

PANEVĖŽIO LOPŠELIS-DARŽELIS „KREGŽDUTĖ“

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

„PAŽINIMO TAKU“

PANEVĖŽYS

2019 m.

TURINYS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS	4
II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI	9
III. TIKSLAI IR UŽDAVINIAI.....	11
IV. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS	13
4.1. SOCIALINĖ KOMPETENCIJA.....	17
Ugdymo sritis: savivoka ir savigarba	17
Ugdymo sritis: emocijų suvokimas ir raiška	20
Ugdymo sritis: savireguliacija ir savikontrolė.....	23
Ugdymo sritis: santykiai su suaugusiais.....	26
Ugdymo sritis: santykiai su bendraamžiais	30
4.2. SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA.....	33
Ugdymo sritis: fizinis aktyvumas.....	33
Ugdymo sritis: kasdieninio gyvenimo įgūdžiai.....	37
4.3. KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA	41
Ugdymo sritis: sakytinė kalba	41
Ugdymo sritis: rašytinė kalba.....	46
4.4. PAŽINIMO KOMPETENCIJA	51
Ugdymo sritis: aplinkos pažinimas	51
Ugdymo sritis: skaičiavimas ir matavimas.....	56

Ugdymo sritis: iniciatyvumas ir atkaklumas	62
Ugdymo sritis: tyrinėjimas	65
Ugdymo sritis: mokėjimas mokytis.....	68
Ugdymo sritis: problemų sprendimas.....	73
4.5. MENINĖ KOMPETENCIJA	75
Ugdymo sritis: meninė raiška.....	75
Ugdymo sritis: estetinis suvokimas	87
Ugdymo sritis: kūrybiškumas.....	94
4.6. REKOMENDUOJAMOS TEMOS NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ VAIKAMS	101
4.7. REKOMENDUOJAMOS TEMOS NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ VAIKAMS	102
V. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS	103
VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI	111

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Švietimo teikėjo duomenys

Panevėžio lopšelis-darželis „Kregždutė“ pradėjo veikti 1969 m. kovo 9 dieną.

Lopšelis-darželis „Kregždutė“ yra biudžetinė, pelno nesiekianti Panevėžio miesto savivaldybės įstaiga.

Adresas: D. Poškos g. 29, LT- 35149 Panevėžys. Tel. (8- 45) 460197.

Elektroninis paštas: kregzdutedarzelis@gmail.com

Interneto svetainės adresas: www.kregzdutedarzelis.lt

Mokyklos tipas – neformaliojo ugdymo mokykla – ikimokyklinio ugdymo mokykla.

Mokomoji kalba – lietuvių kalba.

Pagrindinės veiklos sritys: ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas. Lopšelio-darželio veiklą koordinuoja Panevėžio miesto savivaldybės administracijos Švietimo ir jaunimo reikalų skyrius.

Lopšelis-darželis savo veiklą grindžia Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Vietos savivaldos ir kitais įstatymais, Vyriausybės nutarimais, Švietimo ir mokslo ministerijos teisės aktais, įstaigos nuostatais ir kitais norminiais dokumentais. Pasikeitus teisės aktams, keičiasi ir programos atitinkami punktai. Visada vykdomi ir įgyvendinami naujausi teisės aktai.

Ikimokyklinio ugdymo programa atliepia Valstybinės švietimo strategijos 2013-2022 metų nuostatas ir šių nuostatų įgyvendinimo programą, Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą Vaiko gerovės valstybės politikos koncepciją (2003), Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją (1995), Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu (2014). Ikimokyklinio ugdymo programa „Pažinimo taku“ skirta vaikams nuo 1 metų iki 5 (6) metų.

Vaikai ir jų poreikiai

Lopšelyje-darželyje „Kregždutė“ vaikai ugdomi nuo 1 metų iki mokyklos. Vaikų grupės komplektuojamos atsižvelgiant į vaikų amžiaus tarpsnius. Specialiųjų ugdymo(si) poreikių turintys vaikai integruojami į įprastos raidos vaikų grupes. Vaikų kalbos, kalbėjimo ir komunikacijos sutrikimus koreguoja logopedė. Įstaigoje teikiama specialiojo pedagogo pagalba.

Lopšelyje-darželyje „Kregždutė“ veikia grupės:

- ✓ ankstyvojo ugdymo;
- ✓ ikimokyklinio ugdymo;
- ✓ priešmokyklinio ugdymo.

Ikimokyklinio ugdymo programa orientuota į vaiką ir jo poreikių tenkinimą. Siekiama tenkinti vaikų prigimtinius, kultūros, socialinius, pažintinius, saugumo poreikius.

Ankstyvojo amžiaus tarpsnyje svarbiausias vaidmuo ugdant vaikus tenka šeimai, o lopšeliui tenka šeimos pagalbininko vaidmuo. Ankstyvojo ugdymo programoje numatomas ugdymo šeimoje tęstinumas, ugdomi pirmieji vaikų gebėjimai. Tenkinami šie poreikiai: emociniai (palaikyti, skatinti, drąsinti, pastebėti naujus gebėjimus, reikšti nuostabą dėl didėjančių galimybių, pažymėti pasiekimus, džiaugtis kiekviena sėkme, nekritikuoti, riboti draudimus, neakcentuoti nesėkmių), pažinimo (vaikams reikia matyti, liesti, girdėti, uosti, skanauti), judėjimo (vaikai nori judėti, judėdami patiria daug džiugių išgyvenimų, auga sveikesni, žvalesni, linksmesni, spartesni ne tik jų fizinė, bet ir protinė veikla).

Ikimokyklinio amžiaus vaikas – bręstanti asmenybė, turinti savo individualius poreikius. Vaikai nori būti mylimi, gerbiami, suprasti, savarankiški, nori bendrauti ir bendradarbiauti su kitais, trokšta aktyvios veiklos, kad pažintų aplinką ir kurtų save. Vaikai skirtingai jaučia, patiria, pažįsta, išreiškia, kuria savo pasaulio pažinimo stilių. Jie nori žaisti, judėti, kurti, pažinti, tyrinėti, eksperimentuoti, veikloje naudoja informacines technologijas. Šiuolaikinio mokslo požiūriu vaiko pasaulio supratimo, nuostatų apie jį susidarymo ir gebėjimų ugdymosi kelias yra patirtinis, t. y. tinkamai sukurtoje aplinkoje vaikas pats stebi, tyrinėja, atranda, išbando, stebi pasekmes pats kurdamas savo žinojimą.

Kiekvienas savitų raidos ypatumų turintis vaikas yra unikalus. Jo raida ir mokymosi būdas gali stipriai skirtis nuo kitų vaikų mokymosi būdo. Dėl šių vaikų fizinių ar/ir psichikos ypatumų tenka labiau pabrėžti tam tikrus ugdymo principus:

- ✓ Laikas, reikalingas vieno ar kito gebėjimo susiformavimui gali būti daug ilgesnis.
- ✓ „Kitokį“ vaiką gali tekti girti, skatinti, drąsinti dažniau, nei neturintį raidos sutrikimų vaiką.

✓ Dažnai „kitoks“ vaikas neišmoksta spontaniškai – stebėdamas, kopijuodamas bendraamžių ar suaugusiųjų elgesį, todėl reikia apgalvoti, iš ko „susideda“ gebėjimas, kokios jo formavimo pakopos.

„Kitokiems“ vaikams (skirtingai nei specialiųjų poreikių turintiems vaikams, kurie turi nustatytus sutrikimus) nėra tikslingai įvardijamos negalios, sindromai ar sutrikimų tipai. Moksliniai tyrimai rodo, kad skubota, nepatikrinta, per anksti nustatyta diagnozė susiaurina vaiko raidos galimybes, nes suformuoja išankstines nuostatas vaiko gebėjimų atžvilgiu, nuvilia, išgąsdina tėvelius. Dėl paminėtų priežasčių auklėtojų pastebėti požymiai tėra ženklas kad vaikas gali turėti raidos sutrikimų, bet nebūtinai jų turi.

Užtikrinant gabių vaikų savirealizaciją, sudaromos atitinkamos ugdymo sąlygos atsižvelgiant į individualius vaiko poreikius ir pageidavimus, priklausomai nuo jo žinių, sugebėjimų lygio. Ugdymasis kartu su visais, vaikas turi galimybę savitai mokytis ir siekti rezultatų.

Lopšelyje-darželyje dirba kompetentingi pedagogai, gebantys ugdyti šiuolaikinio vaiko kompetencijas, suteikti jam pagalbą, atsižvelgiant į individualius ar specialiuosius ugdymo(si) poreikius, galimybes, įžvelgti daromą pažangą, įvertinti pasiekimus, priimti vaiką tokį, koks jis yra. Vaikai turi galimybę reikšti savo nuomonę, teikti siūlymus ir rinktis veiklą pagal savo interesus bei poreikius.

Pedagogų kvalifikacija

Pedagogų kvalifikacija – vienas iš esminių veiksnių, turinčių įtakos ugdymo kokybei. Įstaigoje dirba aukštos kvalifikacijos specialistai: ikimokyklinio ugdymo mokytojai, logopedas, spec. pedagogas ir meninio ugdymo mokytojas.

Lopšelyje-darželyje dirba kompetentingos pedagogės, ieškančios naujovių ir gebančios naujoves priimti bei įgyvendinti. Įstaigos pedagogai dalyvauja miesto ir šalies renginiuose, kelia savo kvalifikaciją bei dalinasi savo gerąja pedagoginio darbo patirtimi.

Ugdymo(si) aplinka

Ugdymo aplinka kuriama taip, kad tenkintų kiekvieno vaiko poreikius, ugdytų jo gebėjimus, skatintų kaupti naują patirtį, išbandyti įvairias veiklos formas ir pažinimo būdus. Siekiama, kad aplinka skatintų vaiką aktyviai veikti, tyrinėti, pažinti, pasitikėti savo gebėjimais. Vaikas pats yra aktyvus aplinkos kūrėjas.

Vaikų ugdymas vyksta ne tik įstaigoje, bet ir už jos ribų. Vyresniems vaikams dažnai organizuojami pažintiniai edukaciniai užsiėmimai Kraštotyros muziejuje, moksleivių namuose; įvairios išvykos, ekskursijos: į biblioteką „Židinys“, „Saugaus eismo klasę“, susitinkant su policijos darbuotojais, gamtos mokyklą ir kt.

Lopšelis-darželis „Kregždutė“ glaudžiai bendradarbiauja su kitomis ikimokyklinėmis įstaigomis: lopšeliais-darželiais „Žilvinas“, „Jūratė“ bei Panevėžio „Vyturio“ progimnazija. Su minėtomis institucijomis numatyti tradiciniai ir netradiciniai renginiai, kurie derinami metų pradžioje, atsižvelgiant į metų veiklos programas. Nuolatiniai socialiniai partneriai – biblioteka „Židinys“, Panevėžio gamtos mokykla. Netoli mūsų įstaigos yra pušynėlis, poilsio parkas ir Nevėžio upė. Tokia puiki geografinė padėtis yra patogi įgyvendinant aplinkosauginius ir sveikatingumo projektus ar kitokią ugdomąją veiklą.

Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai

Siekiame, kad vaiko tėvai (globėjai) dalyvautų ugdymo procese ir taptų aktyviais bendruomenės nariais. Pagrindinės bendradarbiavimo kryptys darželyje: tėvų informavimas (grupių susirinkimai, standiniai pranešimai, IT pagalba) švietimas, pagalba vaikui ir šeimai, tėvų įtraukimas į ugdomąjį procesą.

Bendradarbiavimą grindžiame pozityviomis nuostatomis: tarpusavio pasitikėjimu, nuoširdumu ir atvirumu, pozityvumu, konfidencialumu, įsiklausymu į vienas kito poreikius ir interesus, pagarba šeimos kultūrai.

Tėvams aktuali ne tik vaiko priežiūra, jo saugumas, bet ir gerų ugdymo(si) sąlygų užtikrinimas ir visuminis, kokybiškas vaiko ugdymas. Tėvai tikisi kokybiško vaikų pasiruošimo mokyklai. Jie nori dalyvauti grupės, visos įstaigos gyvenime. Nori gauti profesionalias ikimokyklinio ugdymo pedagogų konsultacijas, patarimus, kaip spręsti įvairias jų vaikų problemas (sunki adaptacija, nenoras valgyti, kalbiniai sutrikimai, vaikų agresija, vaikų tarpusavio santykiai grupėje, patyčios, melas, fantazijos ir kt.).

Įstaigoje siekiama, kad tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas taptų vienu iš pagrindinių tikslų, lemiančių ugdymo(si) sėkmę. Tėvai noriai dalyvauja įvairiuose renginiuose: šventėse, vakaronėse, talkose, akcijose.

Sąveika su tėvais (globėjais) grindžiama nuolatiniu individualių vaiko ugdymo(si) poreikių ir galimybių aptarimu, tinkamų ugdymo(si) pasiekimų bei pažangos vertinimo metodų parinkimu, dalijimusi informacija apie vaiko ugdymą(si) ir daromą pažangą.

Bendradarbiaujant su šeima atskleidžiamas požiūris į vaiką ir jo ugdymą, remiantis Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983 (Žin., 1995, nr. 60-1501).

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Panevėžio lopšelio-darželio „Kregždutė“ ugdymo programos moto – ***sprendimai daromi ne tik dėl vaiko, bet kartu su vaiku. Vaiko gerovės politika*** – socialinės politikos dalis, kuri remiantis tarptautiniais dokumentais yra nusakyta trimis principais:

- ***vaiko teise į apsaugą*** (teisė augti savo šeimoje ir gauti profesionalią pagalbą, taip pat teisė būti apsaugotam nuo socialinio ir individualaus smurto),
- ***aprūpinimą*** (teisė į išteklius ir paslaugas, juos paskirstant tarp vaiko ir suaugusiųjų; ypač skiriant dėmesį vaikui, turinčiam specialiųjų poreikių, ir vaikui, kuriam yra pavojus patirti skurdą),
- ***dalyvavimą*** (teisė veikti, išreikšti savo nuomonę ir daryti įtaką sprendimams šeimoje ir visuomenėje individualiai ir kolektyviai, sukuriant vaikui socialinę erdvę jo aktyviam dalyvavimui).

Pagrindiniai mūsų ugdymo **programos principai**, kurių laikomasi planuojant ugdymo turinį, metodus, priemones, kuriant ugdymo(si) aplinką, organizuojant ugdymo procesą, numatant pedagoginės sąveikos būdus, bendradarbiavimo su tėvais (globėjais), vietos bendruomenei socialiniais partneriais yra:

Individualizavimo – ugdymas grindžiamas kiekvieno vaiko asmenybės pažinimu, ugdymo(si) poreikių pripažinimu, geriausiai susiformavusiais jo gebėjimais, numatant veiklas ir sudarant sąlygas kiekvienam vaikui ugdytis ir tobulėti. Pripažįstama, kad kiekvienas vaikas auga ir tobulėja savo tempu ir ritmu. Remiamasi gerai susiformavusiais vaiko gebėjimais ir skatinamas naujų gebėjimų ugdymas, pritaikant ugdymo procesą vaiko individualumui. Ugdymo turinys sudarytas taip, kad jį būtų galima lanksčiai taikyti, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko individualius poreikius, interesus bei galimybes.

Integralumo – ugdymo turinys sudarytas parenkant ir siejant tarpusavyje visas ugdymo sritis, atsižvelgiant į to amžiaus tarpsnio vaiko visuminį pasaulio suvokimą. Siekiama vientiso fizinės, emocinės, socialinės ir pažinimo sričių plėtojimo, vadovaujantis visuminiu požiūriu į vaiką, remiamasi integraliu kompetencijų ugdymu. Specialiųjų ugdymo(si) poreikių vaikai integruojami į įprastos raidos vaikų grupes. Garantuojama vaiko ugdymo šeimoje ir darželyje darna, derinami šeimos ir institucijos interesai ir lūkesčiai.

Diferencijavimo – formuoti ugdymo prieinamumą, pripažįstant kiekvieno vaiko individualumą, atsižvelgiant į vaiko galias, poreikius, polinkius, patirtį taikyti skirtingus poreikio būdus ir metodus, jų ugdymą pagal skirtingas amžiaus grupes, atsižvelgiant į įstaigos prioritetines sritis.

Humaniškumo - demokratiškumo – pastebimas ir gerbiamas kiekvienas vaikas, palaikoma vaiko teisė laisvai rinktis veiklos pobūdį, partnerius, būti gerbiama ir pripažinta bei lygiaverčiu partneriu.

Tautiškumo – vaikų darželyje puoselėjamos tradicinės kultūros vertybės; siekiama ugdyti būsimąjį tautos kultūros saugotoją ir kūrėją, besididžiuojantį savo gimtine; padedama vaikui visa, kas jį supa, įprasminti per vertybines, visų pirma dorovines žmogaus nuostatas į aplinką.

Visuminio ugdymo – atsižvelgiama į vaiko raidos, vaikų kultūros dėsniumus, siekiama visų vaiko galių plėtotės, tikslingai ugdomos vaiko vertybinės nuostatos, jausmai, mąstymas ir elgsena. Ugdymo turinys yra vientisas ir neskaidomas, vienodai integruojamos visos ugdymo sritys. Ugdymas vyksta ne tik uždaroje erdvėje – grupėje, bet ir išnaudojant visas kitas galimybes – vaikas ugdomas realiame ir virtualiame pasaulyje, įstaigoje ir už jos ribų.

Partnerystės su šeima – tęsiamas šeimoje pradėtas pozityvus vaiko ugdymas; derinami šeimos ir įstaigos interesai, lūkesčiai dėl vaikų pasiekimų, ugdymo(si) būdų; rūpinamasi šeimos švietimu. Pedagogai bendradarbiauja su šeima, skatina tėvus (globėjus) dalyvauti grupės veikloje, derina šeimos ir įstaigos interesus. Tėvai sistemingai informuojami apie vaiko pasiekimus, ugdymo(si) poreikius ar iškilusias problemas (sveikatos, prigimtinių, socialinių poreikių tenkinimo ir pan.).

Fizinės sveikatos ir gerovės – užtikrinamas sveikatos ugdymo sričių: savęs pažinimo, higieninio ugdymo, psichinės sveikatos, fizinio aktyvumo ir poilsio derinimo, ekologinio, sveikos mitybos, žalingų įpročių ir ligų prevencijos, saugumo tobulinimas. Grupės, įstaigos vidaus ir išorės aplinka pritaikyta pagal vaikų poreikius ir kuo įvairesniam jų judėjimui. Puoselėjamos sveikos gyvensenos tradicijos ugdymo procese.

Tęstinumo principas – ugdymo turinyje siekiama darnaus vaiko ugdymo(si) pereinamumo ikimokyklinėje grupėje prie ugdymo(si) priešmokyklinėje grupėje.

Atsinaujinimo – ugdymo turinys nuolat peržiūrimas ir atnaujinamas, atsižvelgiant į vaikų savitumą, poreikius, gebėjimus, į besikeičiančios visuomenės iškeltas vertybes, nuolat kintančioje aplinkoje.

Programa orientuota į vaiko poreikių tenkinimą, be to, atsižvelgiama į tėvų ir vietos bendruomenės nuostatas, lūkesčius ir poreikius.

III. TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

VIZIJA

Saugi, šiuolaikiška, efektyviai valdoma, nuolat besimokanti ikimokyklinio ugdymo įstaiga, orientuota į ugdymo kokybę, nukreipta į ugdymo tikslų, uždavinių bei standartų įgyvendinimą.

MISIJA

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų kokybiškas ugdymas(sis), auklėjimas, lavinimas, socialinių, dvasinių, fizinių galių plėtojimas ir ugdytinių rengimas gyvenimui; dėmesys tautinei savimonei, ekologijai, sveikai gyvensenai.

FILOSOFIJA

Leiskime vaikams svajoti, kurti, žaisti, daugiau išmokti, daryti, pasiekti, būti laimingais savaip, o vaikystei kilti ir skristi.

Ikimokyklinio ugdymo programos tikslas

Atsižvelgiant į šalyje priimtą ugdymo filosofiją, kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūrinio, etninius, socialinius, pažintinius poreikius.

Ikimokyklinio ugdymo programos uždaviniai:

1. Stiprinti vaikų fizinę ir psichinę sveikatą, ugdyti saugios gyvensenos įgūdžius bei užtikrinti tinkamas sąlygas ikimokyklinio amžiaus vaikų lavinimui, auginimui ir ugdymui.

2. Ugdyti pagarbą gyvybei ir gamtai, puoselėjant svarbias aplinkosaugines, moralines vertybes ir nuostatas.
3. Įvairių veiklų metu puoselėti tautos tradicijas, pilietiškumą, tautiškumą.
4. Padėti šeimai auginti, ugdyti ir brandinti vaiką.
5. Laiduoti vaiko ugdymo tęstinumą tarp ankstyvojo, ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo, garantuoti sėkmingą vaiko raidą.

IV. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Lopšelio-darželio „Kregždutė“ ugdymo programos turinys skirtas ikimokyklinio ugdymo programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimui.

Ugdymo turinys orientuotas į ikimokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą(si). Ugdymo turinys įgyvendinamas per visą vaiko buvimo įstaigoje laiką: jam valgant, ruošiantis ilsėtis, eiti į lauką, bendraujant, dalyvaujant pedagogų organizuotoje ir pačių vaikų spontaniškoje veikloje. Ikimokyklinio ugdymo turinys išdėstytas pagal ugdomas penkias kompetencijas, kuriomis siekiama ugdyti vaiko socialinę, sveikatos saugojimo, pažinimo, komunikavimo ir meninę kompetencijas. Visos šios kompetencijos glaudžiai tarpusavyje siejamos ir integruojamos.

Ugdymo turiniu siekiama, kad ugdymas būtų visapusiškas ir integralus. Turinyje atsižvelgiama į vaiko amžiaus tarpsnių ypatumus, vaiko patirtį ir gebėjimus, vaiko ugdančiosios aplinkos ir biologinio brandimo sąveiką bei ugdymosi pasiekimų sritis ir lūkesčius.

Ugdomoji veikla pagrįsta žaidimu, nes žaidimas pagrindinis ugdymo(si) metodas. Pedagogo pagrindinis vaidmuo vaiko ugdymosi procese yra ugdomųjų situacijų sukūrimas, o ne tiesioginis mokymas.

Turinys išdėstytas pagal ugdomas vaikų kompetencijas, kurios suskirstytos į **vaiko ugdymosi pasiekimų sritis** (pav. 1). Tai 18 vaiko ugdymo(si) pasiekimo sričių, kur kiekvienoje išskirta esminė nuostata ir esminis gebėjimas. Vaiko ugdymosi pasiekimų sritys padeda geriau suvokti ir sisteminti vaiko esmines nuostatas bei gebėjimus. Pateikiamos vaiko ugdymo(si) ir pasiekimų vertinimo sritys bei jo pasiekimai tose srityse - esminės nuostatos ir gebėjimai, kuriuos vaikas turėtų įgyti iki šešerių metų.

Esminė nuostata - tai ugdymosi procese įgytas santykis su savimi, su kitais ir su aplinka išreiškiantis vaiko nusiteikimas, polinkis, požiūris. Esminę nuostatą vaikas įgyja per visą ugdymosi laikotarpį nuo gimimo iki šešerių metų. Kadangi vaikų nuostatos susiformuoja per ilgesnį laiką, kiekvienoje iš ugdymosi ir pasiekimų vertinimo sričių išskirta viena svarbiausia nuostata.

Esminis gebėjimas - tai nuo gimimo iki šešerių metų kiekvienoje iš ugdymosi pasiekimų sričių įgytas svarbiausias vaiko gebėjimas ką nors daryti, veikti, elgtis. Kiekvienoje ugdymosi pasiekimų srityje išskirtas pagrindinis gebėjimas, su kuriuo gali būti susiję kiti konkretesni gebėjimai bei vaiko patirtis ir žinojimas.

Ugdymo(si) turinys sudarytas remiantis įstaigos pedagogių patirtimi, vaikų gebėjimais ir poreikiais, bei tėvų lūkesčiais.

Ugdymo(si) procese kūrybinę pedagogo ir vaiko sąveiką užtikrina taikomi **ugdymo(si) metodai**:

Žaidimas – pagrindinis vaikų ugdymo(si) metodas, svarbi vaiko kultūros dalis. Žaisdami vaikai atskleidžia savo patirtį, kaupia ją, išgyvena įvairius vaidmenis, išreiškia jausmus ir emocijas, sprendžia problemas, įveikia sunkumus, atrastus veiklos būdus pritaiko naujose situacijose, kuria bendravimo situacijas ir kt.

Stebėjimas – vienas iš pagrindinių metodų, siekiant pažinti vaiką, atskleisti jo individualius poreikius, gebėjimus ir galias.

Išvykos, ekskursijos: turtinama vaikų pažintinė, socialinė, kalbinė ir emocinė patirtis, ugdomi įgūdžiai ir gebėjimai.

Interpretacija – vaiko saviraiškos ir kūrybiškumo skatinimo būdas, padedantis jam atsiskleisti, savitai išreikšti savo ar pedagogų pasiūlytus sumanymus, idėjas.

Eksperimentavimas, tyrinėjimas – vienas iš aplinkos pažinimo ir patirties kaupimo būdų, kurie skatina vaiką aktyviai veikti, daryti atradimus, planuoti, organizuoti.

Pokalbis, diskusija – vaikai skatinami išreikšti savo nuomonę, požiūrį, argumentuoti išsakytas mintis, klausytis ir girdėti, ką sako kiti, apibūdinti savo ir kitų veiklą, kritiškai mąstyti.

Kūrybiškumą skatinantys metodai: naujų sumanymų kūrimas, „minčių lietus“, problemų sprendimas, idėjų kūrimas, informacijos radimas ir jos pritaikymas, vaizduotės pratimai ir kt.

Ugdymo aplinkos modeliavimas: aplinka yra ugdymo turinio dalis, padedanti siekti ikimokyklinio ugdymo(si) tikslo. Aplinka kuriama atsižvelgiant į vaikų poreikius, galimybes, interesus. Vaikai kuria ir keičia aplinką patys, ją pritaiko savo sumanymams.

Sportinės veiklos metodai: rytinė mankšta, estafetės, varžybos, komandiniai žaidimai, fiziniai pratimai.

IT taikymas: kompiuteriniai edukaciniai žaidimai, praktiniai užsiėmimai, naudojant informacines technologijas, vaizdo medžiagos stebėjimas ir analizavimas, interaktyvių žaislų ir priemonių naudojimas.

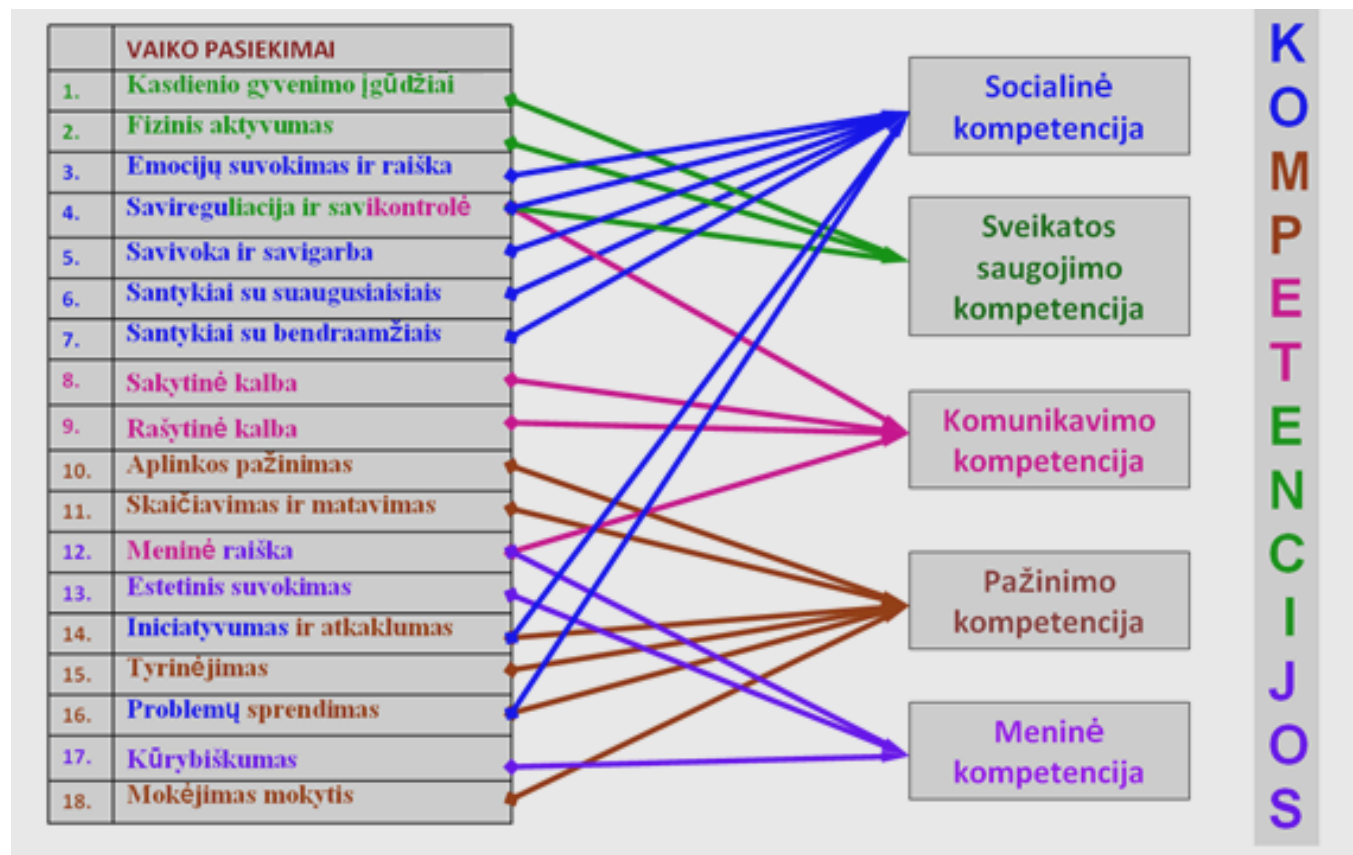
Ugdymo(si) būdus bei metodus pedagogės gali laisvai rinktis, lanksčiai, kūrybiškai taikyti siūlomą ugdymo(si) turinį, planuoti veiklą, parinkti ugdymo(si) priemones.

Ištaigoje vaiko ugdymas nukreiptas į vaiko poreikius: žaisti, kurti, tyrinėti, judėti bei tenkinti individualius vaiko poreikius. Vaikas veikdamas tai, kas jam įdomu bendraudamas su bendraamžiais ir suaugusiais, įgyja socialinių, pažintinių, meninių gebėjimų, tampa fiziškai ir emociškai brandesnis, labiau savimi pasitikintis, laisvesnis, kūrybiškesnis, įdomesnis draugams.

Ugdymo turinyje, trumpuose aprašymuose, atskleidžiamos svarbiausios vaiko ugdymosi krypčių ir pasiekimų sričių charakteristikos. Atsižvelgiant į vaiko amžių, kiekvienoje pasiekimų srityje numatyti ugdymosi sėkmei aktualiausi gebėjimai ir pateikti vaikų veiksėnų pavyzdžiai.

Išimokyklinės programos vaikų ugdymo turinyje išskiriami vaiko gebėjimai, kuriuos turėtų įgyti nuo 1 iki 3 metų vaikas (ankstyvasis amžius) ir nuo 3 iki 6 metų vaikas (išimokyklinis amžius). Išskirti gebėjimai padės pedagogams įvertinti individualią vaikų pažangą.

Vaikų pasiekimų sričių tęstinumą garantuoja Priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa, kurioje numatomas vaiko ugdymas pagal penkias kompetencijas: socialinę, pažinimo, komunikavimo, sveikatos saugojimo, meninę.

1 pav. Vaiko ugdymo(si) pasiekimų sričių jungimas į kompetencijas

4.1. SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

Ugdymo sritis: savivoka ir savigarba

Vertybinė nuostata. Save vertina teigiamai.

Esminis gebėjimas. Supranta savo asmens tapatumą (aš esu, buvau, būsiu), pasako, kad yra berniukas ar mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.

VAIKŲ GEBĖJIMAI 1 – 2 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 2 – 3 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 3 – 4 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 4 – 5 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 5 – 6 M.
Atpažįsta save. Atpažįsta ir skiria juo besirūpinantį suaugusįjį. Parodo savo draugus. Tyrinėja artimiausią aplinką. Bando pasitikėti naujais žmonėmis. Žaidžia trumpai vienas be suaugusiojo pagalbos. Pasiima žaislus, juos išmėto. Atpažįsta savo drabužius ir žaislus. Pats pasiima ir prašomas padeda žaislus į vietą. Laukia pagyrimų, palaikymo. Mimika ir veiksmais reiškia savo norus.	Pradedą save vadinti vardu. Pasitiki juo besirūpinančiu suaugusiu. Pirštais parodo savo metus, bando pasakyti. Pasako kas jis – berniukas ar mergaitė. Tyrinėja jį supančią aplinką. Mėgsta aplinkos pasikeitimus. Turi 1 - 2 draugus. Vis labiau pasitiki, sąveikauja su naujais žmonėmis. Žaidžia grupelėmis, bando dalytis žaislais. Atpažįsta savo drabužius, žaislus ir saugo nuo kitų. Pats pasiima ir padeda žaislus į vietą. Nori būti pripažintas ir mėgstamas. Pradedą kalbėti pirmuoju asmeniu „aš“.	Pasako savo vardą. Pasako savo metus. Pasako šeimos narių vardus. Skiria berniukus nuo mergaičių. Pratinasi lengvai atsiskirti nuo tėvų, prisitaikyti prie grupės aplinkos. Bando tvarkyti artimiausią aplinką. Laipsniškai adaptuojasi naujoje aplinkoje, pasitiki artimaisiais, bando užmegzti ryšį su pedagogais ir draugais. Stebi, bando suvokti šeimos, tautos tradicijas. Bando bendrauti ir būti greta su kitais, išreikšti save. Atpažįsta savo drabužius, žaislus. Žino žaislų vietą, padeda juos tvarkyti.	Pasako savo vardą, pavardę, kiek metų. Suvokia, kas yra šeima. Suvokia, kad su berniukais ir mergaitėmis bendraujama šiek tiek skirtingai. Atsiskiria nuo tėvų, prisitaiko prie grupės aplinkos. Nori saugoti gamtą, tvarkyti aplinką. Lengvai adaptuojasi naujoje aplinkoje, pasitiki artimaisiais, pedagogais ir draugais. Bando suvokti tautos dorovines nuostatas, tradicijas. Nori bendrauti ir būti greta su kitais, išreikšti save. Žino kai kurių daiktų vietą, tvarko žaislus.	Pasako savo vardą, pavardę, kiek metų, kur gyvena. Žino svarbiausią informaciją apie savo šeimą. Apibūdina, kuo jis panašus į kitus vaikus ir kuo skiriasi. Lengvai atsiskiria nuo tėvų, gerai prisitaiko prie grupės aplinkos, žino kur kas padėta. Pastebi netvarką gamtoje, ją tvarko, suvokia žmogaus - gamtos ryšį. Gerau jaučiasi naujoje aplinkoje, geba pasitikėti savimi bendraujant su kitais. Perima tautos dorovines nuostatas, tradicijas, geba suvokti žmogaus atminimo prasmę. Suvokia save kaip savitą ir ypatingą, pasitiki savimi bendraujant su kitais. Žino, kas ir kur padėta namie

				ar kitoje įprastoje aplinkoje. Suvokia savo teises ir pareigas. Jaučia atsakomybę už patikėtą daiktą.
ŽINIOS IR SUPRATIMAS				
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ			NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ	
▪ Atpažįsta ir skiria juo besirūpinantį suaugusįjį. ▪ Bendraudamas siekia likti savo globėjo dėmesio centre. ▪ Padedamas suaugusiojo, formuoja savo pagrindinių poreikių – miego, maitinimo ir kt., tenkinimo pradmenis. ▪ Pradedą reaguoti į žodinius nurodymus. ▪ Paprastų nurodymų klauso, nors kartais išbando jų leistinas ribas. ▪ Pradedą vartoti įvardį „aš“. ▪ Pamėgdžioja kito žaidžiančio vaiko judesius. ▪ Pamėgdžioja suaugusiojo veiksmus ir judesius. ▪ Aktyviai tyrinėja artimiausią aplinką. ▪ Dalyvauja žaidimuose kartu su suaugusiais. ▪ Duoda suaugusiam knygelę, kad paskaitytų ar kartu pavartytų. ▪ Paprašytas, dalinasi žaislais su kitais vaikais. ▪ Nori viską daryti pats. ▪ Kartą paragintas, geba palaukti savo eilės. ▪ Prireikus, paprašo suaugusiojo ir vaikų pagalbos. ▪ Pradedą save vadinti vardu, parodo draugus, save. ▪ Pradedą vartoti „aš“, „mano“, „man“. ▪ Pasako kas jis – berniukas ar mergaitė. ▪ Atpažįsta save veidrodyje ir nuotraukose. ▪ Atpažįsta ir parodo savo kūno dalis.			▪ Pasako savo vardą, pavardę, amžių, įvardina lytį. ▪ Įvardina ko nori, pasako kas patinka, kuo domisi. ▪ Įvardina savo šeimos narius. ▪ Supranta, kad šeimoje būtina vienas kitam padėti. ▪ Paaiškina kur gyvena, koks namų adresas, kokį darželį lanko. ▪ Bendraujant su kitais, pajunta kito emocinę būseną. ▪ Nusiteikia laikytis įprastinės tvarkos, kultūringai bendrauti su kitais. ▪ Didžiuojasi savo šeima. ▪ Domisi papročiais, šventėmis. ▪ Jaučiasi grupės šeimininku. ▪ Išreiškia pasitikėjimą suaugusiais. ▪ Elgiasi savarankiškai, nepriklausomai ▪ Suvokia save kaip savitą ir ypatingą. ▪ Geba prisitaikyti prie naujų situacijų. ▪ Gina savo teises. ▪ Suvokia ir apibūdina savo jausmus. ▪ Supranta ir pažįsta tautinius simbolius. ▪ Teigiamai vertina save ir drąsiai reiškia savo nuomonę. ▪ Geba pasakyti ko nori, kuo domisi, ką mėgsta. ▪ Apibūdina kaip jis atrodo, su kuo žaidžia, ką geba daryti. ▪ Ieško išeikių, kai nesutampa poreikiai ir interesai žaidžiant.	

▪ Saugo savo daiktus nuo kitų.	▪ Susitaria dėl žaidimo sumanymo, jo vietos, žaislų, vaidmenų pasidalinimo. ▪ Pasitiki savimi ir savo gebėjimais. ▪ Išsiaiškina savo teises, supranta, kad visi vaikai yra svarbūs. ▪ Sugeba apibūdinti jausmų priežastis. ▪ Geba suprasti kas yra draugystė ir draugai. ▪ Priima bendrus sprendimus ir jų laikosi.
UGDYMO GAIRĖS	
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
❖ Laikytis pastovaus dienos ritmo ir ritualų, žaisti su tais pačiais žaislais tuos pačius žaidimus. ❖ Dažnai kreiptis į vaiką vardu, įvardinant jo jausmus ir veiksmus. ❖ Žaisti lietuvių liaudies žaidimus. ❖ Žaisti žaidimus su vaiko kūno dalimis, jas įvardinant. ❖ Ploti katučių vaiko rankomis. Žaisti darant pauzes, kad vaikas pakartotų judesius, garsus. ❖ Pasitikti ir išlydėti vaiką šiltai, su šypsena, panešioti, pagirti. ❖ Žaisti su vaiku žaidimus, judinant rankes, kojeles, liečiant nugarytę, pilvuką. ❖ Vartoti kūno dalių pavadinimus. ❖ Pasiūlyti žaislų su veidrodėliais, žaidimų su drabužių detalėmis (kepurėmis, kaspinais). ❖ Vaiko protestą suprasti kaip jo poreikių ir norų išraišką, o ne kaprizus. ❖ Sudaryti vaikui pasirinkimo situacijas, naudoti tik būtinus draudimus (kad nenukristų, nenusidegintų). ❖ Demonstruojant ir aiškinant įtraukti vaiką į diskusiją, kas jam patinka ir kas nepatinka. ❖ Vaikui skirti pakankamai individualaus dėmesio – domėtis, ką veikia,	❖ Pasiūlyti veiklos tyrinėjimams. ❖ Paskatinti vaikus kalbėti apie tai, ko mokytojas nematė, nuoširdžiai domėtis ir klausinėti apie jo išpūdžius, jausmus. ❖ Papasakoti vaikams apie save tai, ko jie nematė. ❖ Stebėti, ar neatsiranda nepakankamo savęs vertinimo ženklų (nuleista galva ar pečiai) ir pasidomėti, kas atsitiko? Kodėl? ❖ Dažnai kartoti, kad vaikas yra ypatingas ir svarbus kitiems grupėje. ❖ Kalbėti su vaiku apie jo praeitį, dabartį, ateitį. ❖ Pasiūlyti veiklos tyrinėjimams: „Mano kūnas, pomėgiai, norai, gebėjimai praeityje, dabar, ateityje“. ❖ Žaisti žaidimus, kuriuose vaikas vaizduoja tai save, tai ką nors kitą, save praeityje arba ateityje. ❖ Dažnai kalbėtis su vaikais apie jų šeimas, tėvelių darbus, šventes, organizuoti šeimos dienas darželyje, išvykas į darbovietes. ❖ Turėti vaiko šeimos, grupės nuotraukų albumus. ❖ Rengti grupės šventes, prisistatymus tėvams, kitoms darželio grupėms. ❖ Kalbėtis su vaikais apie tai, kas yra gerai, o kas blogai. ❖ Skatinti ir girti vaiką, tai siejant su jo asmeniu, išsakyti pastabas konkrečiam jo poelgiui ar veiksmui, nesiejant su jo asmenybe.

pritarti žvilgsniu, šypsena, pagirti, pasidžiaugti pasiekimais. ❖ Bendrauti su vaiku taip, kad jam reikėtų sakyti: „aš dedu, tu dedi, jis deda“ ir pan. Dažnai įvardinti daiktus, kurie priklauso vaikui, paminint jo vardą. ❖ Komentuojant vaiko veiklą, būtinai paminėti vaiko vardą. Pasiūlyti žaidimų „mano – tavo“. ❖ Bendraujant su vaikais tinkamose situacijose paminėti vaiko vardą ir lytį. ❖ Kalbėtis su vaikais, ką mėgsta žaisti berniukai ir mergaitės. ❖ Pasidžiaugti, paploti, jei vaikas padeklamuoja, padainuoja. ❖ Pakomentuoti ir pagirti vaiko pasiekimus atėjusiems jo pasiimti tėvams, kad vaikas tai girdėtų. ❖ Iškabinti vaiko darbą taip, kad jis jį matytų.	❖ Paskatinti vaikus dažniau keisti žaidimo partnerius, įtraukti į savo žaidimus mažiau populiarius vaikus, paskatinti sakyti komplimentus vienas kitam. ❖ Įžeidus, nuskriaudus draugą paskatinti atsiprašyti ir jam pasakyti 3–5 malonius dalykus. ❖ Dažniau kreiptis į vaiką vardu, pagiriant ir jį, ir jo gebėjimus. ❖ Paskatinti samprotauti apie save, savo pomėgius, veiklą: „Kas? Kada? Ką? Kur? Kaip?, Su kuo?“ („Kur buvai? Su kuo buvai? Ką mėgsti veikti?“). ❖ Pasiūlyti idėjų savęs, šeimos, kitų žmonių, jų grupių tyrinėjimams. ❖ Pristatyti vaiko ir tėvų pomėgius vakaronėse, parodose ir kt. ❖ Leisti vaikui vis daugiau rinktis pačiam, nepažeidžiant savo ir kitų saugumo bei nustatytų elgesio taisyklių. ❖ Paskatinti pastebėti juokingą pusę savo klaidose. ❖ Skatinti juos pozityviai reaguoti į savo klaidas. ❖ Sąmoningai suklysti, pademonstruojant, kaip galima juoktis iš savo apsirikimų. ❖ Skatinti pokalbius, diskusijas apie fizines savybes, pomėgius ir elgesio savybes, šeimą, grupę, Tėvynę. ❖ Pasiūlyti idėjų veiklai, skatinančiai tyrinėti kitų palankumo ir nepalankumo vaikui ženklus, aiškintis palankumo ir nepalankumo priežastis.
---	--

Ugdymo sritis: emocijų suvokimas ir raiška

Vertybinių nuostatų. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.

Esminis gebėjimas. Atpažįsta bei įvardija savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atsiliepia į kito jausmus (užjaučia, padeda).

VAIKŲ GEBĖJIMAI 1 – 2 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 2 – 3 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 3 – 4 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 4 – 5 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 5 – 6 M.
Savo emocijas reiškia džiugesiu arba liūdesiu. Atpažįsta kito emocijų	Pratinasi valdyti savo emocijų išraišką. Pratinasi pažinti savo	Įvardina savo vidines būsenas (liūdna, linksma). Reiškia savo poreikius, norus.	Įvardina savo jausmus ir paaiškina jų priežastis (aš linksmas...; man liūdna, nes...).	Reiškia savo poreikius, jausmus (gestais, mimika, žodžiais).

išraiškas. Lengvai susierzina. Greita nuotaikų kaita. Užsispyręs. Nori, kad viskas būtų pagal jį. Stebi kitus žmones ir kartoja jų emocijų išraišką. Žaidžia vienas arba su suaugusiuoju.	emocijas. Bando padėti kitam. Paguosti. Džiaugiasi savo pasiekimu, liūdi dėl nesėkmės. Bando suvokti kas yra gerai, o kas blogai. Bando kalbėti apie savo jausmus. Trumpai žaidžia su kitais vaikais.	Mėgina padėti kitam, paguosti. Džiaugiasi savo pasiekimais. Bando skirti, kas yra gerai, o kas blogai. Stebi ir bando suprasti kitų žmonių jausmus. Pradedą žaisti su kitais vaikais.	Reiškia savo jausmus kitiems priimtinais būdais. Džiaugiasi su kitu, kai linksma, guodžiasi, kai liūdna ir skauda. Suvokia savo gebėjimus: kas sekasi gerai, o kas prasčiau. Skiria, kas yra gerai, o kas blogai. Supranta, kad kiti žmonės turi savo minčių, patirties ir jausmų. Atlieka veiksmą, nelaukdamas pagyrimų ir nurodymų.	Skiria kas yra gerai, o kas blogai. Pastebi kito savijautą, mėgina užjausti, padėti. Pasitiki savo gebėjimais, džiaugiasi laimėjimais. Skiria, kas yra tinkamas ir netinkamas elgesys, laikosi socialinių normų. Atsižvelgia į kito jausmus, mintis, nuomones. Suvokia, kas yra draugystė ir kad ji trunka ilgiau.
--	---	---	--	---

ŽINIOS IR SUPRATIMAS

NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
▪ Stebi kitus vaikus ir reaguoja į jų elgseną. ▪ Trumpai pažaidžia su kitais vaikais. ▪ Jaučiasi saugiai, būdamas su artimais jam žmonėmis. ▪ Aktyviai dalyvauja grupinėje veikloje. ▪ Pratinasi valdyti savo emocijų išraišką, stebėdamas kitų žmonių mimiką, gestus ar girdėdamas balsą. ▪ Kartoja kitų žmonių emocijų išraišką. ▪ Naudojasi iš suaugusiųjų išmoktais emocijų raiškos ir jų valdymo būdais. ▪ Bando valdyti neigiamus jausmus, atsiskyrus nuo mamos, tėčio. ▪ Džiaugiasi pasiektu rezultatu, liūdi dėl nesėkmės, džiaugiasi pagyru. ▪ Gina save ir savo teises „protestuodamas“, garsiai pravirkdamas.	▪ Tausoja grupės aplinką. ▪ Apibūdina savo ir draugų jausmus, nuotaikas, emocijas, įvardina jų priežastis. ▪ Išsako savo mintis apie džiaugsmą ir liūdesį. ▪ Atpažįsta ir įvardina savo jausmus. ▪ Geba suvokti kas yra draugystė ir draugai. ▪ Geba suprati kito savijautą, ketinimus. ▪ Džiaugiasi savo laimėjimais, pasiekimais. ▪ Žaidžia ne tik su vienu, bet ir su grupe vaikų. ▪ Mato, pajunta ir išgirsta kitą. ▪ Geba suvaldyti savo emocijas. ▪ Stengiasi rūpintis savo ir kitų saugumu. ▪ Laikosi grupės dienotvarkės, grupės taisyklių. ▪ Bendraudamas, veikdamas emocijas reiškia mimika, gestais, kalba,

	veiksmams. ▪ Suvokia save kaip savitą ir ypatingą. ▪ Suvokia, kitų jausmus ir tinkamai į juos reaguoja. ▪ Noriai bendrauja su vaikais. ▪ Geba ištikus nesėkmei paguosti draugą.
UGDYMO GAIRĖS	
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
❖ Stengtis suprasti vaiko emocijų reiškimo ženklus ir pasirūpinti juo, kai yra liūdnas, piktas. ❖ Pasirūpinti, kad vaikas matytų save veidrodyje, kai yra linksmas, liūdnas, piktas. Kalbinti vaiką, pavadinant jo emocijas. ❖ Paimti, glausti, pamyluoti vaiką, kai jis atsiskiria su tėvais, užimti jį įdomia veikla, suteikti džiugių, malonių patyrimų, nukreipti dėmesį nuo liūdesį keliančių situacijų. ❖ Užtikrinti vaiko saugumą. ❖ Paguldyti, pasodinti vaiką šalia kitų vaikų, duoti žaisliukų, skatinti pabendrauti. ❖ Kalbinant vaiką pavadinti jo reiškiamas emocijas. ❖ Visuomet pasirūpinti vaiku, kai jis jaučiasi blogai. ❖ Kartu su vaiku vartyti knygeles, kuriose veikėjai yra skirtingos nuotaikos. ❖ Dainuoti skirtingų nuotaikų daineles. ❖ Įvardinti vaikų bei savo emocijas. Pasakyti, kad vaikas liūdnas, pačiam jį paglostyti ir paskatinti kitą vaiką jį paglostyti. ❖ Su lėlėmis, kitais žaislais žaisti žaidimus, kuriuose jie skirtingai jaučiasi ir elgiasi. ❖ Jautriai reaguoti į vaiko rodomus emocijų ženklus – veido mimika susitapatinti su jo nuotaika, komentuoti emocijas ar jausmus, juos pavadinti.	❖ Paskatinti kasdien po kelis kartus žymėti savo nuotaiką, parenkant ją atitinkantį nuotaikų veidelį. ❖ Skatinti reikšti visus jausmus, kad būtų galima pastebėti, kada vaikui reikia pagalbos ir jam padėti. ❖ Pasiūlyti idėjų nuotaikų ir jausmų tyrinėjimui. ❖ Skaityti knygeles apie jausmus ir jų išraišką. ❖ Pasiūlyti žaidimų, skatinančių tyrinėti ar imituoti kitų žmonių nuotaiką. ❖ Paskatinti pastebėti bendraamžių savijautą. ❖ Dažnai paskatinti pasakyti, kaip jaučiasi jis, o kaip jaučiasi kiti. ❖ Pasiūlyti žaidimų, kuriuose vaikas būtų skatinamas išreikšti savo jausmus: emocijas reikšti dainuojant, piešiant, šokant, komentuoti jausmų paveikslėlius ir kt. ❖ Kalbėtis apie savijautą „Ryto rate“, skaityti „jausmų knygeles“, žaisti vaidmenų žaidimus, įsijaučiant į kito savijautą. ❖ Paskatinti vaikus žodžiais išreikšti įvairius jausmus, kilusius skirtingose situacijose. ❖ Tarpininkauti, kai vaikai išreiškia sunkius jausmus. ❖ Skaitant įvairius tekstus kuo ryškiau intonuoti, išryškinant veikėjų veiksmus, poelgius, jų nuotaikas. ❖ Kalbėtis apie tai, kada buvo linksmas, kada – liūdnas ar piktas.

❖ Pastebėti, kai vaiko emocijų ir jausmų raiška išsiplečia ir skirtingai į ją reaguoti, padėti atrasti naujų emocijų raiškos būdų. ❖ Vartyti ir skaityti vaikui „nuotaikų knygeles“. ❖ Būti vaikui pavyzdžiu, kaip reikia reaguoti į kito vaiko emocijas: jei jis džiaugiasi, pasijuokti kartu su juo, jei liūdi, verkia – paglostyti, duoti žaislą. ❖ Mokyti atsiprašymo ir susitaikymo ritualų. ❖ Žaisti žaidimą: užsidengti veidą ir atidengti, demonstruojant vis kitą emociinę išraišką.	❖ Paskatinti samprotauti, kas pradžiugino, kas nuliūdino ar papiktino, kodėl? ❖ Kalbėtis su vaikais apie tai, kaip jaučiasi jų draugai, artimieji, kas gali juos pradžiuginti, kaip galima juos paguosti. ❖ Paskatinti bendrus žaidimus, kuriuose reikia suprasti kitą ir geranoriškai bendradarbiauti. ❖ Skatinti vaikus nesivelti į muštynes, bet pranešti mokytojui apie konfliktą. ❖ Aptarti su vaikais išeitis, ką galima daryti, kai kas nors erzina, atima žaislus, suduoda.
---	---

Ugdymo sritis: savireguliacija ir savikontrolė

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.

Esminis gebėjimas. Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.

VAIKŲ GEBĖJIMAI 1 – 2 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 2 – 3 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 3 – 4 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 4 – 5 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 5 – 6 M.
Žaidžia spontaniškai. Žaidžia vienas šalia suaugusiojo. Pratinasi laikytis grupės režimo. Domisi grupės veikla, veikia padedamas suaugusiojo. Trumpai sutelkia dėmesį. Sunkiai atsiskiria su artimaisiais. Pats ieško nusiramimo būdų. Konfliktus sprendžia tik su suaugusiojo pagalba.	Žaisdamas laikosi tam tikros tvarkos. Žaidžia vienas be suaugusio pagalbos, bando dalintis žaislais. Prisitaiko prie bendros grupės tvarkos, ritualų. Domisi grupės veikla, neatlieka veiklos savarankiškai iki galo. Trumpam sutelkia dėmesį patinkančiai veiklai. Ramiai atsisveikina su tėvais, džiugiai pasitinka.	Netrukdo šalia esantiems žaisti. Dalinasi dėmesiu ir žaislais su kitais vaikais. Prisitaiko prie pokyčių: pasirengęs dalį dienos praleisti be artimųjų. Noriai imasi veiklos, bet savarankiškai neatlieka jos iki galo. Išklauso trumpų pasakojimų, trumpų kūrinėlių. Nepasitenkinimo metu mokinsis valdyti savo elgesį ir emocijas.	Išklauso ir žaisdamas stengiasi laikytis taisyklių. Taikiai sprendžia ginčus dėl žaislų, žaidimo vietos. Prisitaiko įvairioje pažįstamoje socialinėje aplinkoje. Susidomi veikla, paskatintas bando atlikti ją iki galo. Žino, kad kūrinėlius, pasakojimus reikia klausyti nepertraukiant, bando kontroliuoti savo elgesį. Bando savarankiškai spręsti konfliktus žodžiu, apgalvoja	Veikdamas, žaisdamas laikosi taisyklių, susitarimų. Įvertina draugišką elgesį, drąsiai ir saugiai bendrauja, bei įsitraukia į bendraamžių grupelės žaidimus. Gera prisitaiko prie įvairių pokyčių ir puikiai jaučiasi artimiausioje aplinkoje. Pradėtus darbus stengiasi atlikti iki galo. Noriai klausosi įvairių pasakojimų, kūrinėlių nepertraukdami.

	Bando ieškoti sprendimų nedidelėms problemoms išspręsti. Išbando įvairius konflikto sprendimo būdus.		savo poelgius.	Valdo savo emocijas ir taikiai sprendžia iškilusius konfliktus.
ŽINIOS IR SUPRATIMAS				
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ		NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ		
▪ Stengiasi įveikti liūdesį išsiskiriant su mama ar tėčiu. ▪ Rodo simpatiją greta esančiam. ▪ Įvairius jausmus reiškia veiksmais, grimasomis, žodžiais. ▪ Supranta neiginius: ne, nedaryk, negalima. ▪ Geba trumpai sutelkti dėmesį. ▪ Savo nuotaiką, emocijas pavadina žodžiais. ▪ Žaisdamas su bendraamžiais geba derinti tarpusavio veiksmus, laikosi tam tikros žaidimo tvarkos. ▪ Pats ieško sprendimų, kaip išspręsti nedideles problemas. ▪ Tęsia žaidimą ar veiklą kol pasiekia tikslą.		▪ Nepasitenkinimo metu stengiasi valdyti savo emocijas. ▪ Konfliktus sprendžia žodžiais, o ne jėga. ▪ Susimąsto apie save ir savo poelgius. ▪ Jaučia atsakomybę už save ir kitą. ▪ Aiškinasi ribą tarp tyčia ir netyčia, fantazavimo ir melo. ▪ Pagarbiai elgiasi su draugais bei suaugusiais. ▪ Klausosi pasakojimų, skaitomų kūrinių nepertaukdamas. ▪ Išklauso kitų nuomonės, teigiamai vertina draugų išsakytas mintis. ▪ Pradėtus darbelius užbaigia iki galo. ▪ Kalba apie savo elgesį ir pasekmes. ▪ Suvokia susitarimo, įsipareigojimo, žaidimo taisyklių, duoto žodžio laikymosi svarbą. ▪ Netrukdo draugams veiklos, stebėjimų, klausymų metu. ▪ Įvykus konfliktui bando rasti taikų bendravimo būdą. ▪ Išsiaiškina, kad kiekvienas turi teisę reikšti ne tik gerą savijautą, bet ir pyktį, nuoskaudą, liūdesį. ▪ Ieško išeičių, kai nesutampa poreikiai, nuomonės. ▪ Laikosi žaidimų taisyklių. ▪ Kiekvieną pavestą užduotį stengiasi atlikti gerai ir iki galo. ▪ Suvokia savo jausmus ir tinkamai juos reiškia.		

	Laikosi grupės taisyklių.
UGDYMO GAIRĖS	
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
- Žaisti su vaiku, parūpinti spalvingų, skambančių, judančių žaislų, nedūžtančių veidrodėlių. - Sukurti pastovią, mažai kintančią, saugią aplinką. - Kiekvieną kartą vaikui suerimus reaguoti švelniai ir suteikti fizinį komfortą. - Pagal galimybes dažniau paimti vaiką ant rankų. - Mokyti atpažinti vaikų poreikių raiškos ženklus (kai skauda, kai nori valgyti, nori bendrauti...) - Kalbinti kūdikį, dainuoti jam įvairia intonacija – linksmi, ramiai, liūdnai. - Juokinti, džiuginti kūdikį, kad kuo daugiau laiko būtų linksmas, smagus. - Į vaiko išreikštus poreikius reaguoti nuosekliais, pastoviais veiksmais, intonacijomis, žodžiais. - Nustatyti vaikui ir jo veiklai būtinus apribojimus ir nuosekliai jų laikytis. - Suteikti vaikui galimybę išreikšti savo emocijas (pvz., nespėjus pravirkti neskubėti raminti). - Padėti vaikams nusiraminti, pasiūlant minkštus, švelnius daiktus, leisti su mėgstamu žaislu miegoti. - Vaiko elgesio reguliavimui taikyti veido mimiką ir balso intonacijas. - Vaikams parodyti, kaip reikėtų elgtis vienoje ar kitoje situacijoje. - Žinoti ir taikyti kiekvienam vaikui priimtina dienos ritmą, priimtinus nusiramavimo būdus.	- Susitarti su vaikais, kad atbėgtų pasitarti su mokytoju, kai jaučiasi įskaudinti ar nežino išeities sudėtingoje situacijoje. - Paskatinti vaikų vaidmenų žaidimus, kuriuose jie prisiima bendraamžio vaidmenį įvykusioje konfliktinėje situacijoje ir kartu ieško išeities. - Siūlyti žaidimus, padedančius mokytis spręsti konfliktines situacijas ir rasti tinkamas išeitis. - Taikyti paskatinimo, pagyrimo, loginių pasekmių metodus, padedant mokytis kontroliuoti emocijų raišką. - Kalbėtis apie tinkamus emocijų raiškos būdus. - Kartu su vaikais nustatyti paprastas kasdienes elgesio grupėje taisykles, kuriose matytųsi ir vaikų atsakomybę. - Paskatinti, pagirti vaikus už taisyklių ir tvarkos laikymąsi, pagalbą mokytojui. - Įkurti grupėje ramybės erdves, judančių švieselių įrenginius, muzikos klausymosi vietas su minkštais žaislais. - Pasirūpinti, kad būtų žaislų, kurie padeda vaikui suvaldyti emocijas: muzikinių dėžučių, grojančių, švilpiančių vilkelių ir pan. - Skatinti vaiko pastangas pačiam spręsti problemas ir nesutarimus, ieškoti taikių išeičių, keliant problemų sprendimą skatinančius klausimus: „Kaip galima išspręsti šią problemą? Kas atsitiks, jeigu padarysime taip?“ - Leisti vaikui pačiam spręsti problemas, neskubėti patarinėti, nurodinėti. - Pasakoti istorijas arba žaisti žaidimus, kurių veikėjai pozityviai sprendžia konfliktus. - Būtinai padėti vaikui, kuriam reikalinga pagalba derybose (pvz., vaikams su kalbos sutrikimais), konkrečiose konfliktinėse situacijose.

❖ Pasiūlyti vaikams žaislų ar priemonių, padedančių išreikšti jausmus. ❖ Žaidimui pasiūlyti lėles su emocija veide. ❖ Skatinti vaikus vartoti žodžius, pasakant, ko jie nori, o ne fizinę jėgą. ❖ Paaiškinti ar suvaidinti, kaip vaiko elgesys įskaudino kitus. ❖ Dažnai klausti vaikų, ar jiems nereikia pagalbos. ❖ Pasiūlyti vaikams būdų, kaip spręsti kylančius konfliktus. ❖ Įrengti grupėje nusiramino, gerų emocijų kampelį. ❖ Leisti vaikui pačiam pasirinkti, nuspręsti, ką darys, kaip pasielgs toje veikloje, kurioje jis jau sugeba priimti sprendimą. ❖ Savo veido išraiška ir kalbos intonacijomis padėti vaikui valdyti savo emocijas ir spontaniškus impulsus. ❖ Padrąsinti vaikus reikšti visas emocijas. ❖ Vaikui žaidžiant su lėlėmis, parodyti daugiau, nei vaikas vartoja, emocijų ir jausmų raiškos būdų. ❖ Pagirti vaiką, kai jis atsižvelgia į suaugusiojo prašymą ir nepažeidžia susitarimų. ❖ Pakomentuoti, kodėl buvo svarbu atsižvelgti į prašymą, kodėl svarbi viena ar kita elgesio taisyklė.	❖ Pastebėti vaiko pastangas laikytis tvarkos ir susitarimų, pagirti vaiką, padrąsinti. ❖ Padėti vaikui išreikšti savo jausmus bei nusiraminti, jį išklausant, su juo žaidžiant. ❖ Skaityti pasakas ir kalbėtis apie tinkamas išeitis konfliktinėse situacijose. ❖ Padėti įvardinti sudėtingus jausmus: nusivylimą, nerimą, pavydą. ❖ Leisti vaikams žaisti kovos žaidimus, bet stebėti, ar nėra ribų peržengimo ženklų. ❖ Nustatyti ribas, kurias peržengus žaidimai gali tapti pavojingi, aiškintis su vaikais skirtumus tarp kovinių žaidimų ir peštynių tikrovėje.
--	--

Ugdymo sritis: santykiai su suaugusiais

Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.

Esminis gebėjimas. Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdieninėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariausi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.

VAIKŲ GEBĖJIMAI 1 – 2 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 2 – 3 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 3 – 4 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 4 – 5 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 5 – 6 M.
Akivaizdžiai rodo prierašumą juo besirūpinančiam suaugusiajam. Bendrauja su mokytoja.	Pasitiki pažįstamais suaugusiais. Noriai bendrauja su pažįstamais suaugusiais.	Noriai bendrauja su pažįstamais suaugusiais. Prašo pagalbos siekdamas rezultato (surasti, paduoti).	Bendrauja su pažįstamais suaugusiais. Prareikęs kreipiasi pagalbos į suaugusiuosius.	Pasitiki gerai pažįstamais žmonėmis. Paprasto pagalbos ištikus būdai. Atsargus su nepažįstamais

Stebi šalia esančius suaugusius. Geba jausti šiltus suaugusiojo jausmus. Stebi suaugusiojo veiksmus, kalbą, poelgius ir emocijas. Džiugai sutinka tėvus. Prieštarauja suaugusiojo prašymui, mėgstami žodžiai: „ne“, „mano“. Parodo arba prašo ir rodo, kai reikia pagalbos. Vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus.	Bendrauja su mokytoja ir kitais pažįstamais suaugusiais. Domisi šalia esančiais suaugusiais. Geba suprasti ką ir kaip jaučia kiti. Stebi ir geba mėgdžioti suaugusio veiksmus, kalbą, poelgius, emocijų raiškos būdus. Sunkiai atsiskiria nuo tėvų. Bando suprasti kito žmogaus jausmus ir mintis (skirti „gera“ ir „bloga“, „teisinga“ ir „neteisinga“). Nori veikti savarankiškai, esant reikalui prašo suaugusiojo pagalbos.	Neima iš nepažįstamųjų siūlomo maisto, žaislų, atsisako eiti kartu. Stebi nepažįstamus žmones. Žaisdamas mėgdžioja suaugusiųjų veiksmus, atlieka nesudėtingus jų pavedimus. Supranta, kad reikia gerbti vyresnio amžiaus žmones. Stebi suaugusiųjų veiklą, bando mėgdžioti jų veiksmus.	Atsargus su nepažįstamais žmonėmis, neįsileidžia svetimų į namus, kai trumpam yra vienas. Bendrauja su mažai pažįstamais žmonėmis (virėja, valytoja ir kt.) Žaisdamas su suaugusiuoju laikosi taisyklių, atlieka pavedimus. Skiria teigiamus ir neigiamus poelgius, bendraujant su vyresnio amžiaus žmonėmis. Mėgdžioja suaugusiųjų veiklą, žaidžia socialinius žaidimus (aš, mama, tėtis).	žmonėmis. Bendrauja su į grupę atėjusiais nepažįstamais žmonėmis. Žaisdamas su suaugusiuoju laikosi taisyklių. Pagarbiai elgiasi su vyresnio amžiaus žmonėmis, užjaučia. Domisi suaugusiųjų darbais ir pomėgiais, mėgina dirbti kai kuriuos buitines darbus (šluoti, valyti dulkes).
--	--	--	--	---

ŽINIOS IR SUPRATIMAS

NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
▪ Siekia bendravimo su suaugusiuoju. ▪ Mėgdžioja suaugusiųjų veiksmus. ▪ Didėja poreikis dalyvauti suaugusiųjų gyvenime ir veikloje. ▪ Geba atlikti nesudėtingus suaugusiojo pavedimus. ▪ Pasitiki pažįstamais suaugusiais. ▪ Žino, kad prireikus, suaugusieji visuomet padės. ▪ Turi saugaus prisirišimo jausmą. ▪ Tikisi suaugusiųjų supratimo.	▪ Prireikus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. ▪ Dalyvauja bendroje veikloje su suaugusiais. ▪ Vykdo prašymus, nurodymus. ▪ Supranta skirtumą tarp suaugusiųjų, kurie yra artimi. ▪ Gerbia ir užjaučia vyresnio amžiaus žmones. ▪ Kartu žaidžia siužetinius bei vaidmeninius žaidimus. ▪ Kartu sprendžia iškilusias konfliktines situacijas. ▪ Supranta suaugusiųjų norus bei reikalavimus. ▪ Domisi suaugusiųjų gyvenimu, darbais, pomėgiais. ▪ Supranta, kad reikia pasitikėti pedagogais, kaip artimais žmonėmis.

	▪ Sužino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais žmonėmis. ▪ Myli ir gerbia savo tėvelius. ▪ Paklusta nurodymams ir būna dėmesingi. ▪ Kultūringai bendrauja su pedagogais bei kitais suaugusiais žmonėmis. ▪ Supranta, kad šeimoje būtina vienas kitam padėti. ▪ Kreipiasi pagalbos ištikus nesėkmei, įžeistas ar nuskriaustas. ▪ Išreiškia pasitikėjimą suaugusiais.
UGDYMO GAIRĖS	
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
❖ Taikyti būdus, padedančius vaikui tėvų atžvilgiu susiformavusį prierašumą perkelti ir juo besirūpinančiam mokytojų: rasti progų susitikti su vaiku žvilgsniu, jam nusišypsoti, jį paglostyti, panešioti, pažaisti veidas prieš veidą, parūpinti vaikui įdomių žaislų, užtikrinti vienodą dienos ritmą grupėje ir namuose, sužinoti iš tėvų ir taikyti tokius pačius, kaip ir namuose, vaiko raminimo būdus. ❖ Rodyti individualų asmeninį dėmesį vaikui – pažiūrėti į akis, nusišypsoti, pakalbinti, panešioti, pažaisti su juo. ❖ Bendraujant prisitaikyti prie vaiko bendravimo ritmo – atsakyti šypsena į vaiko šypseną, pakartoti vaiko sakomus žodžius ir, atvirkščiai, nusišypsoti ir palaukti, kol vaikas atsakys šypsena, kalbėti ir palaukti vaiko atsako. ❖ Stebėti ir reaguoti į vaiko rodomus ženklus, kad nori būti paimtas ant rankų (tiesia rankas), kad nori pažaisti (duoda žaisliuką, veda prie žaislų) ir kt. ❖ Sukurti ir laikytis atsisveikinimo su tėvais ritualų: apsikabinti, palinkėti smagių žaidimų, pasakyti, kada ateis pasiimti, susitarti, kad dar galės pamojuoti per langą, palikti savo nuotrauką, žaislą iš namų ir kt. ❖ Grupėje turėti vaikui įdomių žaislų, žaidimų ir kurį laiką pažaisti su vaiku, kol nusiramins ir įsitrauks į grupės veiklą.	❖ Pasiūlyti vaikams veiklos, per kurią reikia kalbėti apie šeimą. ❖ Pakabinti vaiko ir šeimos fotografijas vaiko akių lygyje. ❖ Organizuoti šeimos dienas grupėje. ❖ Kviesti tėvus dalyvauti grupės veikloje. ❖ Dėl vaikų ugdymo, išvykų, švenčių ir kt. tartis su vaikais bei jų tėvais. ❖ Organizuoti stalo žaidimų vakarus su tėveliais. ❖ Klausytis vaikų, skatinti pasakyti savo norus, sumanymus, idėjas, padėti juos įgyvendinti. ❖ Padėti vaikams laikytis tvarkos, kontroliuoti savo elgesį. ❖ Vaikui supykus, paskatinti kalbėti apie tai, kas jį supykė, padėti rasti tinkamą išeitį, padėti nusiraminti. ❖ Kviesti į grupę vaikams įdomius žmones ir skatinti vaikus ką nors veikti drauge. ❖ Vaikams prašant įsitraukti į jų žaidimus, atlikti antraeilius vaidmenis, palaikyti vaikų sumanymus, užduoti klausimų, padedančių plėtoti žaidimą. ❖ Kalbėtis su vaikais apie tai, kuo naudingos elgesio taisyklės, kodėl būtina jų laikytis, kas nutinka, kai jos pažeidžiamos. ❖ Būti tinkamo elgesio modeliu vaikams.

❖ Pastebėti, kada vaikui reikia mokytojo dėmesio ir padrašinti, paskatinti jį. ❖ Stengtis, kad mokytojo bendravimas su vaiku būtų pozityvus. ❖ Vaikui supykus, užsispyrus, reaguoti pozityviai – jautriai aiškintis pykčio priežastis, padėti vaikui taikyti vis daugiau skirtingų poreikių ir nuotaikų raiškos būdų. ❖ Žaisti su vaiku taip, kad šis būtų lyderis, tuo pačiu tampant trūkstamos informacijos teikėju, elgesio modeliu, pagalbininku. ❖ Raiškia pritariančia ar nepritariančia veido mimika reaguoti į tinkamus ar netinkamus vaiko veiksmus, poelgius. ❖ Pirmiausia parodyti vaikams naują aplinką, joje pažaisti ką nors smagaus, malonaus. ❖ Pristatyti vaikams naujus žaislus, supažindinant, kaip jie atrodo, juda, kokius garsus skleidžia, kelis kartus pakartoti veiksmus su žaislais, pakviesti vaikus pabandyti su jais pažaisti kartu su mokytoju. Tik po to skatinti vaikus su nauju žaislu žaisti savarankiškai. ❖ Prieš einant į salę stebėti spektaklio, nuteikti vaiką teigiamai, kalbėti apie personažus. ❖ Bendradarbiauti su vaiko tėvais, sužinant naujus jo pasiekimus, įpročius, interesus bei informuojant tėvus apie įstaigoje praleistą dieną. ❖ Pritarti vaiko iniciatyvoms, tačiau visuomet atskubėti į pagalbą, kai vaikui reikia suaugusiojo, būti vaiko saugumo garantu. ❖ Žaidžiant su vaiku skatinti jo savarankiškumą, veikimą tarsi, tariamai, daiktų pakaitalų naudojimą, persikūnijimą, tapimą kažkuo: klausti, ko reikės žaidimui; paduotą kubelį „suvalgyti“ lyg bandelę; vadinti vaiką prisiimto vaidmens vardu – mama, tėveliu, pardavėju; parūpinti vaidmens atributų, žaislų komplektų; įsitraukus į žaidimą ką nors pirkti, ko nors pageidauti, kad vaikas galėtų praturtinti žaidimą; kalbėtis su vaiku apie tai, kas žaidžiama.	❖ Kalbėti su vaikais apie tinkamą bendravimą su tėvais, broliais ir seserimis. ❖ Suprasti vaiko priešinimosi priežastį ir padėti vaikui įveikti kylančias problemas. ❖ Grupės vakaronėse skatinti deklamuoti eilėraščių kartu su šeimos nariais. ❖ Paskatinti vaikus bendrauti su grupės svečiais, papasakoti apie juos daugiau, kad vaikai turėtų apie ką kalbėtis, kartu su vaikais sugalvoti jiems klausimų. ❖ Padėti vaikams keisti bendravimo su suaugusiais būdus, siekiant geranoriško bendravimo. ❖ Kartu su vaikais sudaryti dienotvarkę, tartis dėl jos pakeitimų. ❖ Kartu kurti elgesio grupėje taisykles. ❖ Sudaryti galimybes vaikams išsakyti savo nuomonę visais aktualiais gyvenimo grupėje klausimais. ❖ Padėti vaikams išmokyti būdų, kaip pasakyti savo nuomonę, neįžeidžiant kitų (tėvų, senelių, draugų). ❖ Aiškintis bendravimo su nepažįstamais žmonėmis taisykles ir galimus pavojus. ❖ Išklausyti vaikų pasakojamus atsitikimus su suaugusiais ir pasvarstyti, kaip kitą kartą panašiose situacijose jie galėtų elgtis.
--	--

❖ Kai vaikas sako „ne“, priešgyniauja arba užsispiria, parinkti tinkamus bendravimo su juo būdus: pasiūlyti jam rinktis vieną iš dviejų: „Ką pirmiau valgysi – sriubą ar mėsytę?“; pasiūlyti išspręsti problemą: „Dabar aš dėsiu žaislus į dėžutę. O kas man juos padavinės?“; paskirstyti vaidmenis ir veiklą: „Aš nuplausiu stalą, o tu gali jį nušluostyti.“ ❖ Jei vaikas užsispyrė to, kas jam pavojinga, tikslinga nukreipti jo dėmesį į kitą įdomią veiklą. ❖ Į grupę retsykiais pasikviesti svečių, kviesti tėvus ar senelius, dalyvauti vaikų ugdymo(si) procese, kad vaikai pratintųsi bendrauti su nepažįstamais žmonėmis.	
---	--

Ugdymo sritis: santykiai su bendraamžiais

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.

Esminis gebėjimas. Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalinasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.

VAIKŲ GEBĖJIMAI 1 – 2 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 2 – 3 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 3 – 4 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 4 – 5 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 5 – 6 M.
Pradeda domėtis bendraamžiais. Stebi bendraamžių žaidimą. Bando žaisti su kitais vaikais. Dalinasi žaislu su bendraamžiu, bet supykęs gali atimti, suduoti.	Pradeda bendrauti su bendraamžiais. Domisi šalia esančiais bendraamžiais. Bendrauja ir žaidžia su bendraamžiais. Geba žaisti šalia bendraamžių. Noriai bendrauja su pažįstamais vaikais. Pats ieško draugo savo žaidimams. Turi vieną ar keletą draugų. Sutaria su kitais vaikais,	Susitaria su kitais vaikais, dalijasi žaislais. Noriai bendrauja su vaikais. Paprasto žaislo iš draugo. Turi vieną ar keletą draugų. Dalyvauja bendruose žaidimuose. Turi mėgstamą žaislą, žaidimą. Pradeda žaisti su kitais vaikais. Netrukdo kitiems vaikams žaisti.	Žaidžia vienas arba su kitais vaikais. Ieško žaidimo draugo, siūlo žaisti, tariasi. Dalijasi žaislais su bendraamžiais. Pradeda žaisti su didesnėmis vaikų grupėmis. Žais, dalinsis savo mėgstamu žaislu su grupės draugais. Sudėtingesniuose žaidimuose prisiima bet kokią vaidmenį. Gerbs drauge žaidžiančius	Žaisdamas su bendraamžiais laikosi taisyklių. Draugiškai bendrauja su vaikais, mėgina susitarti. Tausoja savo ir kitų vaikų žaislus, daiktus. Pats savarankiškai organizuoja žaidimus. Noriai dalyvauja vaikų pokalbiuose, žaidimuose. Prisiima pasiūlytą vaidmenį žaisdamas sudėtingesnius žaidimus.

	dalijasi žaislais. Mėgina padėti kitam, paguosti. Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui.		vaikus.	Žaisdamas su vaikais laikosi taisyklių.
ŽINIOS IR SUPRATIMAS				
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ		NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ		
▪ Dalyvauja žaidime arba drauge žaidžia, stato bokštą, stumia mašiną, ridena kamuolį. ▪ Žaidžia su 2 – 3 bendraamžiais. ▪ Stebi ką daro kitas. ▪ Ieško draugo žaidimams. ▪ Žaisdamas su draugais atkreipia dėmesį į kitų jausmus, paaiškina poelgius, ima rūpintis draugais, bando paguosti draugą, apkabinti, pamyluoti. ▪ Pradeda išklausti šalia esančius draugus, pratinasi žaisti vienas šalia kito, bando bendrauti mimika, veiksmais. ▪ Paprašytas, pasidalina daiktais su kitais vaikais. ▪ Atsiliepia, kai draugas pašaukia vardu. ▪ Jaučia skirtumą tarp berniukų ir mergaičių, rodo simpatiją. ▪ Kartu su draugais sportuoja. ▪ Susikabina rankomis ir šoka, rodo judesius. ▪ Knygelėse ieško liūdnu ir linksmų vaikų, bando nusakyti kaip jaučiasi.		▪ Žaidžia su grupės draugais. ▪ Gerbia draugą ir dalinasi žaislais. ▪ Dalyvauja bendraamžių pokalbiuose, žaidimuose. ▪ Palaiko draugystę, mažiausiai su vienu ar keliais vaikais. ▪ Atsižvelgia į kitų nuomonę. ▪ Supranta ko kitam reikia ar ko jis nori. ▪ Dalinasi žaislais ir gerbia kitų teises. ▪ Geba suvokti kas yra draugystė ir draugai. ▪ Paprašo draugo pagalbos iškilus sunkumui, veikiant ir žaidžiant. ▪ Taikiai sprendžia konfliktus. ▪ Žaidžiant laikosi abipusio susitarimo. ▪ Be agresijos išreiškia savo poreikius ir norus. ▪ Domisi greta esančiais draugais. ▪ Žaisdami šalia vienas kito dalinasi įspūdžiais, asmenine patirtimi. ▪ Domisi draugų pomėgiais, interesais. ▪ Bando susidraugauti su naujais į grupę atėjusiais vaikais. ▪ Susitaria dėl žaidimo sumanymo, jo vietos, žaislų, vaidmenų pasidalijimo. ▪ Noriai priima draugo patarimą, pasiūlymą. ▪ Išsiaiškina kas yra daugystė ir draugai. ▪ Sprendžia gyvenimiškas situacijas: tikras ir netikras draugas. ▪ Bendrai kuria darbelį, siūlo sprendimus, derina veiksmus, tariasi dėl taisyklių.		

	▪ Paprašius kitam vaikui, pasidalina žaislais arba sutinka su principu „paeiliui“. ▪ Atsižvelgia į kitų nuomonę. ▪ Mato, pajaučia, išgirsta kitą. ▪ Ieško išeičių, kai nesutampa poreikiai ir interesai žaidžiant. ▪ Žaisdamas šalia vienas kito dalinasi įspūdžiais, asmenine patirtimi. ▪ Domisi draugų pomėgiais ir interesais.
UGDYMO GAIRĖS	
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
❖ Pasodinti kūdikius vieną šalia kito, duoti tokių pačių žaislų, skatinti bendrauti, tačiau stebėti, kad jie neužgautų vienas kito. ❖ Paskatinti vaikus žaisti greta. Komentuoti vieno ir kito norus, emocijas, veiksmus. ❖ Pagal galimybes parūpinti pageidaujamų žaislų. ❖ Paskatinti būti geranoriškiems vienas kitam. ❖ Padėti vaikams pažinti grupės naujoką. Pristatyti jį kitiems. Skatinti pažaisti greta, kol mokytojas yra šalia ir vaikai jaučiasi saugūs. ❖ Stebėti vaikus, stabdyti netinkamus veiksmus ir paaiškinti, kodėl negalima taip elgtis. ❖ Organizuoti žaidimus, kuriuose vaikams ką nors reikėtų daryti paeiliui arba keliems vienu metu. ❖ Grupėje turėti po kelis tokius pačius žaislus. ❖ Pakomentuoti draugiškus vaikų veiksmus ir jausmus, pritarti ketinimui žaisti kartu, padėti įsitraukti į bendro žaidimo epizodus. ❖ Užtikrinti vaiko saugumą. ❖ Paskatinti vaiką išreikšti nepasitenkinimą, kai kiti vaikai daro kažką ne taip. Atsiliepti į vaikų pagalbos prašymus. ❖ Padėti vaikui įgyvendinti ketinimus, atsižvelgiant į kitų vaikų norus.	❖ Skirti pakankamai laiko ir vietos vaikų bendriems žaidimams. ❖ Naudoti smėlio laikrodį, susitarimus ir kitus būdus, padedančius vaikams palaukti eilės. ❖ Paskatinti paprašyti žaislo, tartis dėl žaislo, žaisti juo kartu. ❖ Komentuoti priimtinius ir nepriimtinius vaiko veiksmus, primenant elgesio taisykles. ❖ Mokyti pasakyti sau „ne“, kai norisi pasielgti netinkamai. ❖ Atkreipti dėmesį ir pagirti vaiko norą pasidalinti, ypač tose situacijose, kai tenka trumpam atidėti savo norų patenkinimą. ❖ Įvairiose situacijose atkreipti vaiko dėmesį į jo veiksmų pasekmes kitam. ❖ Vengti lyginti vaikus, vartojant žodžius „geresnis“, „blogesnis“. ❖ Skatinti ir palaikyti vaikų draugystes. ❖ Jei grupėje yra vaikų, kurių kiti nepriima į žaidimus, išsiaiškinti to priežastis ir padėti atstumtiesiems įsitraukti į žaidimus. ❖ Siūlyti įvairių veiklų, turtinančių vaiko patirtį apie bendruomenę, žmones, jų veiklą, panašumus ir skirtumus. ❖ Pagiriant pastiprinti tinkamą, draugišką vaikų elgesį. ❖ Tarpininkauti vaikams ieškant išečių konfliktinėje situacijoje. ❖ Pasiūlyti veiklos, kurioje keliems vaikams reikia siekti vieno tikslo, skatinti

❖ Skatinti vaikus žaisti kartu, greta. Sukurti žaidimo vietas, kuriose vaikai žaistų vienas greta kito.	bendradarbiavimą. ❖ Sudaryti galimybes vaikams gauti naujų išpūdžių, galinčių praturtinti jų žaidimus. ❖ Atkreipti vaikų dėmesį į tinkamus jų poelgius bei santykius su kitais, pabrėžiant, kad tai padeda visiems pasijusti laimingesniems. ❖ Paskatinti vaikus aiškintis, kas yra gerai, o kas blogai. ❖ Kartu su vaikais kurti taisykles, susitarimus, pasiryžtant jų laikytis. ❖ Pasiūlyti veiklą, kuriose reikėtų ką nors daryti drauge. ❖ Kalbėtis apie draugus ir draugystę.
--	--

4.2. SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA

Ugdymo sritis: fizinis aktyvumas

Vertybinė nuostata. Noriai, džiugiai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.

Esminis gebėjimas. Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tiksliai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių – rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.

VAIKŲ GEBĖJIMAI 1 – 2 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 2 – 3 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 3 – 4 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 4 – 5 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 5 – 6 M.
Juda įvairiomis kryptimis (pirmyn, atgal ir kt.). Spontaniškai kartoja rodomus judesius. Eina, bėga ir sustoja dažniausiai nenukritis. Prilaikomas suaugusiojo nūlipa nuo nedidelio paaugstinimo. Perlupa nubrėžtą liniją. Pralenda per kliūtis šliauždamas, ropodamas.	Pradedą geriau koordinuoti judesius. Bando kartoti rodomus judesius, pratimus. Eina, bėga vis greičiau. Šokinėja vietoje abiem kojom. Šokinėja abiem kojom judėdamas į priekį. Nušoka nuo nedidelio paaugstinimo. Peršoka nubrėžtą liniją.	Juda koordinuotai. Juda į priekį, ratu. Kartoja rodomus judesius, pratimus. Greitą ėjimą keičia bėgimu. Šokinėja viena koja. Šokinėja abiem kojom. Nušoka nuo nedidelio paaugstinimo. Pralenda pro kliūtį. Laipioja neaukštomis kopėtelėmis aukštyn – žemyn.	Atlieka įvairius judesius skirtingu tempu. Atlieka judesius iš įvairių pradinių padėčių (gulint, sėdint, stovint). Bėga reguliuojant greičio tempą. Žaisdamas pabėga nuo gaudančiojo. Šokinėja į priekį suglaustomis kojomis. Šokinėja pakaitomis ant vienos ir kitos kojos. Nušoka nuo paaugstinimo.	Sekdamas nurodymais (žodžiu, judesiu) atlieka taisyklingą kūno laikyseną koreguojančius 2-4 judesių pratimus. Atlieka judesius iš įvairių kūno padėčių, gausiai naudojant įvairius įrankius. Eina, bėga įveikdamas nesudėtingas kliūtis. Šokinėja vietoje ir į priekį viena ir abiem kojomis. Šoks iš vietos ar įsibėgėjęs į

Prilaikomas suaugusiojo užlipa ant suoliuko ir nulipa. Meta, ridena kamuolį abiem rankomis. Bando spirti kamuolį. Daro viską kiek galima greičiau. Laisvai judėdamas imituoja rodomus paukštelių, gyvūnų judesius.	Lengvai pralenda pro kliūtis. Užlipa ant suoliuko, pats nulipa. Meta ir bando pagauti kamuolį iš nedidelio atstumo. Spiria kamuolį. Būna aktyvus. Žaidžia nesudėtingus judriuosius žaidimus.	Ridena, meta ir pagauna kamuolį iš nedidelio atstumo. Spiria kamuolį dešine ir kaire koja. Žaidžia judriuosius žaidimus.	Laipioja kopėtėlėmis aukštyn – žemyn. Ridena, meta ir pagauna kamuolį. Ridena, spiria kamuolį kojomis. Meta kamuolį į taikinį. Spiria kamuolį į taikinį. Eina lanku, virve pakaitiniu žingsniu. Šliaužia suoleliu prisitraukdamas rankomis. Pralenda pro kelias įvairaus aukščio kliūtis. Pasisuka kairėn, dešinėn, įvairiai laikydamas rankas. Žaidžia judriuosius žaidimus laikydamasis taisyklių.	tolį ir į aukštį. Laksto ir šoka į šoną. Peršoka nedideles kliūtis. Laipioja kopėtėlėmis ir kitais įrengimais. Ridena kamuolį kojomis, spiria į taikinį. Meta kamuolį dešine ar kaire ranka į taikinį. Eina lanku, virve pakaitiniu ir pristatomu žingsniu. Pralenda per įvairias kliūtis. Atliks kai kuriuos sportinių žaidimų elementus (futbolo, krepšinio). Vazinėja dviračiu, paspirtuku.
---	---	---	---	---

ŽINIOS IR SUPRATIMAS

NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
▪ Padedant suaugusiajam, lipa laiptais aukštyn ir žemyn. ▪ Nueina prie kamuolio ir jį paspiria. ▪ Žaidžia įvairius žaidimus su kamuoliu: ridena vienas kitam, ridena nuokalnėn. ▪ Meta kamuolį abiem rankom stovėdamas. ▪ Taiko kamuolį į taikinį abiem rankom. ▪ Bėga vis greičiau. ▪ Šokinėja vietoje. ▪ Įveikia kliūtis eidamas, šliauždamas, lipdamas, šokinėdamas. ▪ Vieną po kito rankioja smulkius daiktus. ▪ Peržengia kliūtis.	▪ Juda pagal kryptį ir pradeda koordinuoti judesius. ▪ Vikriai ir noriai žaidžia judriuosius žaidimus. ▪ Eidamas atbulas vis geriau išlaiko pusiausvyrą. ▪ Kopėčiomis lipa aukštyn ir žemyn, perlipa kliūtis. ▪ Meta, gaudo ir spiria vis geriau koordinuodamas judesius. ▪ Vis tiksliau meta, spiria į taikinį. ▪ Pasitiki savo jėgomis, noriai dalyvauja sportinėse varžybose, estafetėse. ▪ Vis labiau valdo akių ir rankų judesių sąveiką, atlieka paprastus veiksmus. ▪ Įvaldo pagrindinius judesius (bėga, šokinėja, strikinėja, šuoliuoja). ▪ Jaučia savo kūną judant, einant, bėgant, šliaužiant. ▪ Eina vorele įvairiais būdais.

▪ Eina po vieną ir po du. ▪ Kaitalioja ėjimą su bėgimu. ▪ Laisvai bėgioja po aikštelę, kambarį, salę. ▪ Užlipa ant suolo, pats nulipa. ▪ Šokinėja prilaikomas už rankų. ▪ Žaidžia judriuosius žaidimus. ▪ Stovėdamas meta kamuolį. ▪ Tikslingai eina ten, kur nori. ▪ Derina rankų ir kojų judesius. ▪ Nušoka nuo pakilimo. ▪ Peršoka per nubrėžtą liniją, patiestą ant žemės virvę.	▪ Žaidžia relaksacinius, nusiramino žaidimus. ▪ Eina pagal orientyrus, atliekant užduotis. ▪ Pralenda pro kliūtį pritūpęs, pasisukęs šonu. ▪ Koordinuoja akių ir rankų sąveiką. ▪ Įvaldo metimo, gaudymo ir spyrimo įgūdžius. ▪ Mėto kamuolį vienas kitam įvairiais būdais. ▪ Šokinėja ant vienos kojos. ▪ Peršoka per nedidelę kliūtį. ▪ Ropoja suoliuku pirmyn ir atgal. ▪ Ridena kamuolį į vartus, meta į taikinį. ▪ Bando eiti nubrėžta linija, kartais nuo jos nukrypdamas. ▪ Plačiu suoliuku eina lengvai į priekį. ▪ Veikia rankomis su stambiais daiktais. ▪ Veikia su mažesniais daiktais labiau kontroliuodamas judesius. ▪ Važinėja triratukais, dviratukais, paspirtukais, rogėmis.
UGDYMO GAIRĖS	
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
❖ Vaiko regėjimo lauke padėti žaislų ir skatinti ropoti iki jų; pasiūlyti ropoti peršviečiamu tuneliu, po stalą. Svarbu nepalikti vaiko vieno. ❖ Žaisti žaidimą, skatinantį judėjimą. ❖ Kviesti susipažinti su nauju žaislu: apžiūrėti, liesti, purtyti, gnaužyti ir kt. ❖ Siūlyti dėti žaisliuką ar daiktą iš vienos rankos į kitą. ❖ Lengvais sukamaisiais judesiais masažuoti vaiko delniukus. ❖ Žaisti su įvairaus dydžio kamuoliukais. ❖ Siūlyti žaidimus, lavinančius ir įtvirtinančius vaiko judėjimą. ❖ Sudaryti vaikui galimybę nešioti žaisliukus „takeliu“ tarp dviejų	❖ Siūlyti vaikui įvairias žaidybines situacijas, skatinančias jį vaikščioti ant pirštų, kulnų. ❖ Iš laikraščio ant grindų suformuoti tiesią, maždaug trijų metrų ilgio ir penkių centimetrų pločio liniją. Vaikas eina šia linija, nenukrypdamas nuo jos, paskui grįžta atbulas. ❖ Sudaryti sąlygas vaikui važinėti triratukais, paspirtukais. ❖ Paprašyti mažylio surinkti pagaliukus po vieną ir dėti į dėžutę, kai juos netyčia išberiate. Parūpinti pagaliukų kaišiojimui. ❖ Sudaryti vaikui sąlygas minkyti tešlą, lipdyti iš modelino, plastilino. ❖ Leisti kirpti nesudėtingas formas, po to priklijuoti ant popieriaus.

virvių, stumdyti žaislinį vežimėlį, prikrautą kubelių, vaikytis ir ridenti kamuolį, joti ant linguojančių žaislų, važiuoti pasispiriant kojomis, pakviesti eiti „tilteliu“ paskui save. ❖ Turėti grupėje stumiamųjų žaislų, sėdimųjų važiuojamųjų žaislų. ❖ Siūlyti statyti bokštelį, užsukti ir atsukti dangtelius. ❖ Pasiūlyti padaryti kamuoliuką: paimti popieriaus lapą ir suglamžyti taip, kad būtų panašus į kamuoliuką. ❖ Sudaryti sąlygas vaikui vaikščioti įvairiu atstumu, neužkliudant padėtų daiktų. ❖ Organizuoti siužetinius pratimus, kurie skatintų vaiką peržengti kliūtis, eiti plačia linija. ❖ Sudaryti sąlygas vaikams laiptoti kopėtėlėmis siekiant tikslo – pauostyti, pasiekti, nukabinti. ❖ Kartu su vaikais imituoti šuoliuojančius gyvūnus. ❖ Pasiūlyti vedžioti labirintą (galite rasti internete arba patys nubraižyti). Tegu vaikas veda pieštuku arba piršteliu. Kad būtų įdomiau, sugalvokite pasakojimų, pasakų: kur veda šis kelias, pas ką ir t. t. ❖ Sudaryti galimybes vaikui ridenti, gaudyti, mėtyti, spardyti paplūdimio kamuolius. ❖ Kartu su vaikais pasidarykite vėrinį: verkite makaronus, sagas, karoliukus ir t. t. Pradėti nuo didesnių skylių, taip vaikui bus įdomiau, po to verti vis smulkesnius daiktus. ❖ Siūlyti žaidimus ir žaislus, kuriuose atliekami sukamieji plaštakos judesiai (pvz., žaidimas kėgliais ir kt.). ❖ Žirkklėmis įkirpti popierinės saulutės spindulėlį.	❖ Žaisti su vaiku pirštukų žaidimus. ❖ Sudaryti sąlygas vaikui žaisti „voneleşe“ su pupomis, grikiais, ar šiaip įvairiomis kruopomis. Į didelį dubenį galima įberti gilių, kaštonų ir paslėpti ten koki nors smulkų daiktą (mažą žaisliuką, kamuoliuką), vaikas jų ieško. ❖ Pasiūlyti vaikui pabūti vaistininku: įvairius daiktus imti žnyplėmis, pincetu, perdėti iš vieno indo į kitą įvairaus dydžio karoliukus. ❖ Organizuoti veiklas, kad vaikas eidamas atliktų ritminius judesius pečiais, galva, muštų kamuolį, mestų į viršų, ėjimą keistų bėgimu. ❖ Žaisti žaidimą nurodant judėjimo kryptį. Sugalvoti maršrutą, kad vaikas turėtų eiti, bėgti, perlpti suolą, pralįsti po kėde ir t. t. ❖ Organizuoti bėgimo estafetes, įvairių šuolių žaidimus, panaudojant įvairias priemones: kaspinus, kamuolius, lankus, lazdas. ❖ Žaisti žaidimus su išsisukinėjimais, kurių tikslas ilgiau likti nepagautam. ❖ Siūlyti vaikams šokinėti per šokdynę, lanką. ❖ Pasiūlyti piešti įvairių linijų, pieštuku apvesti daiktus: stiklinę, apverstą lėkštutę, puoduką; po truputį duoti sudėtingesnes užduotis. ❖ Sudaryti sąlygas vaikui žaisti su pipete. ❖ Parinkti įvairių priemonių (sagų, rutuliukų, karolių), kad vaikas galėtų verti ant siūlo. ❖ Duoti vaikui krepšį su skalbinių segtukais, paimti segtuką trimis pirštais, prisegti, paprašyti, kad ir jis taip pat padarytų. ❖ Organizuoti vaikams įvairias estafetes, kurių metu vaikai galėtų judėti poroje, ratu, sutartinai su kitais vaikais. ❖ Sudaryti sąlygas žaisti žaidimus, šokinėti per gumytę. ❖ Pasiūlyti vaikams įverti siūlą į adatą, siuvinėti pagal trafaretą, ant kartono išdurti skylutes ir duoti vaikui didelę adatą su ryškios spalvos siūlu, tegu dygsniuoja – kuria įvairius ornamentus, išsiuvinėja piešinį, sudygsniuoja nesudėtingus rūbelius
---	---

	lėlėms, maišelius ir kt., daro kutus. ❖ Parūpinti priemonių, tinkančių konkreitiems sportiniams žaidimams (krepšinio, futbolo kamuolius, badmintono raketas, kėglius, lazdas). ❖ Organizuoti sportinius žaidimus, kurie leidžia vaikams varžytis tarpusavyje.
--	---

Ugdymo sritis: kasdieninio gyvenimo įgūdžiai

Vertybinių nuostata. Noriai įvaldo sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.

Esminis gebėjimas. Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu. Prižiūri savo išorę: prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.

VAIKŲ GEBĖJIMAI 1 – 2 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 2 – 3 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 3 – 4 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 4 – 5 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 5 – 6 M.
Kartu su suaugusiuoju plauna rankas. Bando valgyti šakute. Pavalgo padedamas suaugusiojo. Padedamas suaugusiojo pradeda naudotis naktipuodžiu. Mėgina apsiauti batukus. Su suaugusiojo pagalba bando nusirengti ir apsirengti. Žino asmeninių daiktų vietą. Žiūri į veidrodį. Bando šukuotis. Bando naudotis nosine.	Padedamas suaugusiojo atsiraito rankoves, plauna rankas su muilu. Valgo naudodamasis šakute. Pats pavalgo. Savarankiškai be raginimo nueina į tualetą, moka naudotis naktipuodžiu. Apsiauna batukus. Bando nusirengti, apsirengti. Reaguoja į suaugusiojo perspėjimą dėl žalos sveikatai. Gerai savarankiškai juda, prieina prie žaislų ar daiktų, juos pasiima ir žaidžia. Žino asmeninių daiktų	Padedamas suaugusiojo plaunasi, šluostosi rankas, veidą. Valgo naudodamasis stalo įrankiais. Pradeda savarankiškai naudotis tualetu. Mėgina rengtis savarankiškai. Pastebi, kad drabužiais susitepę ir juos reikia pakeisti. Turi elementarias žinias apie sveiką ir nesveiką maistą. Supranta, kad galima naudoti tik savo asmens higienos daiktus. Stengiasi kontroliuoti savo emocijas ir judesius. Vengia pavojingų daiktų. Kreipiasi pagalbos iš tikus	Turi elementarius higienos, savitvarkos įgūdžius. Moka naudotis stalo įrankiais, tvarkingai pavalgyti. Naudojasi tualetu ir susitvarko po tualetu. Savarankiškai rengiasi: užsimauna, apsivelka, nusivelka drabužius. Paaiškina ką valgyti sveika, o ką - ne. Bando šukuotis. Kontoliuoja savo emocijas ir judesius. Žino neatsargaus elgesio su pavojingais daiktais pasekmes. Suvokia, kad ištikus nelaimei gali padėti pažįstami, o kartais ir nepažįstami žmonės. Turi supratimą apie saugų eismą.	Laikosi asmens higienos. Tvarkingai valgo naudodamasis stalo įrankiais. Naudojasi tualetu. Geri savitvarkos įgūdžiai. Užsisega sagas, užsitraukia užtrauktukus, užsiriša batų raištelius. Žino keletą sveikatai naudingų ir vertingų produktų. Šukuojasi. Lengvai atsipalaiduoja, nusiramina. Pasako pavojingo elgesio savo ir kitų sveikatai pavyzdžių. Žino ir pasako, kas gali padėti, ir kreipiasi iš tikus nesėkmei. Atsargiai elgiasi gatvėje, laikosi svarbiausių saugaus eismo taisyklių.

	vietą ir juos bando sudėti. Bando laikytis nusistovėjusios tvarkos.	nesėkmei. Gatvėje, kelyje yra atsargus, laikosi šalia suaugusiojo. Žino kaip elgtis gatvėje ir kokie pavojai tyko. Žino, kad negalima kišti daiktų į burną, nosį, ausis.	Rūpinasi savo ir kitų saugumu žaisdamas, sportuodamas. Neima pavojingų daiktų, nejudina elektros ir dujinių prietaisų.	Nurodo pavojingas vietas artimiausioje aplinkoje. Saugiai naudojasi žaislais, aktyviam judėjimui skirtomis priemonėmis. Žino kaip elgtis kilus nelaimei, pasako pagalbos telefoną.
ŽINIOS IR SUPRATIMAS				
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ		NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ		
▪ Stengiasi valgyti šaukštu, nors dažnai nepataiko. ▪ Maitinasi pats pirštais (ima duoną), šaukštu, kartais šakute. ▪ Tvarkingai valgo. ▪ Pats nusimauna kojinautes. ▪ Pats užsideda kepuraitę. ▪ Pats apsiauna šlepetes, nors ne visada ant tos kojos. ▪ Bando segti sagas. ▪ Bando varstyti batų raištelius. ▪ Savarankiškai apsirengia ir nusirengia. ▪ Rodo ženklus suaugusiajam, kad nori ant puoduko. ▪ Naudojasi tualetu. ▪ Pats bando atsisegti sauskėlių lipdukus. ▪ Tualete pats nusimauna ir užsimauna kelnaites. ▪ Pats plaunasi rankas ir bando jas nušluostyti. ▪ Pats prausiasi. ▪ Pats šukuojasi. ▪ Saugiai elgiasi aplinkoje. ▪ Laikosi nusistovėjusios tvarkos.		▪ Prieš užsiimdamas nauja veikla, į vietą padeda naudotus daiktus. ▪ Prisiima atsakomybę rūpintis grupės aplinka. ▪ Supranta ir neraginas laikosi dienotvarkės bei taisyklių. ▪ Padedamas suaugusiojo, tobulina savo įgūdžius valydamas dantis arba rengdamasis. ▪ Savarankiškai valgo, apsirengia ir nusirengia. ▪ Laikosi asmens higienos taisyklių – plauna rankas, šukuojasi, tinkamai valo dantis. ▪ Atrenka ir grupuoja paveikslėlius su higienos priemonėmis. ▪ Žiūri ir aptaria paveikslėlius apie saugumą gatvėje. ▪ Išsiaiškina kam reikalingas vanduo. ▪ Kalba apie netinkamą elgesį su buitinais prietaisais. ▪ Laikosi asmens higienos reikalavimų. ▪ Plauna rankas pasinaudojęs tualetu. ▪ Užsiriša raištelius, padeda draugui užsirišti. ▪ Užsisega sagas, padeda draugui užsisegti. ▪ Nebėgioja grupėje, kad ko nors nesužeistų, perspėja bendraamžius apie tai. ▪ Rūpinasi grupės aplinka ir siekia, kad kiti taip elgtųsi. ▪ Supranta kas padeda augti sveikam, kas žalinga ir pavojinga sveikatai.		

	▪ Išsiaiškina kam žmogui reikalinga kiekviena kūno dalis ir kas atsitinka kai žmogus susserga. ▪ Plakatų, knygų pagalba įgija žinių apie žmogaus vidaus organus, domėsi ir nagrinėja jų funkcijas. ▪ Susipažįsta su žmogaus pojūčiais (lytėjimu, skoniu, klausa, uosle). ▪ Primeną draugui, kad negalima eiti valgyti nenusiplovus rankų. ▪ Valgo neprilaistydami. ▪ Supranta, kad reikia būti tvarkingam, susisukuoti. ▪ Neima aštrių daiktų.
UGDYMO GAIRĖS	
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
❖ Skatinti nevalgyti pirštais. ❖ Tirštą maistą duoti tik šaukšteliu, skystą iš puoduko, kad jaustų skirtumą tarp to, ką valgo ir ką geria. ❖ Žaidžiant mokyti laikyti šaukštelį, puodelį, semti šaukšteliu ir pan. ❖ Pratinti būti savarankiškam. ❖ Skatinti vaiką valgyti savarankiškai, pasakant ar parodant, kaip valgo gupės vaikai. ❖ Atsižvelgiant į vaiko tuštinimosi ir šlapinimosi įgūdžius sodinti ant puoduko ar klozeto. ❖ Grupėje turėti didelę lėlę su drabužių rinkiniu, siūlyti vaikui ją rengti. ❖ Žaisti žaidimus imituojant rengimosi veiksmus. ❖ Rengiant vaiką, pratinti apsirengti ir nusirengti drabužėlius tam tikra tvarka. ❖ Kurti žaidybines situacijas, skatinančias vaiką panaudoti savo mokėjimus ir įgūdžius. ❖ Kurti siužetines situacijas, skatinančias vaiką padėti žaislą į jam skirtą	❖ Priminti, kad vaikai valgytų neskubėdami. ❖ Su vaikais kalbėti apie tai, kad labai svarbu pusryčius, pietus, vakarienę valgyti tuo pačiu metu. ❖ Žaidžia žaidimus, kuriuose formuojasi maitinimosi ritmo suvokimas (šeima, restoranai ir kt.). ❖ Žaidžiant vaikai mokomi atskirti pagrindines produktų grupes: pieną, mėsą, vaisius, daržoves. ❖ Kiekvieną kartą prieš valgant vaikai įtraukiami į stalo padengimo veiklą, siekiama, kad stalai būtų serviruojami pagal taisykles, patiekalus atitinkančiais indais. ❖ Kalbama su vaikais, kodėl reikia plauti vaisius, daržoves, uogas, sudaromos sąlygos mokytis praktiškai juos nuplauti. ❖ Pasikalbėti su tėvais ir rekomenduoti jiems apmokyti vaikus patogiais ir lengvai apsirengiamais drabužiais. ❖ Primenant eiliškumą, skatinti vaikus savarankiškai apsirengti ir nusirengti, tvarkingai susidėti drabužius.

vieta. ❖ Skatinti ragauti ir valgyti įvairų maistą. ❖ Pratinti gerai sukramtyti maistą, neskubinti valgančio vaiko, mokyti valgyti ramiai. Pratinti keltis nuo stalo tik baigus valgyti. ❖ Siūlyti žaisti žaidimus, mokant naudotis stalo įrankiais. ❖ Prižiūrėti, kad vaikas valgytų su įrankiais taip, kaip jis gali, pagirti vaiką už pastangas. ❖ Turėti grupėje indelių, skatinti vaiką jais žaisti. ❖ Mokyti taisyklingai naudotis tualetu. ❖ Žaisti žaidimus, skatinančius išmokti apsirengti, nusirengti. ❖ Naudoti įvairias spalvotas, kvepiančias vaikiškas higienos priemones. ❖ Kalbėtis su vaikais apie švarą. ❖ Skaityti kūrinėlius apie švarą. ❖ Sistemingai skatinti pažaidus sudėti žaislus ir kitas priemones į vietą. ❖ Tvarkyti žaislus, dainuojant dainelę apie tvarkos palaikymą.	❖ Mokyti vaikus taisyklingai plautis ir šluostytis rankas, praustis ir šluostytis veidą. ❖ Priminti, kad čiaudint ar kosint būtina prisidengti burną ir nosį. ❖ Priminti, kad naudotųsi nosinaite. ❖ Skatinti susitvarkyti žaislus, su kuriais žaidė, įvairiai motyvuojant, padedant. ❖ Pasiruošti ir naudoti vaizdines priemones apie saugų elgesį. ❖ Rodyti mokomuosius filmus. ❖ Žiūrinėjant paveikslėlius, vartant vaikiškus žurnalus, pastebėti ir parodyti dvejopas situacijas: vienas, kuriose saugu vaikui, kitas, kuriose gali įvykti nelaimė. ❖ Skaityti, kurti kūrinėlius apie saugų elgesį. ❖ Organizuoti saugaus elgesio savaites (viktorinas), kviesti medicinos darbuotojus, gaisrininkus. ❖ Savo pavyzdžiu rodyti, kaip taisyklingai naudotis stalo įrankiais. ❖ Patraukliomis formomis paaiškinti pieno, mėsos, vaisių ir daržovių naudą. ❖ Pademonstruoti per didelio saldumynų kiekio žalą organizmui. ❖ Kviesti vaikus į pagalbą dengiant stalus. ❖ Priminti, kad sudėtų ne tik gerai matomus žaislus, bet ir tuos, kurie yra po stalu, lova, spintele ir kt. ❖ Skatinti vaikų savarankiškumą. ❖ Pasiūlyti vaikams tvarkantis apsirengti specialiais vaikiškais darbo drabužiais: prijuostėlėmis, kepurėlėmis. ❖ Kartu su vaikais organizuoti viktorinas, projektus apie saugų vaikų elgesį. ❖ Diskutuoti su vaikais, kaip konfliktus spręsti taikiai. ❖ Žaidimas apie saugų elgesį. ❖ Savo pavyzdžiu rodyti, kaip taisyklingai sėdėti, stovėti, vaikščioti. Stebėti ir priminti, kad taisyklingai sėdėtų. ❖ Kartu su vaikais aptarti, kodėl žmogus valgo.
---	--

	❖ Paprašyti vaikus pasakoti, ką jie dažniausiai valgo pusryčiams, pietums ir vakarienei, diskutuoti, kurie iš jų vartojamų produktų, patiekalų yra naudingiausi jų augimui ir gerai savijautai. ❖ Vaikams pateikti paveikslėlius su įvairiais maisto produktais ir patiekalais, jais žaidžiant mokytis atskirti naudingą ir bevertį maistą. ❖ Organizuoti įvairių kūrybinių darbų (piešinių, inscenizacijų ir t. t.) kūrimą, jais skatinti pasirinkti sveikus produktus ir patiekalus. ❖ Klausytis skaitomų knygelių, vaidinti, žaisti lotą, žiūrėti filmukus apie žmogui naudingus maisto produktus (duoną, obuolius, pieną, vandenį ir kt.). ❖ Žaidžiant su lėlėmis ar kitus žaidimus rūšiuoti maisto produktais (jų paveikslėlius) į naudingus ir vengtinus. ❖ Pasiūlyti vaikams apsirengti lengvesniais ar šiltesniais drabužėliais. Sušlapusius rūbus, avalynę pasidžiauti. ❖ Parūpinti skysto muilo su dozatoriumi, parodyti, kaip ir kiek dozuoti, kad rankos būtų švarios. ❖ Priminti, kad reikia taupyti vandenį, paaiškinti, kodėl, pasiūlyti vandens čiaupą atsukti tiek, kiek reikia, kad muilas nusiplautų. ❖ Mokytojas kartu su vaikais piešia didelę plaštaką ir ant kiekvieno pirštuko užrašo vaikų mintis, kodėl reikia plautis rankas. ❖ Parūpinti priemonių kalimo, siuvimo, dygsniavimo žaidimams. ❖ Apsilankyti su vaikais gaisrinėje, policijoje, ligoninėje, autoservise ir t. t. ❖ Mokytojas kartu su vaikais „Minčių lietuje“ diskutuoja, aptaria, vertina. ❖ Mokytojas pasiūlo, kad vaikai pasakytų, kai pastebės jį (ją) vaikstant ar sėdint susikūpinus.
--	--

4.3. KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

Ugdymo sritis: sakytinė kalba

<u>Vertybinė nuostata.</u> Nusiteikęs išklausyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba. <u>Esminis gebėjimas.</u> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiaisiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreikšdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.				
VAIKŲ GEBĖJIMAI 1 – 2 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 2 – 3 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 3 – 4 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 4 – 5 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 5 – 6 M.
Kalba su savimi. Mėgždžioja suaugusiojo kalbėseną. Supranta suaugusiųjų kalbą. Supranta ir vykdo žodinius nurodymus. Kalba 2 – 3 žodžių sakiniais. Kartoja girdėtus garsažodžius. Gestais arba žodžiais pasako ko nori. Bando dainuoti, deklamuoti. Bando atkartoti paukščių, žvėrių pamėgdžiojimus. Žodynas išsiplečia iki 20 žodžių.	Supranta suaugusiųjų kalbą. Noriai klausinėja (kas čia?) Bando dalintis informacija su kitais: rodo, sako ką matė, girdėjo. Pasako ką veikia (piešiu saulę, ragauju ir t. t.) Mandagiai kalba: dėkoja, paprašo. Atsako į pasisveikinimą ir atsisveikinimą. Supranta ir vykdo žodinius nurodymus. Komentuoja ką padarė, nupiešė, žaidė. Reiškia savo ketinimus žodžiais. Teisingai pavadina kasdieninius daiktus. Vardija, ką mato knygų paveikslėliuose. Klausydamiesi skaitomo teksto, parodo atitinkamus paveikslėlius. Suvokia trumpo teksto prasmę.	Supranta suaugusiųjų ir vaikų kalbą. Noriai klausinėja. Dalijasi informacija su kitais: rodo, sako ką matė, girdėjo. Pasako ką veikia (piešiu saulę, ragauju ir t. t.) Pasakoja 2 - 3 sakiniais. Atsako į suaugusiojo klausimus. Pasakojant atsižvelgia į kito nuomonę. Pasako, ką nupiešė, sukonstravo. Pavadina nupieštus daiktus. Supranta ir vykdo žodinius nurodymus. Reiškia savo ketinimus žodžiais. Teisingai pavadina kasdieninius daiktus. Vardija ką mato paveikslėliuose. Daug kalba. Kalba trumpais sakiniais.	Keliais žodžiais atsako į klausimą. Pasakoja ką veikia ir kas jau buvo. Aiškina, pasakoja apie tai ką žino. Pasakoja apie savo ir kitų veiklą. Pasakoja ką mato iliustracijose, suvokia iliustracijos reikšmę. Pasakoja pagal paveikslėlį, girdėtą pasaką. Perteikia savo mintis, jausmus žodžiais, vienu ar dviem sakiniais. Išklauso kito nuomonę ir išsako savo. Derina savo nuomonę su suaugusiuoju. Inscenizuoja, pasakoja trumpus grožinės literatūros kūrinėlius, iliustracijas. Suvokia sudėtingesnių žodžių, sakinių prasmę. Domisi naujų, nežinomų	Kalba apie praeities įvykius. Parodo, trumpais sakiniais apibūdina kūrinėlį. Trumpais sakiniais pasakoja dabarties ir netolimos praeities įvykius. Mėgina imituoti skaitymą: pasakoja pagal knygos paveikslėlius. Suvokia ir komentuoja priežastis, sprendžia problemas, laikosi taisyklių. Teisingai pavadina kasdieninius daiktus ir veiksmus su jais. Įvardina matomus daiktus ir reiškinius, jų savybes. Pasiekia vieningos nuomonės su bendraamžiais (kai tai įmanoma). Lygina įvairius daiktus tarpusavyje. Deklamuoja trumpą eilėrašį ar jo dalį. Kalba daug ir taisyklingai. Kalba pilnais sakiniais. Bendrauja su nepažįstamais į

	Atpasakoja jau girdėtą kūrinėlį. Atsakinėja į klausimus, pats klausia. Geba dainuoti, deklamuoti. Sako, atkartoja paukščių, žvėrių pamėgdžiojimus.	Skiria kalbėjimo toną. Teisingai vartoja žodžių tvarką sakinyje. Naudoja gimtosios kalbos gramatines formas. Bendrauja su suaugusiais ir vaikais. Pastebi kvietimą bendrauti ir pats rodo norą bendrauti. Klausosi grožinės literatūros kūrinių. Deklamuoja nesudėtingus eilėraščius. Vartoja mažybinius žodžius.	žodžių reikšmėmis. Bendrauja su bendraamžiais ir suaugusiais. Išmoksta mintinai keletą eilėraščių. Taisyklingai ir aiškiai taria daugumą gimtosios kalbos garsų.	grupę atėjusiais žmonėmis. Mintinai moka keletą eilėraščių, mįslių, skaičiuočių ir pan. Taisyklingai ir aiškiai taria gimtosios kalbos garsus.
--	--	---	--	---

ŽINIOS IR SUPRATIMAS

NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
▪ Pasako ir parodo kas pavaizduota nesudėtingame paveikslėlyje. ▪ Pradedą dēlioti žodžius į paprastus 2 – 3 žodžių sakinius. ▪ Išmoksta naudoti įvardžius: „aš“, „man“, „tu“. ▪ Supranta žodinius nurodymus ir nesudėtingus kūrinius. ▪ Kalba apie tai, ką mato ir girdi. ▪ Pamėgdžioja suaugusįjį. ▪ Klausia žodžio jau žinomam daiktui, veiksmui ar ypatumui pavadinti. ▪ Daugiau žodžių supranta nei vartoja. ▪ Kalba apie žmones, daiktus, įvykius, veiksmus net kai jų nemato. ▪ Išsako poreikius (noriu mamos), informuoja apie buvusią patirtį (aš mačiau katę), aiškina, planuoja (eisiu namo), išreiškia santykius su vaikais ir suaugusiais. ▪ Pasako savo ir kitų vardus, atsiliepia pašauktas vardu, patinka kalbėti,	▪ Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. ▪ Bando vartoti vaizdingus žodžius, pasako priešingos ir panašios reikšmės žodžių. ▪ Atsako į sudėtingesnius klausimus. ▪ Užduoda klausimus, norėdamas gauti informacijos. ▪ Atsako į kitų teiginius arba klausimus, aktyviai dalyvauja pokalbyje, apsiikeičia nuomone, inicijuoja pokalbį. ▪ Noriai, atidžiai klausosi skaitomų ir pasakojamų tekstų. ▪ Vartoja sudėtingesnius sakinius, išreikšdamas mintis ir jausmus. ▪ Supranta žodinius nurodymus ir jiems paklusta. ▪ Noriai bendrauja su draugais ir suaugusiais, bando nuosekliai reikšti mintis, laisvai išsako savo nuomonę apie patirtus įspūdžius. ▪ Aiškiai ir taisyklingai taria gimtosios kalbos garsus. ▪ Imituoja skaitymą, komentodamas iliustracijas.

klausinėti. ▪ Žaisdamas kalba su savimi, komentuoja ką daro. ▪ Klausio skaitomų kūrinėlių ar pasakojimų, pats aktyviai dalyvauja jų personažų veiksmuose (pamėgdžioja gyvūnų balsus ir pan.). ▪ Pats vaikas vartydamas knygeles, imituoja jų skaitymą. ▪ Skaito knygelę draugui, lėlei. ▪ Pratinasi taisyklingai vartoti daiktavardžių skaičių (vienaskaita, daugiskaita). ▪ Kalba derindamas būdvardžius ir daiktavardžius gimine ir skaičiumi (piktas šuo, gražus namas). ▪ Supranta ir mokosi naudoti daiktavardžius su prielinksniais „į“, „po“, „ant“ (į namus, po kėde). ▪ Pavadina drabužius (kelnės, sijonas), baldus (kėdė, stolas), indus (puodelis, lėkštė), žaislus (lėlė, mašina), daržoves (morka, bulvė), vaisius (obuolys, kriaušė), naminius gyvulius (katė, šuo), laukinius gyvūnus (kiškis, vilkas).	▪ Suvokia skaitymo kryptį. ▪ Raiškiai atpasakoja, seka lietuvių liaudies pasakas, smulkiają tautosaką. ▪ Kalba apie tai, ką mato, girdi, liečia, ragauja. ▪ Kalboje vartoja malonines, mažybines formas. ▪ Girdi ir skiria kalbos garsus. ▪ Išreiškia nuotaiką, norus, jausmus žodžiais. ▪ Noriai bendrauja su vaikais ir suaugusiais, bando nuosekliai reikšti savo mintis, laisvai išsako savo nuomonę apie patirtus įspūdžius. ▪ Užduoda vis sudėtingesnius klausimus, kad galėtų gerai suprasti. ▪ Kalbėdamas, pasakodamas bando atsižvelgti į situaciją, laiką, vietą, sieja kelis sakinius. ▪ Pastebi garsų skirtumus ir panašumus, bando sieti garsus su raidėmis. ▪ Atsako į klausimą sudėtingesniu sakiniu. ▪ Spontaniškai kartoja padavimų, pasakų be galo, mįslių elementus. ▪ Geba kalbėti atsižvelgdamas į situaciją. ▪ Perskaito savo vardą ar kitus jam reikšmingus žodžius.
UGDYMO GAIRĖS	
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
❖ Tiesiog kalbėti su vaiku. ❖ Kalbėti apie tai, ką tuo metu darote ir matote, kai keičiate sauskelnes, maudote, maitinate ar rengiate, guldote miegoti. ❖ Grupės aplinką papildyti naujais daiktais, žaislais, juos vaikui nuolat įvardijant. ❖ Žaidinti, juokinti vaiką, sakant trumpus eilėraštukus. ❖ Žaisti žaidimus, skatinančius pastabumą. ❖ Skatinti vaiką tarti jo čiaušėjimo garsus, garsų junginius, jo netariamus garsus ir garsų junginius.	❖ Skaityti vaikui tekstus ne tik literatūrine kalba, bet ir tarmiškai. ❖ Atkreipti vaiko dėmesį į kita kalba kalbančius aplinkinius. ❖ Skatinti vaiką įvairiose bendravimo situacijose gyvai kalbėtis su draugais. ❖ Bendraujant su suaugusiais, vartoti elementarius mandagumo žodžius. ❖ Skatinti vaiką kalbėti apie dabartinę ir buvusią veiklą, esamus ir buvusius išgyvenimus, vartojant girdėtus naujus žodžius. ❖ Su vaiku kalbėti taisyklingų konstrukcijų sakiniais, teisingai tariant gimtosios kalbos garsus, skatinant įvairiuose žodžiuose juos atpažinti. ❖ Džiaugtis kiekvienu vaiko žodinės kūrybos bandymu, neprieštarauti,

❖ Skatinti vaiką mėgdžioti trumpus žodelius. ❖ Kalbėtis su vaiku taisyklingai tariant garsus ir žodžius. Kad susidarytų ryšys tarp daikto ir žodžio, veiksmo, judesio ir žodžio, intonacija pabrėžto žodžio ir daikto ar veiksmo, rodymas turi sutapti labai daug sykių. ❖ Nuolat kalbėti apie artimiausios aplinkos daiktus, reiškinius, santykius, tą patį dalyką nusakyti kuo įvairesniais žodžiais. ❖ Taisyklingai vadinti su juo bendraujančius suaugusiuosius, įvardinti kūno dalis, aplinkoje esančius daiktus ir žaislus. ❖ Skatinti vaiko klausinėjimą. ❖ Kalbant su vaiku sudaryti ryšį tarp daikto ir žodžio, veiksmo, judesio ir žodžio. Sutapatinti žodžio tarimą su daikto ar veiksmo rodymu. ❖ Kasdien raiškiai deklamuoti, pasakoti trumpus tekstus. ❖ Palaikyti vaiko norą tarti, kartoti žodžius. ❖ Pastebėti, kuo vaikas domisi, į ką žiūri, ką rodo, ko klausia, ką bando pasakyti, išreikšti. ❖ Paskatinti vaiką kalbėti jam padedant pasakyti žodžius. ❖ Skatinti vaiką kartoti dainelių, eilėraščių, žaidimų, pasakėlių tekstų garsus, žodžius, frazes, juos papildant kūno kalba. ❖ Žaisti su vaiku žaidimus, kurių metu reikėtų vaikui šokinėti, pliaukšėti delnais, šokti. ❖ Skaityti ir pasakoti vaikams apie kitus vaikus, artimiausios aplinkos gyvūnėlius, vaikams skirtų televizijos laidų veikėjus, siejant tai su jo gyvenimiška patirtimi. ❖ Skaityti atsižvelgiant į kūrinį: garsiai arba tyliai, greitai arba lėtai, perteikiant teksto emocijas. ❖ Kalbėjimą su vaiku nuolat įvairinti naujais žodžiais, nusakančiais artimiausią aplinką.	nesišaipyti iš jo. ❖ Vaiko kalbos jausmą žadinti emocinga, ekspresyvia ir vaizdinga kalba. ❖ Sudaryti galimybes vaikui susipažinti su įvairių žanrų tekstais. ❖ Padėti vaikui pajauti tekstų stilistinę įvairovę. ❖ Skaityti įvairių žanrų tekstus. (pvz., skelbimus, reklamines skrajutes, įvairių enciklopedijų tekstus, autorines pasakas ir pan.). ❖ Palaikyti kiekvieno vaiko kalbėjimą, rodant susidomėjimą tuo, ką jis kalba, užduodant vaikui atvirus klausimus. ❖ Skatinti vaiką kalbėti apie savo norus, išgyventus įspūdžius, vidinį pasaulį. ❖ Plečiant jo žodyną, turtinti jį įvairiais techniniais terminais. Sužinojus naują žodį, išsakyti savo įspūdžius. ❖ Skatinti vaiką kalbėti apie nutikimą, patirtį prisimenant kuo daugiau įvykio aplinkybių, detalių, pateikiant vaikui įvairių klausimų, padedančių įvairinti kalbėjimą: kur tai nutiko, ką ten girdėjai, ką tada jautei ir kt. ❖ Būti dėmesingu pasakojimo klausytoju. ❖ Kalbant su vaiku vartoti įvairias kalbos dalis (dalyvius, veiksmažodžių laikų įvairovę, įvairius būdvardžių laipsnius, ištiktukus, jaustukus ir pan.). ❖ Skatinti vaiką išgirsti pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. ❖ Su atpažintu garsu sugalvoti naujų žodžių. Žaisti žodžiais juos trumpinant, įvairiai jungiant. ❖ Žaisti klausimų - atsakymų rimavimo reikalaujančius žaidimus. ❖ Skaitant kūrinėlius, nutylėti frazę ar žodį, skatinant vaiką juos pasakyti. ❖ Įvairiai inicijuoti eilėraščių, istorijų, pasakų kūrimą, pvz., kitaip sugalvoti pasakos pradžia ar pabaigą, atvirkštinę pasaką. ❖ Ugdymo veikloje klausytis įvairios stiliistikos tekstų. ❖ Padedant vaikui suvokti pasakojimo turinį, išskirti ir aptarti su vaiku
---	--

❖ Skatinti suaugusiojo prašymų supratimą. ❖ Skatinti vaiką nuolat pasakoti apie save, savo norus, rūpesčius, šeimos narius. ❖ Kalbinėmis užduotimis keliant klausimus: „Koks?“, „Kodėl?“, „Kur?“, „Kaip?“ skatinti vaiką nusakyti aplinkos reiškinių savybes, ieškoti įvykių priežasčių ir pasekmių, pasakoti apie tai, kas vyksta ar vyko aplink vaiką. ❖ Kalbant skatinti vaiką vartoti mandagumo žodelius. ❖ Įvairiose bendravimo situacijose nuolat klausinėti vaiką apie jį patį, apie tai, ką jis veikia, ko nori, ką mėgsta ir apie tai skatinti pasakoti. ❖ Skatinti vaiko kalbėjimą, pateikiant taisyklingo kalbėjimo modelius. ❖ Deklamuoti eilėraštkus, užbaigti žinomų pasakų, eilėraštkų frazes. ❖ Kartu su vaiku žiūrint vaikiškus filmukus, skatinti jį pasakoti apie tai, ką matė ir girdėjo žodžiais ir gestais. ❖ Kartoti girdėtus eilėraštkus, dainuoti daineles, žaisti žaidimus.	pasakojimo eigą. ❖ Žaisti žaidimus, susijusius su pasakojimo tekstu, jį iliustruoti, inscenizuoti. ❖ Sudaryti kuo daugiau ir įvairesnių bendravimo situacijų, kurios inicijuotų turiningus vaikų pokalbius apie jiems įdomius daiktus, poelgius, reiškinius, nutikimus, vartojant jiems mažiau girdimus, sudėtingesnės sandaros žodžius. ❖ Skatinti vaikus klausinėti apie tai, kas jiems įdomu, negirdėta, diskutuoti apie tai tarpusavyje ir su mokytoja. ❖ Pratinti vaiką reikiamą informaciją perduoti kitiems. ❖ Pasakoti vaikams apie jiems nepažįstamą patirtį, skatinant juos kurti pasakojimus apie nekasdienius, fantastinius nuotykius, personažus, vartojant išgalvotus žodžius, kalbą. ❖ Žaisti įvairius garsų keitimo žodžiuose žaidimus, dainuoti ritmines daineles, ieškoti aplinkoje daiktų, kurių pavadinimai prasideda arba baigiasi nurodytu garsu. ❖ Išmėginti kalbinės raiškos priemones kuriant dialogus, inscenizuojant, vaidinant. ❖ Inicijuoti įvairius vaikų žodžių žaidimus, pasakojimų būdus: spontaniškus, atkuriamuosius, kūrybinius, fantastinius, ir kt. ❖ Išmėginti kalbinės raiškos priemones, kuriant dialogus, inscenizuojant, vaidinant.
---	---

Ugdymo sritis: rašytinė kalba

Vertybinių nuostatų. Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.

Esminis gebėjimas. Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.

VAIKŲ GEBĖJIMAI 1 – 2 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 2 – 3 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 3 – 4 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 4 – 5 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 5 – 6 M.
Kartu su suaugusioju	Klauso skaitomo trumpo	Klausydamasis skaitomo	Suvokia, kad parašyti žodžiai	Piešiniais pavaizduoja kai kuriuos

žiūrinėja, stebi knygų iliustracijas, žurnalus, paveikslus, kuriuose pavaizduoti įvairūs veikiantys vaikai, dirbantys suaugusieji. Reaguoja į skaitomą tekstą. Bando su rašymo priemonėmis keverzoti linijas. Pamokytas gali nubrėžti liniją. Bando rašymo priemones panaudoti pagal paskirtį. Varto knygeles, imituoja skaitymą.	kūrinių, parodo atitinkamas iliustracijas. Domisi rašytiniais ženklais, simboliais. Pradedą atpažinti aplinkoje esančius simbolius. Varto knygeles, suaugusiam paprašius stengiasi neplėšyti. Rašymo priemonės naudoja pagal paskirtį.	teksto, parodo atitinkamus paveikslėlius. Suvokia trumpą teksto prasmę. Bando koordinuoti rankų ir akių judesius. Keverzoja imituodamas raštą. Keverzoja vertikalias ir horizontalias linijas. Pratinasi taisyklingai laikyti piešimo reikmenį. Varto knygeles.	turi reikšmę. Suvokia ir išlaiko dėmesį klausydamas skaitomo teksto. Koordinuoja rankų ir akių judesius. Imituoja rašymą: piešia įvairias linijas, apskritimus. Atpažįsta parašytą savo vardą. Kopijuoja įvairius ženklus, raides. Kopijuoja savo vardą. Mokinasi taisyklingai laikyti piešimo ar rašymo reikmenį. Randa savo vardo pirmą raidę. Raides, simbolius naudoja įvairioje veikloje. Varto knygeles, domisi raidėmis.	girdėtos pasakos įvykius. Domisi skaitomu tekstu. Pakankamai gerai koordinuoja rankų ir akių judesius. Domisi raidėmis, kai kurias pažįsta. Kopijuoja, piešia, mėgina rašyti savo vardo raides. Kopijuoja figūras, ornamentus, trumpus žodelius. Parašo savo vardą. Taisyklingai laiko piešimo ar rašymo reikmenį. Atpažįsta savo vardo raides, nagrinėja užrašus artimiausioje aplinkoje. Kompiuteriu spausdina vardą, žodelius. Noriai žaidžia kalbinius žaidimus. Tausoja knygas ir kitas priemones.
--	---	--	--	--

ŽINIOS IR SUPRATIMAS

NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
- Ant popieriaus lapo eksperimentuoja su įvairiomis žymėmis: linijomis, taškeliais, zigzagais. - Keverzoja imituodamas raštą. - Atpažįsta savo vardo raides bei kitus paplitusius simbolius.	- Keverzoja ir bando rašyti raides. - Kopijuoja, piešia raides, žodžius, parašo savo vardą. - Noriai išbando visas rašymo ir piešimo priemones, vis taisyklingiau rašo su pieštuku ar kreidele.

▪ Pats tyrinėja savo „keverzonę“, įvardina garsiai ką parašė ar nupiešė. ▪ Domisi raidėmis, stebi rašymo procesą (rašo mama, sesuo). ▪ Dėlioja korteles su nupieštais daiktais ir jų pavadinimais. ▪ Apvedžioja trafaretus, daro formų anspaudus, kopijuoja raides. ▪ Gamina ir kuria knygeles grupėse. ▪ Štampuoja pirmąją savo vardo raidę. ▪ Pats susiranda pieštuką, kreidelę, bando braižyti linijas, baksnoti taškelius. ▪ Atsiranda piešiniuose simboliai: saulė, spiralė ir t. t.	▪ Atpažįsta kelias raides ir žino jų pavadinimus. ▪ Pradedą sieti raides su garsais. ▪ Supranta rašymo prasmę. ▪ Artimiausioje aplinkoje pastebi raides, žodžius, pats bando rašyti juos. ▪ Mėgina ir geba imituoti ir komentuoti raštą ir jo elementus. ▪ Suvokia mokėjimo rašyti privalumus ir teikiamas galimybes. ▪ Dėlioja paveikslėlius su užrašytomis raidėmis. ▪ Suvokia rašymo kryptį. ▪ Laiko rašiklį arba kreidelę nykščiu ir dviem pirštais, brėžia paprastus brūkšnius. ▪ Domisi abėcėle ir pažįsta kai kurias raides. ▪ Stengiasi savo išgyvenimus, patirtį, mintis reikšti piešiniais, ženklais, raidėmis, judesiais. ▪ Bando užrašyti mamos, tėčio pirmąsias raides. ▪ Pastebi vaizdų, ženklų, garsų skirtumus ir panašumus. ▪ Imituoja raštą, bando rašyti žodžius, kuria „savo“ tekstą, piešia, mėgina rašyti smėlyje, ant stiklo, lentoje ir t. t. ▪ Domisi žodžių reikšmėmis, bando piešiniais, ženklais, rašmenimis perteikti savo išgyvenimus ir mintis. ▪ Bando pasinaudoti savo turimu patyrimu žaidimuose (bando rašyti vaistų receptą žaidimo metu). ▪ Supranta, kad raidė yra ženklas, kad tam tikra raidžių seka sukuria žodžius.
UGDYMO GAIRĖS	
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
❖ Sukurti vaikui knygų aplinką, kad jis galėtų pačiais įvairiausiais būdais pažinti knygutes: vartinėti, čiupinėti, plėšyti, kramtyti, žaisti. ❖ Pasisodinus kūdikį ant kelių, kartu vartyti, žiūrinėti paveikslėlius. ❖ Kalbėti vaikui apie tai, ką mato kiekviename puslapyje.	❖ Įvairiose bendravimo aplinkose vartyti žurnalą, knygą, bukletą ar skrajutę. ❖ Skatinti vaiką domėtis suaugusiojo skaitomu tekstu suteikiant jam informacijos apie skaitymą. ❖ Vaikui užduoti klausimus apie tai ką „perskaitė.“ Atsakymus užrašyti ir jam

❖ Sudaryti situacijas, kuriose mažylis galėtų matyti, kaip rašote. ❖ Laikant vaiką ant kelių, skaityti knygutę. Leisti vaikui pačiam laikyti knygutę, versti lapus. ❖ Rodyti vaikui knygelių paveikslėlius, kalbėti apie juos. ❖ Vartant ir skaitant knygeles skatinti vaikų žodinę ir kūno kalbą. ❖ Skaitomų kūrinių tekstą sieti su jo gyvenimu. ❖ Turtinti vaiko rašytinę aplinką. ❖ Parūpinti vaiko rašinėjimams popieriaus ir jo amžiui tinkančių įvairių rašiklių. ❖ Skaityti vaikui kelis kartus per dieną, parinkus trumpus tekstukus, kuriuose kartojasi tie patys žodžiai. ❖ Skaityti normaliai, vengti vaikiškų intonacijų, teatrališkumo. ❖ Skirtingai perteikti atskirų personažų kalbą. ❖ Skatinti vaiką pavadinti kiekvieną paveikslėlį. ❖ Kalbėti su vaiku apie iliustraciją, kad jis susietų vaizdą su konkrečiu daiktu. ❖ Skaitymo metu leisti vaikui liesti ar laikyti su tekstu susietus daiktus. ❖ Nuolat atkreipti vaikų dėmesį į jų artimoje aplinkoje esančius simbolius, aiškinti jų reikšmę. ❖ Pozityviai vertinti vaiko keverzones. Džiaugtis jo pasiekimais. ❖ Nuolat skatinti keverzonėmis reikšti savo mintis.	paskaityti. Vaiko „perskaitytą“ tekstą pasiūlyti iliustruoti. ❖ Žiūrint paveikslėlį skatinti apie jį pasakoti, kas ką daro, ką kalba ir pan. ❖ Turtinti vaiko aplinką įvairiais rašikliais, sudaryti galimybę pažinti kompiuterį. ❖ Skatinti keverzonėmis užrašyti savo vardą, pavardę, norus, pasirašinėti po dailės darbais, grupės ar viešoje bibliotekoje atsiimant knygas ir kt. ❖ Verti vardo, pavardės raidžių karolius. Ieškoti aplinkoje žodžių, kuriuose yra vaiko vardo raidės. ❖ Grupėje kurti kuo įvairesnę raidžių aplinką. ❖ Skaityti tekstukus, kuriuose žaidžiama su kalbos garsais, kurie atliepia vaiko pažįstamas raides. ❖ Raidėms sugalvoti smagius pavadinimus: A – stogelis. H – kopėtelės, sudarant žodinius vaizdinius. ❖ Skatinti vaiką apie raides, jų charakterį kurti istorijas, pasakas. ❖ Nuolat kreipti vaiko dėmesį į aplinkoje esančius užrašus, simbolius, reklaminius užrašus ir pan. ❖ Skatinti vaiką pavadinti savo sukurtas knygeles, nupieštus piešinius, atliktus darbelius. ❖ Skatinti nusakyti veikėjų, daiktų, veiksmų savybes būdvardžiais, veiksmažodžiais, jaustukais, ištiktukais, dalyviais,rieveiksmiais. ❖ Skatinti vaikus kurti rankų darbo knygeles su paslaptinomis durelėmis, langeliais, uždengtais paveikslėliais ir kt. ❖ Padėti pajusti vaikams ryšį tarp vaizdo ir žodžio „skaitant“ iliustracijas. Skatinti vaiką sugalvoti rankų darbo knygelėms pavadinimus, tekstukus. ❖ Praturtinant vaiko aplinką skirtingo turinio spaudiniais, skatinti savarankiškai kurti reklamas, skelbimus, sveikinimus, kvietimus, dienotvarkę, orų prognozių suvestines ir kt. ❖ Skatinti vaiką įvairioje veikloje kopijuoti atskiras raides, žodžius.
---	---

	❖ Skatinti rašyti savo vardą įvairiais rašikliais, kompiuteriu. ❖ Skatinti vaiką savo veikloje skaitytas pasakas atvaizduoti įvairiomis schemomis, juos komentuoti. ❖ Skatinti vaiką pasirašyti savo piešinius, darbelius pirmąja vardo raide, visu vardu. ❖ Grupės knygų kampelį nuolat papildyti įvairių žanrų knygomis, rašytiniais tekstais. ❖ Kartu su vaiku kasdien skaityti knygas. ❖ Pakalbėti apie skaitomo teksto veiksmą, kokie įvykiai aprašyti. ❖ Susieti perskaitytą tekstą su vaiko patirtimi. ❖ Organizuoti vaiko vardo raidžių dieną. Skaitant knygeles, atkreipti vaiko dėmesį į atskiras raides, žodžius, teksto dėstymą įvairaus žanro knygose. ❖ Sudaryti vaiko vardo, jo artimųjų vardų raidžių abėcėlės (t. y. asmeninį vaiko raidžių žodynėlį). ❖ Skatinti vaiką atpažinti artimiausioje aplinkoje esančius įvairius simbolinius ženklus, skaitinėti įvairias trumpas iškabas. ❖ Paskatinti vaiką kuo dažniau kurti žodinį laišką, pranešimą, žinutę. Sukurtą tekstą pasiūlyti perteikti įvairiais simboliais. ❖ Paskatinti vaiką nukopijuoti reikiamus žodžius, raides, simbolius nuo pavyzdžių įvairiuose raidynuose, knygose, bukletuose, skrajutėse, žurnaluose, laikraščiuose, iškabose. ❖ Skatinti vaiką įvairiais simboliais perteikti informaciją apie save, kitus, aplinką. ❖ Pasiūlyti veiklos, kurioje vaikui kiltų poreikis užrašyti įvairių objektų pavadinimus, simbolius. ❖ Pasiūlyti vaikams atskiras raides, žodžius, simbolius ar šiaip įdomią informaciją perrašyti ar savarankiškai užrašyti kompiuteriu.
--	---

4.4. PAŽINIMO KOMPETENCIJA

Ugdymo sritis: aplinkos pažinimas Vertybinė nuostata. Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. Esminis gebėjimas. Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.				
VAIKŲ GEBĖJIMAI 1 – 2 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 2 – 3 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 3 – 4 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 4 – 5 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 5 – 6 M.
Domisi aplinka. Stebi aplinką: medžius, krūmus, gėles, vabalus. Rodo ir bando įvardinti pagrindines žmogaus kūno dalis. Bando klasifikuoti daiktus juos dėliodami. Naudojasi žinomais daiktais pagal paskirtį. Atpažįsta iki 3 naminių gyvūnų ir paukščių. Atpažįsta iki 5 vaisių ir daržovių.	Aktyviai ieško naujų veikimo su daiktais ir veiklos būdų. Pasako savo ir artimųjų vardus. Įvardina ir parodo pagrindines žmogaus kūno dalis. Atpažįsta keletą vaisių ir daržovių. Atpažįsta kai kuriuos naminius gyvūnus ir paukščius. Stebi negyvosios gamtos reiškinius: vėją, saulę, debesis, lietų, sniegą. Savarankiškai, aktyviai ieško naujų veikimo su daiktais ir veiklos būdų. Aktyviai tyrinėja daiktų savybes, ypatybes, ypatumus. Klasifikuoja daiktus juos dėliodami pagal nurodymą. Pradedą atrasti ir perimti įvairius pasaulio pažinimo būdus.	Smalsauja, klausinėja apie save ir kitus. Domisi aplinka. Supranta daiktų paskirtį ir mėgina jais naudotis. Pastebi ir pavadina kai kuriuos gamtos reiškinius. Atpažįsta ir pavadina kai kuriuos vaisius ir daržoves. Skiria medį nuo krūmo. Atpažįsta ir pavadina kai kuriuos naminius ir laukinius gyvūnus. Apibūdina daiktų ypatybes (karšta, švelnus ir t.t.). Orientuojasi grupės patalpose, žino kur laikomi žaislai, knygos, indai. Tyrinėja artimiausią aplinką. Norai dalyvauja šeimos ir kitose šventėse. Stebi aplinką, suaugusiųjų veiklą gamtoje.	Domisi žmonių profesijomis, darbais. Stebi, tyrinėja aplinką, klausinėja kitų norėdamas ką nors sužinoti. Gera supranta daiktų paskirtį ir jais naudojasi. Pastebi ir požymiais įvardija gamtos prisitaikymą prie metų laikų kaitos. Atpažįsta ir pavadina daugelį vaisių ir daržovių. Pažįsta kai kuriuos medžius, augalus. Pažįsta naminius gyvūnus, žino kaip su jais elgtis. Apibūdina tyrinėjimu, kitais pojūčiais pažįstamas daiktų ypatybes (karštas, šaltas, švelnus ir t. t.). Žino savo šalies, miesto, kaimo pavadinimą. Apibūdina daiktų padėtį	Trumpai nusako kokius darbus gali dirbti suaugusieji. Stebi, tyrinėja aplinką, klausinėja, eksperimentuoja. Daiktus naudoja pagal paskirtį. Pastebi ir nusako (žodžiais, sakiniiais) orų pokyčius. Atpažįsta ir pavadina vaisius ir daržoves. Atpažįsta ir pavadina kai kuriuos augalus, medžius. Atpažįsta ir pavadina naminius ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. Suvokia ir nusako lytėjimu, kitais pojūčiais pažįstamas daiktų ypatybes (lygus – šiurkštus). Pasako svarbiausią informaciją apie save, savo šeimą, gyvenamą vietą. Pasako kelis Lietuvos miestų,

		Įvardina pagrindines žmogaus kūno dalis.	erdvėje (viršuje – apačioje, toli – arti). Domisi šeimos, bendruomenės ir kitomis šventėmis. Grupėje prižiūri augančius augalus. Domėsis savo kūno sandara.	upių, ežerų pavadinimus. Suvokia ir nusako daiktų dydį, padėtį erdvėje (ilgas – trumpas, aukštai – žemai). Skiria savo šeimos ar kitas šventes, pasakoja apie jas. Saugo gamtą, tvarko aplinką, kurioje žaidžia, gyvena. Pažįsta savo kūną.
--	--	--	--	---

ŽINIOS IR SUPRATIMAS

NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
▪ Parodo save pirštu. ▪ Parodo ir pavadina savo kūno dalis. ▪ Tęsia veiklą, jei joje dalyvauja suaugęs žmogus. ▪ Tęsia veiklą nepaisydamas trukdžių tol, kol pasiekia užsibrėžtą tikslą. ▪ Tiria daiktus ir kitus objektus liسدamas juos ir stebėdamas kaip kiti jais naudojami. ▪ Naudoja įprastus daiktus pagal paskirtį. ▪ Atranda, kad pakartotiniai veiksmai sukuria panašų rezultatą. ▪ Tyrinėja būdus, kuriais galima priversti kam nors įvykti. ▪ Tiria daiktus ir kitus objektus, pasinaudodamas visais pojūčiais. ▪ Pradeda elgtis su daiktais pagal jų paskirtį. ▪ Pradedą gretinti objektus pagal jų panašumą. ▪ Rūšiuoja daiktus pagal jų panašumą. ▪ Nesudėtingas problemas sprendžia bandymų, nesėkmių būdu.	▪ Domisi aplinkoje esančiais daiktais. ▪ Aiškinasi daiktų savybes tyrinėdamas bei stebėdamas. ▪ Vartydamas knygas, atpažįsta gerai žinomas vietas. ▪ Dalyvauja išvykose: į biblioteką, į muziejų ir kt. ▪ Tyrinėja žemėlapius, įvairias schemas. ▪ Aiškinasi aplinkoje esančių daiktų naudojimo būdus. ▪ Kuria saugaus elgesio taisykles. ▪ Išbando kompiuterinių technologijų galimybes. ▪ Domisi savo kūno sandara, pavadina kūno dalis. ▪ Domisi šeimos profesijomis, pasako kur dirba mama, tėtis. ▪ Tyrinėja aplinkos daiktus. ▪ Paaiškina, kaip atliko tyrinėjimus. ▪ Atrenka korteles su tinkamais ir netinkamais žmogaus poelgiais gamtoje. ▪ Išsiaiškina koks žmogaus elgesys kenkia gyvūnams, augalams, vandeniui,

▪ Stebi kitų veiksmus. ▪ Pamėgdžioja kitų veiksmus. ▪ Žaisdamas daiktus naudoja taip, kaip jie naudojami realybėje. ▪ Žaisdamas keičia vienus daiktus kitais. ▪ Žaisdamas naudoja ir tikrus, ir įsivaizduojamus daiktus. ▪ Mėgdžioja įvairius gyvūnus, susitapatina su jais. ▪ Liesdamas ir stebėdamas daiktus ar objektus juos tyrinėja, domisi kaip jais naudojamas. ▪ Stato, konstruoja, dėlioja dėliones, mozaikas. ▪ Žiūrinėja paveikslėlius, varto knygeles, šeimos nuotraukas, albumus, komentuoja. ▪ Veikia ir žaidžia su buities daiktais. ▪ Stebi aplinką, taip pat negyvąją gamtą. ▪ Pažįsta kai kuriuos gyvūnus ir paukščius. ▪ Paprašius parodo paveikslėlyje nupieštus arba žaislinius gyvūnus ar paukščius. ▪ Pamėgdžioja žinomų gyvūnų ar paukščių balsus. ▪ Parodo ir pavadina gyvūnų kūno dalis. ▪ Liesdamas suskaičiuoja nuo 1 iki 3 daiktų. ▪ Tapatina 4 spalvas, rasdamas joms poras. ▪ Įsimina trumpus eilėraščius, daineles. ▪ Surenka iš dalių žaislus. ▪ Domisi suaugusiųjų darbu, pradeda žaisti vaizduotės žaidimus. ▪ Klasifikuoja daiktus, supranta jų paskirtį. ▪ Orientuojasi aplinkoje. ▪ Nusako ryškius daiktų požymius (didelis, mažas, apvalus, murzinas, skanus, kietas ir t. t.).	▪ miškui, pasvarstys, kaip to galima išvengti. ▪ Pasako kuo augalai ir gyvūnai naudingi žmogui. ▪ Suvokia vandens naudą žmogui, gyvūnui, augalui. ▪ Stebi augalų, gyvūnų keitimąsi įvairiais metų laikais. ▪ Mokosi prižiūrėti grupėje augančius augalus: daigina sėklas, stebi augalo augimą. ▪ Naujos informacijos ieško knygoje, enciklopedijose, informaciniuose leidiniuose. ▪ Suradęs informaciją pritaiko ją veikloje arba bendraudamas. ▪ Domisi savo draugais, jų pomėgiais, išvaizda. ▪ Žaidžia didaktinius, loginius žaidimus. ▪ Lygina savo šeimos nuotraukas su kitų vaikų šeimų nuotraukomis. ▪ Klausosi skaitomų kūrinių apie našlaičius. ▪ Įvardina skirtumus tarp savęs ir draugų. ▪ Žaidžia stalo žaidimą, skirtą rūšiavimo įgūdžiams lavinti. ▪ Žino kokie pavojai tyko gamtoje. ▪ Eksperimentuoja su vandeniu ir smėliu. ▪ Suvokia oro, vėjo, saulės naudą. ▪ Vardina gyvūnus ir jų jauniklius. ▪ Mėgdžioja gyvūnų skleidžiamus garsus. ▪ Žaidžia stalo žaidimus. ▪ Stebi medžius: lapuočius, spygliuočius. ▪ Piešia, aplikuoja, lipdo įvairias transporto priemones. ▪ Varto susisiekimo priemonių katalogus, knygas. ▪ Vartydami knygas ieško senovinių ir šiuolaikinių susisiekimo priemonių panašumų ir skirtumų. ▪ Stebi, susipažįsta su dar nematyta technika.
--	---

▪ Suranda daiktus ir pavadina juos pagal esminius požymius (lėlės, meškučiai). ▪ Atpažįsta daiktus paveikslėliuose. ▪ Atpažįsta paveikslėliuose ką nors veikiančius žmones ar gyvūnus (valgo, žaidžia). ▪ Supranta skirtingo amžiaus ir lyties žmonių pavadinimus (mergaitė, berniukas, teta, dėdė, močiutė, senelis). ▪ Nusako gamtos reiškinius (lyja, sniega). ▪ Įvardina pagrindines spalvas: žalia, raudona, mėlyna, geltona. ▪ Parenka ir grupuoja daiktus pagal jų savybes (formą, dydį, spalvą, sunkumą). ▪ Pavadina ir skiria medžių rūšis (su lapais, su spygliais), žolę, lauko ir kambarines gėles, nusako jų skiriamuosius požymius. ▪ Skiria daržoves ir vaisius pagal išvaizdą ir skonį. ▪ Suvokia, kad augalus reikia laistyti, prižiūrėti.	▪ Varto albumus, katalogus, lankstinukus. ▪ Suvokia, kad augaliniame maiste daug vitaminų, jog iš augalų gaminamas popierius, augaliniai dažai, vaistai. ▪ Atpažįsta dažnai lankomas vietas ir įprastą aplinką, kurioje gyvena, dirba, ilsisi šeimos nariai. ▪ Žino kur kas padėta, laikoma. ▪ Klausosi skaitomų kūrinių. ▪ Domisi suaugusiųjų gyvenimu, pasitiki artimaisiais, seka jų pavyzdžiu, mokosi, prašo patarti, kreipiasi pagalbos iš tikus nesėkmei ir sunkumams.
UGDYMO GAIRĖS	
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
❖ Aplinkoje yra žaislų, spalvotų daiktų, su kuriais kūdikiai gali pradėti susipažinti, atpažinti, išbandyti. ❖ Vaikui rodomas jo atvaizdas veidrodyje. ❖ Vaikui padedama pamatyti daiktus iš skirtingų perspektyvų, pvz., iš arti ar toli, iš priekio, iš šono, tyrinėti juos visais pojūčiais (matyti spalvas, liesti skirtingus paviršius, girdėti skleidžiamą garsą). ❖ Vaikai liečiami, švelniai, pasitikinčiai imami ant rankų. Suaugusieji parodo, kad jie dalinasi su kūdikiu malonumu ir atradimais. ❖ Vaikai skatinami išbandyti daiktus kaip įrankius, juos pavadinti. Jiems parodoma, kaip tai daryti, sakoma, ką jie daro, taip mokant pavadinti veiksmą.	❖ Vaikams sudaromos galimybės stebėti augalus ir gyvūnus gamtoje ir namų (ūkio) aplinkoje, žiūrėti paveikslėlius ir klausyti skaitymo apie naminius ir laukinius gyvūnus, patiems dalyvauti juos prižiūrint. ❖ Vaikai skatinami kalbėti apie stebimų gyvūnų ar augalų kūno dalis, išvaizdą, ko jiems reikia, kad augtų, kaip juos saugoti, prižiūrėti. ❖ Paaškinama, kad ne visus augalus galima ragauti, yra nuodingų arba dilginančių. ❖ Vaikai skatinami pastebėti dienos orus, metų laiką ir gamtos pokyčius, kurie tuo metu vyksta. ❖ Sudaromos galimybės ne tik apie tai kalbėti, bet ir pavaizduoti piešiniu,

❖ Vaikai skatinami ir jiems padedama pavadinti įvairius daiktus, galvoti ir kalbėti apie tai, ką jie daro su žaislais ar daiktais. Suaugusieji klausimus inicijuoja ir atsako į juos apie tai, kodėl kas nors vyksta, atsitinka. ❖ Vaikams sudaromos galimybės tyrinėti, kaip daiktai tinka vienas prie kito, pvz., dėlionės, kaladėlės. ❖ Vaikams sudaromos galimybės dalyvauti prižiūrint tam tinkamus augalus, gyvūnėlius. ❖ Vaikai pratinami plauti rankas, mokomi naudotis dantų šepetuku ir pan. ❖ Vaikai skatinami stebėti, atpažinti ir pavadinti augalus ir gyvūnus, esančius artimiausioje aplinkoje, patalpose ir išėjus į lauką, jiems rodomi paveikslėliai skatinant apie juos kalbėti. ❖ Vaikams sudaromos galimybės prisidėti prižiūrint kambarinį augalą, naminį gyvūnėlį. ❖ Vaikai skatinami kalbėti apie tai, ką gyvūnėlis ėda, kokius vaikus veda, ko reikia augalui, kad jis augtų ir pan. ❖ Vaikams padedama, tačiau netrukdoma išsakyti savo supratimą. ❖ Vaikai skatinami išmokti savo kūno dalių pavadinimus, galvoti ir kalbėti apie jų paskirtį ir priežiūrą. ❖ Mokytojas rodo kiekvienam vaikui, kad juo rūpinasi, bendrauja su kiekvieno vaiko artimaisiais.	vaidinimu, dainele, surasti paveikslus knygose ir kt. ❖ Vaikams sudaromos galimybės tyrinėti, kaip daiktai juda ir kaip juos pajudinti, pvz., pučiant, traukiant, stumiant, sukančiant, supant, skandinant. ❖ Organizuojamos vaikų išvykos į gamtą (gyvūnai, augalai, jų požymiai, poreikiai), muziejus (daiktai ir jų istorija), ūkius (naminių gyvūnų priežiūra, kultūrinių augalų auginimas), tėvų darbovietes (profesijos), skiriant jiems nedideles užduotis, ką turėtų pastebėti, ko paklausti. Grįžus padedama vaikams sudėlioti parodėlę grupėje iš rastų įdomių daiktų, gamtinės medžiagos (akmenukai, plunksnos, sėklos, lapai ir t. t.), piešinių, paveiksliukų, bukletukų ir pan. Parsineštą gamtinę medžiagą galima būtų mokytis grupuoti pagal požymius. ❖ Vaikams sukuriama situacijos aiškintis (ragauti), kaip daržovės, vaisiai, uogos vartojamos maistui, kuo jos naudingos, diskutuoti apie tai, kurias jie mėgsta ir kurių – nelabai. ❖ Vaikams prieinama technika, kuri padeda tyrinėti judėjimą, pvz., ratai, magnetai, sūpynės. ❖ Vaikai skatinami domėtis šeimos tradicijomis ir apie jas kalbėti. ❖ Parodoma, kad ir darželyje laikomasi tradicijų, švenčiamos šventės. Visi vaikai įtraukiami į pasiruošimą joms, sudaromos sąlygos dalyvauti kiekvienam, klausomasi vaikų idėjų ir padedama jas įgyvendinti, suaugusieji stengiasi, kad šventė būtų tikra visiems – vaikams, tėvams, darželio darbuotojams, o ne koncertinis pasirodymas. ❖ Sudaryti vaikams galimybes pažinti gamtinę ir socialinę aplinką stebint artimiausius objektus: kraštovaizdžius, augalus, gyvūnus, statinius, paminklus ir kt. ❖ Organizuoti netolimas išvykas. Pagal galimybes keliauti pėsčiomis ir autobusais. ❖ Kartu su vaikais atlikti nesudėtingus bandymus: pvz., tirpinti medžiagas,
---	---

	daiginti sėklas, išardyti nebereikalingus prietaisus ir pan. ❖ Siūlyti vaikams tyrinėti žemėlapius, gaublį. ❖ Supažindinti su giminės medžiu. ❖ Ekskursijos į tėvelių darbovietes. Kviesti tėvelius papasakoti apie savo profesiją. ❖ Turėti grupėje kampelį su Lietuvos atributika. ❖ Pagal galimybes supažindinti vaikus su senoviniais rakandais, leisti juos išbandyti, lyginti juos su dabartine technika. ❖ Švęsti tradicines šventes. ❖ Siūlyti stalo žaidimus, įvairius loto. ❖ Siūlyti vartyti žurnalus, fotoalbumus apie gamtą, kalbėtis apie tai, ką juose pamatė. ❖ Skirti užduotis vaikui stebėti žvaigždes žiemą ryte einant į darželį ir pasakoti. ❖ Stebėti įvairius gamtos reiškinius. ❖ Supažindinti su atliekų panaudojimo galimybėmis ir siūlyti daryti įvairius darbelius iš jų.
--	--

Ugdymo sritis: skaičiavimas ir matavimas

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pasaulio pažinimui naudoti skaičiavimą ir matavimą.

Esminis gebėjimas. Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, vartoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas.

Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedą suvokti laiko tėkmę ir trukmę.

VAIKŲ GEBĖJIMAI 1–2 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 2–3 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 3–4 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 4–5 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 5–6 M.
Skiria sąvokas „vienas“ ir „daug“. Atpažįsta daiktą pagal nurodytą	Įvardina sąvokas „vienas“, „du“, „daug“. Įvardina daiktą pagal	Pradedą skaičiuoti daiktus. Supranta, ką reiškia „vienas“ ir „daug“.	Pažįsta kai kuriuos skaičius, skaičiuoja daiktus iki 5. Lygina daiktus tarpusavyje	Pažįsta kai kuriuos skaičius, moka juos žymėti, skaičiuoja daiktus iki 10.

požymį. Pradedama skirti pagrindines spalvas, parodo ir atneša tokią pat. Paprašytas atneša vieną daiktą. Sudėlioja daug daiktų į krūveles. Supančioje aplinkoje atranda toki pat žaislą (daiktą, knygą, paveikslėlį ir kt.) kokį turi pats.	nurodytą požymį. Atpažįsta pagrindines spalvas, bando įvardinti. Parodo kiek jam metų pirštais. Eilės tvarka deda vieną į kitą tuščias dėžutes, formeles, kibirėlius. Išskiria vieną formą iš kitų ir atrenka tos formos daiktus. Grupuoja daiktus pagal dydį. Grupuoja daiktus pagal formą. Dėlioja daiktus nuo mažiausio iki didžiausio. Pradedama suvokti kryptį pagal savo kūno padėtį (pirmyn – atgal). Sudeda dėlionę iš trijų formų nesuklysdamas. Skiria paros dalis: diena, naktis.	Lygina, grupuoja, klasifikuoja daiktus tarpusavyje. Piešia apskritimą arba piešia pagal pavyzdį. Domisi daiktų ir reiškinių įvairove. Pažįsta ir įvardina pagrindines spalvas. Sieja daiktus, suranda toki patį pagal dydį, spalvą. Aplinkoje suranda pažįstamų formų daiktų. Suvokia kryptį pagal savo kūno padėtį (pirmyn – atgal, aukštyn – žemyn). Suvokia paros dalis: diena, naktis. Suvokia savo dienos tvarkės etapus.	pagal spalvą, formą, dydį. Pastebi daiktų skirtumus ir panašumus. Skiria spalvas ir formas. Grupuoja daiktus pagal jų paskirtį ir medžiagą, iš kurios jie padaryti. Grupuoja vienspalves geometrines figūras pagal formą. Skiria ir išreiškia žodžiais erdvinius daikto santykius su savimi. Žino ir pavadina paros dalis: diena, naktis, rytas, vakaras. Suvokia laiko tėkmę ir tinkamai vartoja kai kurias sąvokas: vakar, šiandien, rytoj.	Suvokia ir nustato daiktų padėtį vienas kito atžvilgiu. Eilės tvarka sudėlioja didėjančius ir mažėjančius daiktus. Pažįsta ir pavadina pagrindines spalvas, atskiria atspalvius. Skiria dydžius. Pažįsta ir pavadina įvairias geometrines figūras (skritulį, trikampį, kvadratą, kubą, rutulį). Skiria kairę ir dešinę pusę, priekį ir juda nurodyta kryptimi. Skiria ir pavadina paros dalis, savaitės dienas, metų laikus. Suvokia laiko tėkmę ir trukmę.
---	---	---	---	---

ŽINIOS IR SUPRATIMAS

NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
- Pradedama kaupti informaciją apie kiekybę, skaičius, jų sekas. - Ugdo supratimą apie matematines sąvokas: daugiau, mažiau, mažesnis, toks pats, kiek. - Tyrinėdamas erdvę, lygindamas kiekį, rūšiuodamas ir dėliodamas daiktus, atranda matematinius ryšius. - Ugdo gebėjimą mechaniškai skaičiuoti.	- Lygina aplinkos daiktų grupes (daugiau, mažiau, lygu). - Daiktų grupes išreiškia skaičiais. - Skaičiuoja iki dešimties ir daugiau, susiedamas skaičiuojamų daiktų skaičių ir simbolį. - Lygina, numato kiekį, taisyklingai vartoja žodžius: „daugiau“, „mažiau“, „tiek pat“.

▪ Supranta skaičių sąvoką. ▪ Atpažįsta skaičių seką. ▪ Nustato seką sudarančius elementus. ▪ Parenka ir grupuoja daiktus ir žaislus pagal vieną kurį nors požymį: dydį, spalvą, formą, sunkumą. ▪ Pastebi ir pavadina esminius daiktų požymius: didelis, mažas, apvalus. ▪ Gerai orientuojasi grupės erdvėje. ▪ Pažįsta ir randa aplinkoje pagrindines spalvas. ▪ Piešdamas orientuojasi popieriaus lape. ▪ Įvardina pagrindines spalvas. ▪ Dėlioja piramides didėjimo ir mažėjimo tvarka.. ▪ Supranta sąvokas: ant, nuo, po, žemiau, į, iš, arti, toli, šalia.	▪ Pažįsta skaičius ir bando skaičiuoti. ▪ Išsiaiškina, kad skaičius nepriklauso nuo daiktų didumo, formos, spalvos. ▪ Pažįsta skaitmenis nuo 1 iki 10. ▪ Skaičiuoja daiktus išdėliotus bet kokia forma. ▪ Lygina daiktų grupes pagal kiekį. ▪ Skaičiuoja mažėjančių ir didėjančių daiktų eilę. ▪ Skaičiuoja didelius ir mažus daiktus. ▪ Skaičiuoja daiktus sudėtus į eilę iš dešinės į kairę ir atvirkščiai. ▪ Ploja tiek kartų, kiek padėta daiktų. ▪ Deda į eilę tos pačios rūšies daiktus nuo didžiausio iki mažiausio ir atvirkščiai. ▪ Žaidžia įvairius matematinius žaidimus. ▪ Vardina skaičius iš eilės. ▪ Išmoksta matematinių skaičiuočių. ▪ Žaidžia didaktinius žaidimus kiekio ir skaičiaus vaizdiniais įtvirtinti. ▪ Supranta sąvokas „vienas“ ir „daugiau“. ▪ Skaičiuoja grupėje esančius žaislus, daiktus, priemones. ▪ Pratesia įvairių skaičių sekas. ▪ Pažįsta bei pavadina geometrines figūras: apskritimą, trikampį, kvadratą, stačiakampį. ▪ Dėlioja geometrines figūras, kurdami įvairius statinius. ▪ Žaidžia didaktinius žaidimus geometriniams vaizdiniais formuoti. ▪ Geometrines figūras lygina su aplinkoje esančiais daiktais. ▪ Skiria dešinę ir kairę rankas bei dešinę ir kairę puses. ▪ Suvokia ir pavadina daiktų padėtį erdvėje, naudodami prielinksnius. ▪ Skiria sąvokas „didelis – mažas“, „ilgas – trumpas“, „ilgesnis – trumpesnis“, „platus – siauras“, „aukštas – žemas“. ▪ Žaidžia didaktinius žaidimus dydžio vaizdiniais formuoti.
---	--

	▪ Grupuoja daiktus pagal jų dydį, formą, spalvą arba panaudojimą. ▪ Pastebi panašumus ir skirtumus. ▪ Jaučia ir suvokia judėjimo kryptį (pirmyn, atgal, aukštyn, žemyn, kairėn, dešinėn). ▪ Lygina įvairių dydžių daiktus pagal ilgį, plotį, aukštį, storį, svorį. ▪ Suvokia laiko sąvokas ir seką. ▪ Matuoja daiktus pasirinktu matuokliu: pėda, plaštaka, sprindžiu ir t. t. ▪ Bando perprasti matavimo prietaisų veikimo principus, tyrinėja, bando sverti, spėlioja laiko rodmenis ir pan. ▪ Vartoja žodžius: prieš, po, kitas, vakar, ryt, per visą dieną ir kt. ▪ Atpažįsta sekas ir geba jas pakartoti. ▪ Domisi erdve. ▪ Bando nusakyti daiktų ir reiškinių padėtį erdvėje. ▪ Pasako, apibūdina išmatuoto daikto dydį. ▪ Ieško panašių formų aplinkoje.
UGDYMO GAIRĖS	
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
❖ Žaisti tą patį žaidimą su tuo pačiu žaislu. Žaidimo metu kalbinti vaiką, vartojant žodžius „yra“, „nėra“, „dar“, „taip“, „ne“ bei juos palydinti atitinkamais gestais, mimika (pvz., pritariant – palinksėti galva, nusišypsoti, nepritariant – papurtyti galvą, susiraukti). ❖ Žaisti tuos pačius žaidimus su skirtingų spalvų, dydžių, formų daiktais: priartinti – nutolinti, paslėpti – parodyti, sugretinti. ❖ Įvardinant daikto spalvą, dydį, formą, daryti pauzes, vis pakartoti žodžius, jei norime, kad vaikas juos įsidėmėtų.	❖ Naudoti paveikslėlius, kuriuose pavaizduoti 1–3 daiktai ar dvi–trys 1–3 daiktų grupės. Atkreipti dėmesį, koks daiktų skaičius grupėje, klausti „Kiek..?“, „Ar daiktų yra po lygiai?“ ir pan. ❖ Žaisti domino. ❖ Teatralizuoti daineles, pasakas, kuriose veikėjai ką nors dalinasi. ❖ Mokyti apibūdinti erdvės objektus, nurodant į juos panašius iš kasdienės aplinkos ir vartojant tokius palyginimus kaip: „apvalus kaip kamuolys“, „tokios pat formos kaip skardinė“ ir pan.

❖ Klausytis ir teatralizuoti žaidimus, daineles, skaičiuotes, pasakėles, eilėraštkus ar žaisti žaidimus, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojama, randama dar ir dar... ❖ Sukurti aplinką, kurioje vaikas galėtų vartyti tas pačias knygeles kietais viršeliais, nevaržomai ardyti ir surinkti daiktus, tyrinėti jų dydžių santykius, visaip eksperimentuoti su spalvomis, dydžiais ir formomis, įvairiai judėti. ❖ Domėtis, ką veikia vaikas, jį kalbinti. ❖ Darant pauzes, pakartojant žodžius, judesius, skatinti vaiką juos įsidėmėti. ❖ Duoti vienodo dydžio ir formos daiktų ir mokyti paimti vieną (du) daiktus, padalinti daiktus po vieną (pvz., kitiems vaikams), sudėlioti juos į dvi, tris krūveles. Klausti, kurioje iš dviejų grupių yra vienas daiktas ir kur jų yra daug ir pan. ❖ Teatralizuoti daineles, pasakas, žaisti žaidimus, kuriuose kas nors paeiliui daroma, rikiuojama. ❖ Vartyti knygeles, kuriose pavaizduoti objektai leidžia samprotauti apie dydžius, formas, spalvas. ❖ Skatinti vaiką pakartoti paveikslėliuose pavaizduotų objektų dydį, formą, spalvą nusakančius žodžius. ❖ Sudaryti galimybes rūšiuoti daiktus. ❖ Leisti eksperimentuoti su įvairių formų ir dydžių daiktais, kaladėlėmis, kai iš jų norima pastatyti kuo aukštesnį bokštą, nutiesti ilgesnį kelią ir pan.	❖ Formuoti supratimą, kad figūros forma nepriklauso nuo jos spalvos ir dydžio (pvz., paprašyti atrinkti vienodos spalvos, bet skirtingos formos ar dydžio daiktus). ❖ Leisti vaikui manipuliuoti daiktais (juos vartyti, padėti šalia, uždėti ant, įdėti į ir pan.), stebėti kitus, kaip jie komponuoja įvairius daiktus, eksperimentuoti. ❖ Pasiūlyti žaisti lego. ❖ Prašyti palyginti kasdienėje aplinkoje pasitaikančių daiktų ilgį, aukščių, mases, storį, plotį ir t. t., juos pridėdant vieną prie kito, pakilnojanč. ❖ Formuoti supratimą, kad daikto (pvz., virvutės) ilgis, masė nesikeičia daiktą (virvutę) suraičius ar sulenkus. ❖ Žaisti judrius žaidimus, kai reikia pasirinkti teisingą kryptį savo kūno atžvilgiu. ❖ Kalbėtis apie tai, ką vaikas kasdien daro ryte, dieną, vakare, naktį. ❖ Pasivaikščiojant gamtoje, atkreipti dėmesį į metų laikams būdingus požymius. ❖ Prieš pradėdant žaisti stalo žaidimą, paklausti vaikų, ar visi žaidėjai paėmė reikiamą kortelių skaičių. ❖ Skatinti vaikus ne veiksmu, o žodžiu pasakyti, kaip turėtų pasielgti ne tokį kortelių skaičių paėmęs žaidėjas, vartojant tokius posakius, kaip „atiduok man“, „paimk iš manęs“, „padėk į šoną“, „paimk dar“ ir pan. ❖ Pasiūlyti vaikui dalyvauti žaidimuose, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojami du–trys skirtingi judesių ar garsų elementai, kur vaikas turėtų keisti savo ar daikto padėtį erdvėje ar daryti kažką tam tikra seka; žaidimas, kai nutilus muzikai ar suplojus kaskart pasakoma, kaip kitaip vaikai turi pasielgti: susigrupuoti – sustoti po du, susėsti į du ratukus, parodyti 4 pirštukus ir pan.). ❖ Kalbėtis su vaikais apie tai, kiek veikėjų buvo pasakoje, kokia buvo įvykių pasakoje eilė, ką darė pirmasis, antrasis... veikėjai. ❖ Žaisti stalo žaidimus.
--	--

	❖ Karpyti, paišyti, spalvinti trikampus, stačiakampus. ❖ Iš įvairių formų detalių ar piešiant (spalvinant) figūras kurti aplikacijas, ornamentus, šventinę atributiką, įvairius daiktus, kuriais galima papuošti aplinką. ❖ Naudoti sąlyginį matą (trečią daiktą) daiktų dydžiams palyginti (pvz., matuoti pėdomis, žingsniais). ❖ Kartu skaityti knygeles, „rašyti“ laiškus. ❖ Žaisti judrius žaidimus, kuriuose vaikams tenka vartoti vietą ir padėtį nusakančius įvairius žodžius. ❖ Domėtis, ką vaikai veikė vakar, kalbėtis apie tai, kas bus rytoj. ❖ Žaisti žaidimus, padedančius suvokti laiko trukmę (pvz., mokytojai garsiai skaičiuojant iki 10, vaikai turi sustoti į ratą). ❖ Skatinti vaiko norą sužinoti, pažinti, kuo daugiau išmokti. ❖ Leisti pasirinkti vaikui įdomius ir suprantamus stalo žaidimus, dalomąją medžiagą, taip pat veiklas, kuriose dalyvaudamas jis galėtų lavinti savo mąstymo ir skaičiavimo įgūdžius, formuotis svarbius tolimesniam matematikos mokymuisi vaizdinius. ❖ Skatinti vaiką aiškinti kitiems savo mintis, idėjas apie atliekamus skaičiavimus. ❖ Kalbėdamas vaikas geriau pajunta skirtumą tarp to, ką jis mano, ir to, ką jis sako, kas labai svarbu vystantis vaiko mąstymui. ❖ Mokyti vaiką kuo įvairesnėse aplinkose pastebėti įvairius sekų sudarymo būdus ir pasiūlyti kuo įvairesnes veiklas, kuriose vaikas galėtų išbandyti matytus ir paties sugalvotus sekų sudarymo būdus. ❖ Skatinti vaiką aplinkoje ieškoti daiktų ir jų dalių, savo forma primenančių pažįstamas, matytas geometrines figūras. ❖ Matuoti pėdomis, sprindžiais, piršto storiu, lazdele... ❖ Pasiūlyti veiklas, formuojančias supratimą apie tvermės dėsni (pvz., sudaryti
--	---

	sąlygas eksperimentuojant atrasti, kad toks pat medžiagos ar produkto kiekis gali būti supakuotas skirtingų formų pakuotėse). ❖ Sudaryti sąlygas atrasti, kad skirtingos formos daiktai gali būti tos pačios talpos ar masės. ❖ Siūlyti žaidimus, veiklas, kuriose dalyvaudamas vaikas įgytų supratimą apie ilgio, tūrio, masės matavimo priemones ir būdus. ❖ Formuoti ir plėsti vaiko žodyną, reikalingą dalinantis idėjomis apie daiktų dydžių santykius („šiek tiek didesnis“, „truputį mažesnis“, „didžiausias“, „mažiausias“ ir kt.). ❖ Pasiūlyti veiklas, kuriose aktyviai dalyvaudamas vaikas galėtų plėsti žodyną, reikalingą judėjimo kryptį, daiktų vietai nusakyti. ❖ Žaisti žaidimus su smėlio laikrodžiu, žadintuvu. ❖ Atkreipti vaiko dėmesį į tai, ką galima nuveikti per minutę, 10 minučių, dieną, savaitę. ❖ Skatinti dažniau vartoti savaitės dienų pavadinimus. ❖ Kalbėtis apie metų laikų kaitą, įvairiu metų laiku atliekamus darbus.
--	--

Ugdymo sritis: iniciatyvumas ir atkaklumas

Vertybinė nuostata. Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.

Esminis gebėjimas. Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.

VAIKŲ GEBĖJIMAI 1 – 2 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 2 – 3 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 3 – 4 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 4 – 5 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 5 – 6 M.
Pats pasirenka žaislus, daiktus. Noriai mokosi iš kitų. Veiksmais ir garsais reiškia savo norus. Atlieka veiksmus, padedamas suaugusiojo arba	Stebi kitų veiklą ir įsijungia į ją. Pradeda savarankiškai veikti, bet veiklos nepabaigia, nes susidomi kita veikla. Laisvai juda erdvėje.	Pasirenka veiklą ir žaidžia vienas ar su draugais. Įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą (susidomėjus). Laukia suaugusiojo pagalbos,	Ilgą laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ar su draugais. Pereina nuo pasirinktos veiklos prie suaugusiojo pasiūlytos veiklos.	Patys sumano, planuoja žaidimą, siūlo savo sprendimus, derina veiksmus. Plėtoja veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną. Ilgesniam laikui įsitraukia į

savarankiškai veikia. Bando prašyti suaugusiojo pagalbos, kai susiduria su nesėkme. Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.	Pats keičia veiklą. Stebi kitų veiklą, noriai prisijungia prie dominančios veiklos. Savo iniciatyva pagal pomėgį pasirenka veiklą, ją plėtoja. Ekspresyviai reiškia norus, sako „ne“.	padrąsinimo, kai susiduria su nesėkme. Pradeda veiklą, bet nebaigia jei neįdomu. Stebi ir susidomi nauja veikla.	Bando pats įveikti kliūtis veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. Pradėtą veiklą pabaigia savarankiškai arba skatinamas suaugusiojo. Domisi nauja veikla, siekia veiklos rezultato.	suaugusiojo pasiūlytą veiklą. Kreipiasi pagalbos į draugus ir tik po to į suaugusįjį. Nuo pradžios iki pabaigos atlieka nepatrauklią veiklą. Priima iššūkius naujai veiklai, bando pats įveikti. Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje.
---	--	--	---	---

ŽINIOS IR SUPRATIMAS

NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
▪ Liesdamas ar stebėdamas daiktus ar objektus pats tyrinėja, domisi, kaip jais naudojamas. ▪ Veikia ir žaidžia su buities daiktais. ▪ Pats ieško sprendimų, kaip išspręsti nedideles problemas. ▪ Tęsia savo žaidimą ar veiklą, kol pasiekia tikslą nors retkarčiais. ▪ Bando padėti, paguosti kitą. ▪ Stengiasi įveikti liūdesį, atsiskyrus nuo mamos ar tėčio. ▪ Stengiasi pats savarankiškai nusirengti, apsirengti. ▪ Džiaugiasi kai yra giriamas, vertinamas. ▪ Stengiasi išmokti kas sunkiau sekasi. ▪ Džiaugiasi pasiektu rezultatu. ▪ Bando savarankiškai ieškoti kontaktų su suaugusiais ir bendraamžiais. ▪ Turi savitvarkos įgūdžių. ▪ Kaupia patirtį bendraudamas su suaugusiais ir bendraamžiais, stebėdamas aplinką. ▪ Žaidžia siužetinius žaidimus. ▪ Ryškėja poreikis dalyvauti suaugusiojo gyvenime ir veikloje.	▪ Pats renkasi patinkančią veiklą. ▪ Veiklą plėtoja naudodamas papildomas priemones. ▪ Pradėtą veiklą ar žaidimą užbaigia iki galo, kad ir po pertraukėlės. ▪ Pats planuoja ir organizuoja žaidimą. ▪ Kuria dailės ar kitą darbėlį nuo idėjos iki jos išpildymo. ▪ Pats, be suaugusiųjų skatinimo, sutvarko savo buvimo ir žaidimų vietą. ▪ Rodo kūrybinę iniciatyvą – vaidina, improvizuoja, baigia sekti pasaką. ▪ Teikia siūlymus dėl grupės veiklos. ▪ Rūpinasi grupės aplinka ir siekia, kad visi taip elgtųsi. ▪ Noriai kuria, tyrinėja. ▪ Susidūrus su sunkumais kreipiasi į suaugusįjį. ▪ Savarankiškai, saugiai elgiasi namie ir vaikų grupėje. ▪ Domisi suaugusiųjų gyvenimu. ▪ Kreipiasi pagalbos iš tikus nesėkmei ir sunkumams. ▪ Tausoja žaislus, daiktus. ▪ Atkakliai siekia užsibrėžto tikslo, veiklos rezultato. ▪ Be suaugusiųjų pagalbos pasiskirsto darbus ir juos užbaigia.

▪ Pažįsta ir randa savo daiktus, žaislus. ▪ Į save žiūri kaip į savarankišką būtybę. ▪ Dalinasi žaislais su draugais.	▪ Prireikus sukaupia jėgas, valią, ištvermę. ▪ Nuolat kelia klausimus „kodėl“ ir įvairiais būdais ieško atsakymų. ▪ Varto knygeles, sugalvoja pavadinimus iliustracijoms, vardus personažams.
UGDYMO GAIRĖS	
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
❖ Pastebėti vaiko rodomą iniciatyvą ir ją palaikyti. ❖ Stebėti ir pasidžiaugti vaiko daug kartų kartojamais veiksmais, rodančiais jo atkaklumą. ❖ Priimti vaiko siūlomus žaidimus. Žaisti žaidimus su vaiku tol, kol jis to nori. ❖ Siūlyti žaisti smulkiajai motorikai skirtus žaidimus, reikalaujančius dėmesio, atkaklumo (pvz., sukaišioti detales į atitinkamas ertmes ir kt.) ❖ Pabūti greta vaiko, kai jis mokosi naujų veiksmų – tai padidina jo atkaklumą, skatina tęsti bandymus. ❖ Neskubėti padėti vaikui – paties atliktas veiksmas turi didesnę poveikį vaiko raidai. ❖ Žaisti, ką nors veikti vaikų akivaizdoje, būti vaiku, kad mažyliai galėtų stebėti atskirus veiksmus, procesą. ❖ Kai vaikas rodo iniciatyvą, domisi naujais veiksmais, reikia kantriai padėti jam mokytis. ❖ Padėti vaikui įveikti kliūtis, jei po daugelio bandymų jam nepavyksta atlikti norimo veiksmo. ❖ Pasirūpinti saugia aplinka grupėje, lauke. ❖ Mokytojui pačiam žaisti įvairius sensorinius žaidimus vaikų akivaizdoje, kad jie galėtų jį stebėti ir mėgdžioti, taip mokydamiesi naujų veiksmų. Skatinti vaikus pastatyti bokštelį, baigti sudėti dėlionę. ❖ Siūlyti vaiko poreikius atitinkančias priemones veiklai.	❖ Palaikyti vaikų veiklos sumanymus, padėti juos išplėtoti, įgyvendinti. ❖ Pasiūlyti vaikams veiklos „vienas su vienu“ grupelėje ar su visa grupe. ❖ Palaikyti vaikus, kurie bando iššūkį įveikti savarankiškai, neskubėti teikti pagalbą. ❖ Vaikams, kurie greit nusimena, meta veiklą, padėti surasti išeitis, sprendimus. ❖ Pastebėti ir palaikyti vaiko iniciatyvas atlikti nesudėtingus darbus: išplauti teptukus, plauti žaislus ir pan. ❖ Džiaugtis vaiko iniciatyva padėti kitam: užsisiegti, paduoti, paaiškinti ir kt. ❖ Skatinti vaikus turiningiau išplėtoti jų pačių sumanymą. ❖ Veiklą vaikams pasiūlyti tik kaip motyvuojančią idėją, kurią jie galėtų sukonkretinti ir savaip įgyvendinti patys. ❖ Nesiūlyti uždarų užduočių, kuriose mokytojas nurodo vaikui visus veiklos atlikimo žingsnius. ❖ Pagalbą vaikui teikti ne padarant veiklą už jį, bet keliant mąstyti skatinančius klausimus, pateikiant keletą alternatyvių pasiūlymų, paskatinant bandyti dar ir dar kartą. ❖ Sudaryti sąlygas grupėje vaikams jų sumanymus ir mokytojo pasiūlytą veiklą plėtoti po keletą dienų, nesuardant vaikų susikurtos aplinkos, nebaigtų darbų. ❖ Pasiūlyti vaikams įdomios veiklos idėjų, sumanymų vaikų grupelių veiklai. ❖ Pastebėti vaiko sumanymus, juos palaikyti, padėti išplėtoti. ❖ Skatinti vaikus pabaigti pradėtus darbus, padėti vienas kitam įveikti problemas.

❖ Nuolat praturtinti grupę kuo nors nauju, pasiūlyti vaikams naujų žaidimų. ❖ Neišleisti vaikų iš akių. ❖ Kai tik įmanoma, palaikyti vaiko norus, patraukliai pasiūlyti pakeisti neigiamą nuomonę.	❖ Siūlyti vaikams kruopštumo, susikaupimo reikalaujančių darbų: įverti siūlą, įsiūti sagą, prisukti veržlę ir pan.
--	--

Ugdymo sritis: tyrinėjimas

Vertybinė nuostata. Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.

Esminis gebėjimas. Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.

VAIKŲ GEBĖJIMAI 1 – 2 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 2 – 3 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 3 – 4 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 4 – 5 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 5 – 6 M.
Domisi jį supančia aplinka. Labai mėgsta žaisti slėpynių. Išbando daiktus ir žaislus. Tyrinėja viską, kas yra aplinkui: ima, judina, liečia, stebi, klauso, bando sudėti ar išardyti. Bando išardyti žaislus.	Antspauduoja panaudodamas gamtinę medžiagą. Atsargus su nežinomais daiktais. Domisi naujais daiktais, aiškinasi kaip jie veikia. Kartoja veiksmą po patirtos nesėkmės. Pasako ar parodo kur šilta, o kur šalta. Pavadina ar parodo koks daiktas (minkštas, kietas, sunkus, lengvas).	Tyrinėja supančią gamtinę ir daiktinę aplinką visais pojūčiais. Pasirenka reikalingas priemones tiriamajai veiklai. Žaidimui bando panaudoti įvairius daiktus. Mieliau žaidžia su artimos aplinkos daiktais nei žaislais ir išradingai juos panaudoja. Apibūdina daiktus, medžiagas, jų paskirtį. Pasako, lygina, išskiria augalų, daiktų, medžiagų bruožus, savybes. Atlikdamas elementarius bandymus pasako kas vyksta ir kodėl.	Stebi gamtą, pastebėjimus pavaizduoja scheme. Domisi iš ko padaryti daiktai, jų savybėmis. Suvokia daiktų paskirtį. Įvardina daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų skirtingus pastebėjimus. Grupuoja daiktus tam tikra tvarka. Samprotauja apie daiktų panaudojimą. Išardytus daiktus bando sudėti, didžiuojasi kai pavyksta. Dalyvauja atliekant bandymus, patys bando. Paaiškina kokie yra žmogaus pojūčiai.	Stebėdamas aplinką, atpažįsta akivaizdžius daiktų, gyvūnų, augalų grupių panašumus ir skirtumus, juos aptaria. Atlieka trumpalaikius stebėjimus. Pasitelkia priemonių įvairovę stebėjimams (lupą, mikroskopą). Atlieka nesudėtingus bandymus, stebi prietaisų veikimą. Analizuoja, grupuoja ir klasifikuoja daiktus pagal savybes. Atlikęs tiriamąją veiklą daro išvadas. Žino ir suvokia tyrinėjimo saugumo taisykles.

			Stebėdamas aplinką pasako akivaizdžius daiktų, gyvūnų, augalų grupių panašumus ir skirtumus, juos aptaria. Stebi, tyrinėja augalų gyvenimo etapus nuo sėklos iki derliaus nuėmimo.	Tyrinėjimo rezultatus pavaizduoja schema. Pastebi ir pasako kaip pasikeitė gamta, samprotauja su kuo tai susiję.
ŽINIOS IR SUPRATIMAS				
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ			NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ	
▪ Parodo arba pavadina savo kūno dalis. ▪ Parodo save pirštu. ▪ Suranda daiktus ir pavadina juos pagal esminius požymius (mašinos, lėlės). ▪ Susipažįsta su grupės erdve ją tyrinėdami. ▪ Pats pasiims žaislus, padės juos į vietą. ▪ Laisvai juda grupės erdvėje. ▪ Stebi ką daro kitas, ieško draugo žaidimams. ▪ Liesdamas ir stebėdamas daiktus ar objektus juos tyrinėja, domisi, kaip jais naudojamasi. ▪ Įprastus daiktus naudoja pagal paskirtį. ▪ Stebi aplinką, gamtą. ▪ Žaidžia su siužetiniais žaislais lyg su gyvais. ▪ Žaisdamas daiktus naudoja pagal jų paskirtį. ▪ Žaidime kaitalioja vienus daiktus su kitais. ▪ Žaidime naudoja tikrus ir įsivaizduojamus daiktus. ▪ Atlieka įvairius veiksmus su statybinėmis detalėmis, konstruktoriais. ▪ Išardo ir sudėlioja bokštelių. ▪ Žaisdamas mėgdžioja suaugusius.			▪ Aplinkoje pastebi dėsningumus ir sąsajas, aiškinasi juos, tyrinėja įvairius ryšius. ▪ Įžvelgia, aiškinasi kam daiktai skirti ir iš ko jie padaryti. ▪ Nustato spalvos, dydžio, formos panašumus ir skirtumus, sudaro daiktų eiles pagal vieną iš požymių. ▪ Įvardina daiktų savybes, kai kuriuos ryšius, grupes, veiksmus. ▪ Eksperimentuodami ir darydami atradimus, išmoksta naujų sąvokų. ▪ Tyrinija atkreipdami dėmesį į detales, pastebėdami daiktų požymius. ▪ Pastebi panašumus ir skirtumus, užduoda klausimus. ▪ Tyrinėja aplinką ir daiktus, norėdamas išsiaiškinti kaip kas nors kinta, kas iš ko padaryta, kokios objektų savybės, galimybės. ▪ Randa įvairių grupėje esančių daiktų pritaikymą. ▪ Nepavykus imasi kitokio eksperimentavimo su priemone būdo, randa alternatyvų problemos sprendimo būdą. ▪ Bando sieti priežastį ir pasekmę, vertina problemos sprendimo būdo efektyvumą. ▪ Pastebi ir komentuoja padarinius. ▪ Spėlioja „kas atsitiks, jeigu...“ ir bando įvairias galimybes. ▪ Nuolat kelia klausimus „kodėl“ ir įvairiais būdais ieško atsakymų. ▪ Išbando įvairius tyrinėjimo būdus.	

▪ Nusako gamtos reiškinius (lyja, sninga). ▪ Atpažįsta paveikslėlyje ką nors veikiančius žmones ir gyvūnus (valgo, žaidžia, tupi, eina). ▪ Supranta skirtingo amžiaus ir lyties žmonių pavadinimus (mergaitės, berniukai, teta, dėdė, močiutė, senelis). ▪ Pastebi ir nusako koks oras. ▪ Pažįsta kai kuriuos augalus. ▪ Žino kai kurių daržovių ir vaisių pavadinimus. ▪ Skiria daržoves ir vaisius pagal išvaizdą ir skonį. ▪ Suvokia, kad augalus reikia laistyti, prižiūrėti. ▪ Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus ir paukščius.	▪ Tyrinėja aplinką ir daiktus. ▪ Aiškinasi objektų savybes, galimybes. ▪ Žaidžia jutimus skatinančius žaidimus. ▪ Tyrinėja, stebi aplinkoje esančius augalus. ▪ Domisi vabzdžių gyvenimu. ▪ Įvardina tyrinėjimo rezultatus, aptaria su draugais. ▪ Pildo gamtos, augalų, vabzdžių stebėjimo knygą. ▪ Pastebi ir komentuoja atlikto tyrinėjimo padarinius. ▪ Domisi jų supančiais daiktais ir reiškiniais, yra smalsūs. ▪ Įdėmiai stebi ir ieško tinkamos informacijos. ▪ Tyrinėja atkreipdamas dėmesį į detales, pastebėdamas daiktų požymius. ▪ Geba logiškai mąstyti. ▪ Išbando įvairias techninių žaislų galimybes. ▪ Laisvai kuria, derina įvairias meno šakų priemones: liniją, spalvą, formą, dydį. ▪ Sudaro daiktų sekas, lygina, sužino, grupuoja, skaičiuoja, matuoja. ▪ Noriai modeliuoja, kuria, tyrinėja, nebijo klaidų.
UGDYMO GAIRĖS	
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
❖ Visa, kas yra artimiausioje aplinkoje, laikoma žaidimo priemonėmis. ❖ Vaikui sudaromos galimybės žaisti su žaislais arba tam tinkamais daiktais, judėti, liesti daiktus, išlaikyti pusiausvyrą, stengtis pajudėti link daikto, jį pasiekti, paragauti. ❖ Vaikai paguldomi ar pasodinami taip, kad galėtų plačiai matyti aplinkui: stebėti kitus vaikus ir su jais bendrauti. ❖ Jiems sudaromos sąlygos patirti skirtingas žaidimo erdves, tokias, kaip lygios grindys, kilimas, žolė, smėlis, minkšti ir kieti paviršiai, erdvės viduje ir lauke; pajusti įvairius pojūčius: šviežias oras, įvairūs paviršiai, kvapai,	❖ Ugdymo programa ir aplinka kuriamos taip, kad vaikams būtų prieinamos įvairios medžiagos ir priemonės, kuriomis pasinaudodami galėtų inicijuoti kryptingas iškilusios problemos sprendimo veiklas, patys sugalvoti problemas ir su pasitenkinimu ieškoti jų sprendimo būdų. ❖ Vaikai paskatinami nebijoti bandyti ir klysti ieškodami savo iškeltų problemų sprendimų, pasinaudoti ankstesniu patyrimu ir juo remiantis bandyti naujus sprendimo kelius. ❖ Vaikai paskatinami stebėti ir apibūdinti daiktų, medžiagų, gyvosios gamtos objektų savybes ir bruožus, sukurti kitokius, įsivaizduojamus, kai tie daiktai

temperatūrų skirtumai, garsai. ❖ Vaikams pajusti ir tyrinėti duodamos įvairios medžiagos, formos, jie skatinami žaisti su savo kojų pirštais, liesti savo ir pažįstamų žmonių veidą, plaukus, rankų pirštus, pakartoti tai kelis kartus. ❖ Vaikams sudaromos sąlygos aktyviai tyrinėti aplinką, suaugusieji padeda, bet netrukdo, nepertraukia. ❖ Vaikams prieinami įvairūs tinkami žaisti daiktai ir žaislai, kurie skatina atlikti tiek grubius, tiek ir subtilius judesius. ❖ Jiems sudaromos sąlygos naudoti ir vystyti įvairius sugebėjimus, pvz., klausyti, stebėti, prisiminti, kalbėti, aptarti, kas vyko (reflektuoti), priimti sprendimus. ❖ Jau nuo mažumės vaikai skatinami atpažinti spalvas, simetriją ir formas, taip pat ir tokias, kurios tinka viena prie kitos, yra giminingos. ❖ Skatinami manipuliuoti kiekiais, eiti nuo vientiso prie dalių ir atgal, pvz., padalinti plastilino gabalą ir vėl sulipdyti į vieną, išpilstyti vandenį į mažus buteliukus ir vėl supilti į didelį indą. ❖ Sudaromos galimybės surinkti, rūšiuoti ir sudėlioti daiktus kokia nors tvarka, įvairiais būdais žaisti su medžiagomis, stiprinti tvarkos jausmą, t. y. grupuoti paprastus daiktus ar padėti juos į jų vietą. ❖ Vaikams prieinamos knygos ir paveikslėliai apie įvairius jų kasdienio gyvenimo aspektus. ❖ Skiriama laiko mokymuisi apsirengti ir valgyti, padėti vienas kitam.	piešiami ar konstruojami. ❖ Sudaromos galimybės suskaičiuoti, prognozuoti, pvz., į kiek dalių reikės padalinti pyragą, po kiek saldinių imti, kad visi gautų po lygiai. ❖ Vaikai skatinami pasitelkti simbolius, palyginti, atkartoti, numatyti situacijas, nukreipti savo dėmesį į ką nors kita ar atkreipti dėmesį dabar. Jie skatinami paaiškinti savo pasirinkimus ir logiškai juos pagrįsti. ❖ Vaikams lengvai prieinamos tinkamos knygos, paveikslai, plakatai, žemėlapiai, kuriais jie mokosi remtis pagrįsdami savo požiūrį. ❖ Sudaryti sąlygas ir skatinti tyrinėti gamtos ir socialinės aplinkos objektus, jų kaitą, savybes. ❖ Siūlyti atlikti nesudėtingus bandymus, stebėti prietaisų veikimą. ❖ Vykdyti projektinę veiklą, skirtą ilgalaikiams stebėjimams (pvz., stebėti augalo augimą). ❖ Mokyti juos fiksuoti pastebėjimus, pildyti lenteles ir pan. ❖ Grupėje turėti mikroskopą ir kitus galimus prietaisus, skirtus tyrinėti, mokyti ir skatinti vaikus jais savarankiškai naudotis. ❖ Skatinti vaikus, kad jie patys ieškotų atsakymų į iškilusius klausimus knygoje, internete, pasiklausdami suaugusiųjų, kurie gali padėti, jeigu mato, kad nepavyksta.
--	---

Ugdymo sritis: mokėjimas mokyti

Vertybinė nuostata. Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.

Esminis gebėjimas. Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, sprendžiamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.

VAIKŲ GEBĖJIMAI	VAIKŲ GEBĖJIMAI	VAIKŲ GEBĖJIMAI	VAIKŲ GEBĖJIMAI	VAIKŲ GEBĖJIMAI
-----------------	-----------------	-----------------	-----------------	-----------------

1 – 2 M.	2 – 3 M.	3 – 4 M.	4 – 5M.	5 – 6 M.
Domisi kas kaip veikia. Atidžiai stebi veiklą ir bando kartoti veiksmus. Aktyviai domisi aplinkos daiktais.	Kuria siužetinio žaidimo epizodus. Džiaugiasi tuo, ko išmoko. Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. Modeliuoja veiksmus. Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, kurdamas, išbandydamas. Įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.	Domisi aplinka, klausinėja. Siūlo žaidimų idėjas. Žaidžia kūrybiškai. Noriai klausinėja (Kas čia? Kodėl?) Pats pasirenka knygą, ją varto. Pasako, parodo, ką nori išmokti. Pasako ką veikia ir ką išmoko. Tyrinėja žaislus ir daiktus visais pojūčiais, stebi, mėgdžioja, klausia.	Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas. Imasi iniciatyvos įgyvendinant žaidimo idėjas. Spėlioja veiksmų pasekmes. Taiko įvairius informacijos paieškos metodus: knygų „skaitymą“, aplinkos tyrinėjimas, klausinėjimas. Analizuoja savo veiklą kaip pavyko.	Drąsiai ieško atsakymų į kylančius klausimus. Kalba apie tai, ko norėtų išmokti. Planuoja savo veiklą. Randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose (enciklopedijose, žurnaluose ir kt.) Apmąsto, diskutuoja, vertina savo ir kitų veiklą bei rezultatus. Mokosi iš kitų patirties. Sprendžia galvosūkius.

ŽINIOS IR SUPRATIMAS

NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
- Liečia ir stebi daiktus ar objektus, juos tyrinėja, domisi kaip jais naudojamosi. - Vaikai pažįsta ir pavadina namų apyvokos daiktus, žaislus. - Pasirenka grupėje daiktus arba žaislus, grupuoja juos pagal dydį, spalvą, formą, sunkumą ir kitus bendrus požymius. - Stato, konstruoja, dėlioja dėliones, mozaikas. - Žaisdamas mėgdžioja įvairius gyvūnus, susitapatina su jais. - Žiūrinėja paveikslėlius, šeimos nuotraukų albumus, rodo ten save, savo šeimos narius, varto knygeles, komentuoja, atsakinėja į klausimus, patys klausinėja.	- Žaidžia įvairius mokomuosius žaidimus. - Patirties semiasi stebėdamas suaugusius ir vaikus. - Reikiamos informacijos ieško knygose, enciklopedijose, žurnaluose. - Sukauptą patirtį atskleidžia kūrybinio proceso metu. - Seka suaugusiųjų pavyzdžiu, mokosi, prašo patarti, paaiškinti. - Kreipiasi pagalbos iš tikrus nesėkmei ir sunkumams. - Klausinėja apie žmones, suaugusiųjų gyvenimą, darbus, kūrybą. - Įspūdžius atkuria ir modeliuoja žaisdamas. - Bando pats spręsti problemas, kelia klausimus apie neaiškius ir nežinomus dalykus, aiškinasi, ieško informacijos, įsidėmi faktus, savaip apmąsto.

▪ Veikia ar žaidžia su buities daiktais. ▪ Stebi aplinką, gamtą. ▪ Pamėgdžioja paukščių ir žvėrių balsus. ▪ Varto knygeles ir parodo žinomus paukščius, gyvūnus. ▪ Pažįsta ir pavadina žmonių, gyvūnų ir paukščių kūno dalis. ▪ Pats ieško sprendimų, kaip išspręsti nedideles problemas. ▪ Tęsia savo žaidimą ar veiklą, kol pasiekia tikslą nors retkarčiais. ▪ Klausio trumpų pasakėlių, pasakojimų, pokalbių, eilėraščių, dainelių. ▪ Deklamuoja neilgus eilėraštukus, dainuoja. ▪ Rodo surastų daiktų poras. ▪ Teiraujasi apie matomus vaizdus. ▪ Parodo įvardytą daiktą iš kelių kitų nupieštų paveikslėlyje. ▪ Parodo įvardytą paveikslėlį knygutėje. ▪ Mauna žiedus ant stovėlio. ▪ Stato bokštą dėdamas vieną kaladę ant kitos. ▪ Bando nubrėžti brūkšni, mėgdžioja judesius. ▪ Parodo į save ir pasako savo vardą, draugų vardus, atsiliepia pašauktas vardu. ▪ Tyrinėja savo drabužius, juos pavadina, pats atsirenka savo daiktus. ▪ Parodo ir įvardina savo šeimos narius. ▪ Žaisdamas vadina draugus vardais, žaidžia šalia kito draugo, kartu tyrinėja daiktus. ▪ Apžiūrinėja darželio teritorijoje augančius medžius, renka jų lapus ir žaidžia su jais, įvardina spalvas. ▪ Apžiūrinėja darželio gėlynus, bando įvardyti gėlių spalvas. ▪ Žino, kad gėles reikia prižiūrėti, laistyti ir be reikalo neskinti. ▪ Žiūri paveikslėlius, kuriuose pavaizduotos daržovės ir vaisiai.	▪ Klausinėja apie kompiuterius, transporto ir informacines priemones, techninę įrangą, patirtus įspūdžius išreiškia modeliuodamas, konstruodamas. ▪ Domisi raidėmis. ▪ Suvokia mokėjimo skaityti ir rašyti privalumus, teikiamas galimybes. ▪ Turi bendrą supratimą apie rašmenis. ▪ Pažįsta kai kurias raides. ▪ Kopijuoja savo vardą. ▪ Bando rašyti raides. ▪ Išreiškia mintis žodžiais, sakiniiais. ▪ Atsako į pateiktus klausimus. ▪ Užduoda klausimus. ▪ Aktyviai dalyvauja pokalbyje, diskusijoje. ▪ Pastebi skaičius aplinkoje ir bando skaičiuoti. ▪ Vaidina sukurtus vaidmenis. ▪ Vaidybos elementus pritaiko savarankiškų žaidimų metu. ▪ Tinkamai naudoja priemones. ▪ Spontaniškai naudoja padavimų, pasakų be galo, mįslių elementus. ▪ Klausydamas kūrinio, bando pajusti rašytinės ir sakytinės kalbos stiliaus skirtumus. ▪ Suvokia paslaugų svarbą. ▪ Domisi kalendorinėmis šventėmis ir papročiais. ▪ Domisi gimtinės gamta, kaimu, miestu. ▪ Supranta ir pažįsta tautinius simbolius. ▪ Domisi jį supančiu pasauliu, daiktais bei reiškiniiais. ▪ Tyrinėja aplinką ir daiktus, norėdamas išsiaiškinti, kaip kas kinta, kas iš ko padaryta, kokios objektų savybės, galimybės. ▪ Pastebi panašumus ir skirtumus, užduoda klausimus.
---	---

▪ Ragauja natūralius vaisius ir daržoves. ▪ Suranda ir padeda tokį pat paveikslėlį. ▪ Žiūri metų laikų paveikslėlius: gauda lietaus lašelius, snaiges, tiesia rankas į saulę, pasako, kad šilta, lipdo sniego senį, važinėjasi rogutėmis. ▪ Tyrinėja smėlio savybes: sausas, birus, šlapias. ▪ Plukdo laivelius, šakeles, mēto akmenukus į vandenį, vartoja sąvokas: skęsta, tirpsta. ▪ Atranka ir skiria pagal vieną požymį skirtingus daiktus. ▪ Atranda didelius – mažus, trumpus – ilgus daiktus. ▪ Žaidžia atlikdamas veiksmus: lygina, bēga, kepa, stebi ir pasako kokius veiksmus atlieka mokytoja. ▪ Rodo daiktus ir juos pavadina. ▪ Į klausimą atsakinēja trumpu sakiniu. ▪ Supranta ir veikia pagal žodinius nurodymus. ▪ Žino keletą apibendrinančių žodžių (žaislai, indai). ▪ Žaidžia su daiktais ir susipažįsta su jų savybėmis. ▪ Žaisdami vartoja būdvardžius (meškutis liūdnas). ▪ Klausosi skaitomų trumpų pasakų, siužetų iliustruojamų žaislais, seka pasakojimo turinį, veiksmo eigą, pastebi veikėjų veiksmus, atsakinēja į klausimus. ▪ Pasako žaislo pavadinimą, įvardina atliekamus veiksmus.	▪ Įdėmiai stebi ir ieško tinkamos informacijos. ▪ Būna atkaklus atlikdamas užduotį. ▪ Pastebi ir komentuoja padarinius. ▪ Bando save išreikšti kurdamas. ▪ Išbando įvairias meninės raiškos priemones.
UGDYMO GAIRĖS	
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
❖ Nusistovėjusi priežiūros tvarka sudaro galimybes žaidybinei sąveikai. ❖ Vaikas kalbinamas, jam rodomi sudominantys žaislai ar daiktai, sudaromos galimybės judėti, praktikuotis, džiaugiamasi, kai kas nors pavyksta, pagiriamas.	❖ Pastebimos situacijos, kuriose vaikas nori ko nors išmokti. Jis paskatinamas pasakyti, ko nori išmokti, sudaromos sąlygos mokytis to, ko jis nori. ❖ Netrukdoma, kai vaikas įsitraukia į žaidimą, ko nors mokosi, tačiau stebima ir padedama ar padrąšinama, kai vaikas prašo ir matoma, kad tai būtina.

❖ Maitinant, maudant, žaidžiant su vaiku kalbama, jam rodomi ir pavadinami daiktai, veiksmai su žaislais. ❖ Parūpinama žaislų, kurie skatina tyrinėjimą visais pojūčiais. ❖ Suaugusieji pripažįsta, kad viskas, kas vyksta, gali būti naudinga žaidimui ir mokymuisi. ❖ Suaugusieji pastebi vaikų ketinimus, juos įvardina. ❖ Jei reikia, padeda įgyvendinti. ❖ Duodami tokie žaislai, kurie paskatintų stumti, traukti, imti, čiupinėti pirštais, kišti į burną, kuriais galima įvairiais būdais manipuluoti ir kurie reikalauja minimalios suaugusiojo pagalbos. ❖ Vaikams leidžiama žaisti ir mokytis individualiu tempu. ❖ Į vaiko individualias pastangas, smalsumą ir tyrinėjimus žiūrima pozityviai, vaikai išklausomi, paskatinami, džiaugiamasi tuo, ko jie išmoko, jų mažais atradimais. ❖ Žaislai ar žaidimui tinkami daiktai parenkami taip, kad būtų ir tokių, su kuriais lengva veikti, ir tokių, kurie keltų iššūkius ir galėtų būti įvairiai panaudojami. ❖ Atkreipti dėmesį į vaiko ketinimus, norą ką nors išbandyti, pažinti, ir sukurti sąlygas vaikui mokytis. ❖ Vaikams padedama suprasti savo galimybes ir apribojimus, sudaromos visos sąlygos tobulinti savo gebėjimus individualiu tempu. ❖ Suaugusieji palaukia ir leidžia vaikams patiems pajusti ir nuspręsti, kada jiems reikalinga pagalba. ❖ Vaikai padrąsinami inicijuoti žaidimus. ❖ Sukuriamas prasmingas ir, kur įmanoma, tikroviškas žaidimo ir darbo kontekstas. ❖ Kartu su vaiku pasidžiaugti tais dalykais, kurių jis jau išmoko:	❖ Kalbėtis su vaikais apie tai, ką veikė per dieną ir ko iš jų išmoko. ❖ Vaikai padrąsinami sakyti „aš nežinau“, nebijoti suklysti ką nors darant, iškelti klausimus, problemas, sugalvoti, kaip rasti atsakymą ar sprendimą. ❖ Pripažįstama, kad vaikų sugebėjimas išlaikyti dėmesį ir domėjimasis aplinkiniu pasauliu didėja. Todėl planuojant numatomos įvairios veiklos, kurios padeda išmokti tyrinėti ir pažinti aplinką. ❖ Vaikai skatinami kalbėti apie savo žaidimus, kitas veiklas ir taip plėtojami jų refleksijos gebėjimai. ❖ „Ryto rato“ ir kitos veiklos metu pasikalbėti su vaikais, ko jie nori išmokti, kaip jie gali mokytis, pastebėti vaiko norą mokytis ir sudaryti sąlygas to išmokti. ❖ Leidžiama, siūloma vaikams naudotis imitaciniais žaidimams tinkamomis priemonėmis (pvz., spausdinimo mašinėlė ar kompiuterio klaviatūra, skaičiuotuvas, šluotos, tuščios dėžės, kartonas, liniuotės, stiklinės, vamzdeliai, žarnelės). ❖ Sudaromos sąlygos vaikui žaisti sudėtingus žaidimus ir kartu mokytis tyrinėti daiktus, medžiagas, jų savybes ir kitų dalykų. ❖ Vaikai supažindinami su enciklopedijomis, internetu, leidžiama, siūloma bei mokoma jais naudotis. ❖ Kalbėtis su vaikais ne tik apie tai, ką jie jau išmoko ar mokysis, bet ir apie tai, kaip jie mokosi, kaip dar galima mokytis.
---	---

užsisiegti sagas, bėgioti, sudėlioti dėlionę.				
Ugdymo sritis: problemų sprendimas <u>Vertybinė nuostata.</u> Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti. <u>Esminis gebėjimas.</u> Atpažįsta savo kasdieninėje veikloje kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų kažką išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamas, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.				
VAIKŲ GEBĖJIMAI 1 – 2 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 2 – 3 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 3 – 4 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 4 – 5 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 5 – 6 M.
Stebi savo veiksmų pasekmes. Nepavykus išbando jau žinomus veikimo būdus, laukia suaugusiojo pagalbos. Deda mažą figūrą į didesnę. Pripildžius indą, ieško kito indo. Deda daiktus į jiems skirtas dėžutes. Stebi ką veikia suaugęs, kartoja veiksmus.	Prašo pagalbos nepavykus atlikti veiklos. Atlikdamas sudėtingesnę veiklą, išbando jau žinomus veikimo būdus. Drąsiai imasi sudėtingesnės veiklos. Randa būdą kaip pasiekti aukščiau padėtus daiktus, kaip nukabinti ir pakabinti rūbus.	Išbando įvairias daiktų panaudojimo galimybes. Prašo padėti, klausia patarimo. Supranta kada pavyko įveikti sunkumus. Stebi savo veiksmų pasekmes, paaiškina, kada pavyko įveikti sunkumus. Svarsto, diskutuoja, atsako į suaugusiojo pateiktus klausimus. Diskuuoja kas sekasi, kas nelabai.	Ieško tinkamų sprendimo būdų. Bando įveikti sunkumus pats. Geba pasirinkti iš kelių pasiūlytų sprendimo būdų. Susidūrus su panašia problema geba prisiminti, kokius panašios problemos sprendimo būdus taikė anksčiau. Pasako, kaip jausis kitas nuskriaustas vaikas. Kalbasi, tariausi su draugu, kaip išspręsti iškilusią problemą.	Pradeda matyti sprendimų pasekmes. Tariausi su kitais dėl veiksmų atlikimo. Nepasiekus tikslo, bando keletą kartų. Geba įveikti kliūtį ar sunkumą, atlikti sudėtingą veiklą. Sudėtingą veiklą priima natūraliai, nusiteikęs įveikti kliūtis. Žino ar problemą gali įveikti pats. Į žaidimą nenori priimti vaiko, kuris dažnai sugriauna kitų statinius arba elgiasi ne pagal žaidimo taisykles, numatydamas pasekmes. Pasako keletą savo grupei būdingų problemų.
ŽINIOS IR SUPRATIMAS				
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ		NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ		
▪ Nusako simbolius – ženklus ir žodžius daiktams ar žaislams, veiksams ar		▪ Atskiria kasdienius bei saugumui labai reikšmingus sprendimus.		

įvykiams. ▪ Geba numatyti kas nutiks artimiausiu laiku, kokia bus veiksmo pasekmė. ▪ Natūraliai domisi savimi ir aplinkiniu pasauliu. ▪ Pamėgdžioja kito žaidžiančio vaiko judesius. ▪ Pamėgdžioja suaugusiojo veiksmus ir judesius. ▪ Trumpai būna susierzinęs, kai palieka tėvai. ▪ Ramiai žaidžia, kai palieka tėvai. ▪ Pats ieško sprendimų, kaip išspręsti nedideles problemas. ▪ Kartuoja judesį, kuris patiko ar prajuokino. ▪ Vedasi suaugusįjį, kad kažką parodytų. ▪ Kai primenama, traukiasi nuo draudžiamo objekto. ▪ Paprašytas dalinasi maistu ar žaislu su kitais vaikais. ▪ Priminus sveikinas su kitais vaikais. ▪ Įvairius jausmus, norus ir ketinimus reiškia veiksmais, žodžiais, grimasomis. ▪ Kartą paragintas geba palaukti savo eilės. ▪ Nori viską daryti pats. ▪ Geba rinktis vieną iš dviejų. ▪ Atlieka įvairius nesudėtingus pavedimus. ▪ Bando paguosti draugą, apkabinti, pamyluoti. ▪ Trumpai pasako ką daro. ▪ Laikosi nusistovėjusios tvarko grupėje.	▪ Priima tinkamus sprendimus įvairiose situacijose. ▪ Supranta, kad yra tinkamų būdų išreikšti negatyvius jausmus. ▪ Supranta, kad žmogaus nuotaikos yra įvairios ir nuolat keičiasi. ▪ Suvokia savo unikalumą, kartu stengiasi priimti bendrus susitarimus. ▪ Suvokia kas yra draugystė, būna jautrus ir stengiasi padėti kitiems. ▪ Dalyvauja bendraamžių pokalbiuose, žaidimuose suvaldo savo spontaniškus norus. ▪ Įžeistas, nuskriaustas, supykęs pats bando ieškoti išeities, pasako kaip jaučiasi, kreipiasi į kitus pagalbos. ▪ Taiko keletą būdų, padedančių išvengti fizinės jėgos panaudojimo. ▪ Dalyvaudamas pokalbiuose, žaidimuose taiko ir kitiems priimtino elgesio būdus: pakviečia žaisti, palaiko kito sumanymą, aiškinasi savo ketinimus. ▪ Lanksčiai sprendžia problemas. ▪ Kreipiasi pagalbos ištikus nesėkmei, kai įžeidžia ar nuskriaudžia. ▪ Be agresijos išreiškia savo poreikius ir norus. ▪ Imasi veiksmų galimiems konfliktams užkirsti. ▪ Noriai modeliuoja, kuria, tyrinėja, nebijo klysti. ▪ Taikiai sprendžia konfliktus. ▪ Siekdamas rasti kompromisą, įsitraukia į derybų procesą. ▪ Pasiūlo problemos sprendimo būdą, kai reikia paprašys suaugusiojo pagalbos. ▪ Sutinka su kompromisu, kurį pasiūlo pedagogas arba bendraamžiai.
UGDYMO GAIRĖS	
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
❖ Padrąsinti vaiką savarankiškai bandyti įveikti iššūkį ar problemą. Pagirti, kai jam pasiseka susidoroti su kliūtimi. Parodyti vaikui naujų veiksmų sunkumui įveikti.	❖ Pakomentuoti vaikų taikytus problemų sprendimo būdus ir jų pasekmes, kad vaikai geriau suprastų, kodėl pavyko įveikti sunkumus. ❖ Vaikams susidūrus su problema, paskatinti juos prisiminti, kokius panašios

❖ Kai vaikas bando atlikti tai, ko padaryti dar negali, padėti jam. Jei bando daryti tai, kas pavojinga – aiškinti, kad to daryti negalima, nukreipti dėmesį, nuraminti. ❖ Padrąsinti vaiką: „Tau pasiseks!“, „Pabandyk kitaip!“, „Na, dar kartą!“. ❖ Parodyti vaikams būtinus veiksmų su daiktais būdus. ❖ Patarti, kaip elgtis įvairiose sudėtingose situacijose. ❖ Komentuoti vaiko veiksmų ir mokytojo demonstruojamų veiksmų pasekmes. ❖ Šiek tiek padėti vaikui įveikti kliūtį ar sunkumą, atlikti sudėtingą veiklą, kad stiprėtų jo pasitikėjimo savimi jausmas. ❖ Paskatinti vaikus imtis pagal jų galimybes sudėtingos veiklos. Jei vaikas sako „negaliu“, „nemoku“, bandyti padrąsinti. ❖ Kai vaikui kas nors nepasiseka arba jei jis prašo padėti, paklausti paties vaiko: – Ką dar galima padaryti? – Kaip kitaip galima padaryti? ❖ Arba pateikti kelis (ne vieną, o kelis) sprendimo būdus, padedančius įveikti kliūtis, kad vaikas pasirinktų vieną iš jų.	problemos sprendimo būdus jie taikė anksčiau. ❖ Padrąsinti vaikus kartu ieškoti išeities iš susidariusios probleminės situacijos. ❖ Padėti vaikams įveikti sunkumus, tariantis kartu su vaikais, padedant vaikams apmąstyti svarbiausius problemų sprendimo etapus. ❖ Pasiūlyti vaikams sudėtingos veiklos, padrąsinti jos imtis, drąsiai bandyti, eksperimentuoti, tartis su kitais. ❖ Paskaityti kūrinį apie žmonių ketinimus, poelgius ir jų pasekmes. ❖ Kai vaikai susiduria su problema, paprašyti visų pagalvoti, ką galima daryti toje situacijoje. Padėti vaikams geriau suprasti kiekvieno pasiūlyto sprendimo pasekmes. ❖ Užduoti vaikams atvirojo klausimo, padedančius apmąstyti problemą: „Kas atsitiko?“, „Kaip tu jautiesi?“, „Kaip jaučiasi kiti?“ ❖ Vaikui susidūrus su problema, klausti: – Ką tu darei? – Ar tai padėjo įveikti problemą? – Ką dar galima daryti? – Ar tai padės įveikti problemą? ❖ Pasiūlyti vaikams probleminių užduočių, kurias įveikti turėtų patys vaikai.
---	---

4.5. MENINĖ KOMPETENCIJA

Ugdymo sritis: meninė raiška

Vertybinių nuostatų. Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.

Esminis gebėjimas. Spontaniškai ir savitai reiškia išpūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje

VAIKŲ GEBĖJIMAI 1 – 2 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 2 – 3 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 3 – 4 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 4 – 5 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 5 – 6 M.
Taškuoja, brūkšniuoja	Savo „keverzonėse“ išvelgia	Tyrinėja dailės priemones.	Piešia ir tapo keliomis dailės	Keliomis dailės raiškos

teptukais, storais pieštukais, vaško kreidelėmis ir kt. Kevezodamas popieriuje stebi, kokios formos linija išeina judinant ranką. Eksperimentuoja dailės priemonėmis išreikšdamas save. Piešia vienos ar kelių spalvų guašo dažais. Tapo pirštais, delnais. Klausosi dainelių, muzikos kūrinėlių. Grojant muzikai atlieka judesius. Bando dainuoti. Išreiškia save mimika. Bando ritmiškai eiti, ploti, trepsėti, stuksenti kaladėlėmis pagal muziką. Mėgdžioja gamtos, įvairius mechaninius garsus. Raiškiai perteikia būdingus personažų judesius (šleivoja meška, striksi kiškis ir kt.). Kočioja, minko modeliną, tešlą. Mėgdžioja muzikinių žaidimų judesius. Kartoja girdėtą melodiją ir intonaciją.	daiktus ir įvykius. Išreiškia save piešiniu. Grupuoja daiktus pagal vieną spalvą. Pripiešia visą lapą įvairių ženklų. Kočioja, minko tešlą, plastiliną. Pratinasi kirpti žirkklėmis. Intuityviai klijuoja, lipina. Dainuoja 2 – 4 garsų dainėles. Išreiškia save judesiu. „Šoka“ mėgdžiodamas judesius. Išreiškia save muzika. Kartu su pedagogu ritmiškai groja muzikos instrumentais. Bando eiti ratuku susikibus rankomis. Kartoja matytus veiksmus, judesius. Vaizduoja siužetinius elementus. Stebi vaidinimą ar spektaklį grupėje, salėje. Piešia įvairias linijas, jas jungia, bando ką nors pavaizduoti. Žaidžia muzikinius žaidimus.	Piešia pieštukais, kreidelėmis, flomasteriais. Tapo teptuku, pirštais. Taškuoja, brūkšniuoja, brėžia linijas, apskritimus. Piešdamas naudoja keletą spalvų. Geba taisyklingai naudotis piešimo priemonėmis. Patirtį išreiškia naudodamas įvairias linijas, jų derinius, geometrines ir laisvas formas, spalvas. Eksperimentuoja ant balto ar spalvoto popieriaus guašu, akvarele. Štampuoja pirštais, delnais, teptuku ir kitomis priemonėmis. Lipdo kamuolius, riestainius ir kitas formas iš įvairių medžiagų (plastilino, tešlos, molio ir kt.). Glamžo, plėšo popierių, mėgina kirpti, klijuoti. Kerpa tiesias linijas. Stato statinius iš įvairaus dydžio kaladėlių, detalių. Konstruoja iš medinių ir plastmasinių detalių. Džiaugiasi savo kūrinėliais,	raiškos priemonėmis. Išmėgina naujas dailės technikas, medžiagas. Derina aplikavimą su piešimu, tapymu, štampavimu. Piešdamas, spalvindamas naudoja įvairias spalvas. Tyrinėja dailės priemones. Patirtį išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Štampuoja įvairiomis priemonėmis ir būdais (pieštuko galu, pirštais ir kt.). Piešia žmogų, teisingai išdėstydamas jo kūno dalis. Jungia įvairias geometrines, laisvo kontūro formas. Piešia žinomus daiktus, reiškinius. Maišo dvi spalvas, kad gautų trečią. Eksperimentuodamas naudoja skirtingas formas ir spalvas. Lipdo ir eksperimentuoja su įvairiomis medžiagomis: moliu, plastilinu, tešla ir kt. Lipdo iš dalių ir vieno gabalo. Glamžo, lanksto, plėšo popierių. Lenkia popierių į kelias dalis, kuria nesudėtingus lankstinius.	priemonėmis reiškia savo įspūdžius, sumanymus. Noriai išmėgina naujas dailės raiškos priemones, medžiagas, technikas. Piešia įvairaus ilgio ir lenktumo linijas. Piešia didelėmis detalėmis. Piešiant naudoja mišrią techniką: vaško kreideles, spalvotus pieštukus, flomasterius, akvarelę, guašą ir kt. Atlieka darbelius derinant tapymą su štampavimu ar kt. Štampuoja teptuku, pirštu ar kita priemone nesudėtingas formas, ornamentus. Kopijuoja linijas, figūras, paprastus raštus. Tiksliai apvedžioja taškais, linijomis pavaizduotus daiktus, figūras. Tapo, piešia artimiausius žmones, daiktus, aplinkos reiškinius. Dailės darbus papildoma grafiniais ženklais (raidėmis, žodžiais). Kūrybiškai panaudoja tradicines ir netradicines priemones. Lipdo iš įvairių medžiagų (plastilino, modelino ir kt.), laisvai su jomis eksperimentuoja
---	---	--	--	--

Mėgsta muzikuoti įvairiais instrumentais, įsiklauso į jų skambesį. Bando groti ritmiškai.	rodo kitiems. Išbando savo balsą: niūniuoja, dainuoja garsiai, tyliai, lėtai. Geba dainuoti su instrumentiniu pritarimu ir be jo. Domisi įvairiomis ritmo raiškos galimybėmis (stuksena kaladėlėmis, ploja, trepsi). Instrumentais atlieka ritminius pratimus, improvizuoja. Susikaupia, išgirsta, įsijaučia, išgyvena ir atliepia įvairią muziką. Eina, bėga, trepsi, sukasi pagal muziką. Išmėgina įvairias ritmo raiškos galimybes. Reaguoja į girdėtą muzikos kūrinį, skiria grojimą nuo dainavimo. Eina ratelius, šoka. Taiko judesius įvairiai muzikai. Geba spontaniškai žaisti, vaidinti spontaniškas scenas. Žaidžia vaidybinius žaidimus, remdamasis savo	Kerpa nesudėtingas formas. Tepa popieriaus skiautes klijais, jas prikljuoja reikiamoje vietoje. Pagal sumanymą konstruoja iš LEGO detalių, kaladėlių. Grožisi savo dailės kūriniais, pasakoja, ką pavaizdavo, sukūrė. Dainuoja pritariant instrumentui ir be jo. Išgauna garsus skambančiais žaislais, daiktais. Groja muzikos instrumentais (barškučiais, kaladėlėmis, plaktukais ir kt.) greitai, lėtai, garsiai, tyliai. Ritmiškai juda pagal įvairaus pobūdžio muziką keisdamas tempą. Atlieka įvairius judesius pagal muziką. Aktyviai save išreiškia ritmais. Skiria liūdną ir linksmą muziką. Įsiklauso ir skiria, įsijaučia ir išgyvena muziką. Padainuoja keletą dainelių. Dainuodamas taisyklingai kvėpuoja, artikuliuoja. Žaidžia vaidybinius žaidimus	(ištempia, sulenkia). Kuria paprastus lankstinius. Žirkklėmis kerpa pagal linijas. Žirkklėmis iškerpa daiktus, įvairias figūras. Pats nupiešia ir žirkklėmis iškerpa paprastus daiktus, figūras. Kerpa geometrines ir netaisyklingų formų figūras. Tvarkingai kljuoja popierių ir kitas medžiagas. Norai kuria: piešia, lipdo, aplikuoja. Pagal sumanymą arba pagal pavyzdį konstruoja iš LEGO detalių, kaladėlių, aplinkos daiktų. Kruopščiai ir iki galo atlieka darbą. Groja vaikiškais ritminiais instrumentais. Improvizuoja, kuria, taiko judesius muzikai. Skiria muzikinius ir nemuzikinius garsus. Atpažįsta žinomus muzikos kūrinius (daineles, šokius). Žaidžia paprasčiausius lietuvių liaudies žaidimus, šoka ratelius, dainuoja. Dainuoja tyliai arba garsiai. Įsiklauso ir skiria, įsijaučia,
--	--	--	---

		socialine patirtimi (gydo, maitina, migdo ir kt.). Geba vaidinti siužetinius – vaidybinius žaidimus. Vaidybiniams žaidimams naudoja žaislus ir pakaitalus. Žiūri vaidinimą ar spektaklį, jį vertina.	mėgdžiodamas kito judesius, kalbos manierą. Apibūdina vaidinamą veikėją. Improvizuoja, vaidina pasirinkdamas vietą, pritaikydamas aplinkos daiktus. Noriai stebi teatro vaidinimus grupėje, darželyje ir kitur.	išgyvena muziką. Intonuoja re - do diapazone, atsikvepia tarp pauzių. Noriai žaidžia teatrą: vaidina, mėgdžioja judesiais, gestais, mimika, žodžiais. Dalijasi išpūdžiais apie matytą vaidinimą, koncertą, parodą.
ŽINIOS IR SUPRATIMAS				
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ		NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ		
▪ Taškuoja, brūkšniuoja, keverzoja teptukais, storais pieštukais, kreidelėmis ir t. t. ▪ Piešia vienos ir kelių spalvų guašu. ▪ Brauko teptuku per popierių, brėždamas linijas. ▪ Piešia įvairius ženklus. ▪ Tapo delniukais, pirštukais. ▪ Gnaibo, minko, kočioja tešlą, plastiliną. ▪ Atpažįsta paveikslėlius, iliustracijas, dailės kūrinius. ▪ Bando kirpti žirklėmis. ▪ Klijuoja popierių. ▪ Klausosi dainelių, atlieka įvairius judesius, bando dainuoti, groti. ▪ Stuksena kaladėlėmis, akmenukais ir kt. pagal muziką. ▪ „Groja“ barškučiais. ▪ Mokosi eiti ratuku susikibus rankomis. ▪ Bando vaikiškai perteikti personažams būdingus judesius (šleivoja meška, striksi kiškis ir t. t.). ▪ Dėlioja plyteles, kubelius horizontaliai (takelis, kelias...), vertikaliai		▪ Tinkamai naudoja piešimo priemones. ▪ Noriai ir aktyviai dalyvauja meninėje veikloje. ▪ Savo jausmus, išgyvenimus išreiškia įvairiomis meninėmis priemonėmis. ▪ Kuria ir komentuoja savo kūrybą, išgyvena saviraiškos džiaugsmą. ▪ Tiki savo sėkme. ▪ Kalba apie tai, ką pavaizdavo savo darbelyje. ▪ Noriai susipažįsta su lipdymo priemonėmis. ▪ Kuria įvairius darbelius koliažine technika. ▪ Žaidžia su smėliu, atrasdamas atspaudus. ▪ Braižo ant sniego įvairius siluetus. ▪ Įtvirtina gebėjimą plėšyti įvairios formos ir dydžio popierines skiautes. ▪ Išmoksta kirpti žirklėmis tiesias ir kreivas linijas. ▪ Tvarkingai naudoja kljus, atliekant darbėlį. ▪ Įtvirtina popieriaus lenkimo linijų gebėjimą. ▪ Šoka šokius, žaidžia ratelius. ▪ Dainuoja žinomas ir naujas dainas. ▪ Žaidžia vaidmeninius žaidimus.		

(siena, tvora...), deda kaladėles vieną ant kitos (bokštas...), dėlioja kombinuotai, darant nesudėtingus perdengimus (namas, garažas...), pavadina pastatytus statinius. ▪ Konstruoja pagal pavyzdį, pagal sumanymus. ▪ Domisi dailės kūriniais, moka atpažinti juose matytus gamtos reiškinius, objektus. Šiuos reiškinius (lietų, sniegą) vaizduoja piešimo, tapymo, štampanimo priemonėmis. ▪ Dirba individualiai (piešia ant atskiro popieriaus lapo) ir kolektyviai (tapo ant ilgos popieriaus juostos ar didelio popieriaus lapo). ▪ Orientuojasi popieriaus lape: piešia, aplikuoja popieriaus viduryje (kamuoliuką, saulę...), išnaudoja visą popieriaus lapą (tapo, piešia, štampuoja sniegą, lietų...). ▪ Klausosi muzikos, skiria muzikinių žaislų skambėjimo tembrą, aukštumą (barškučio, būgnelio, varpelio, pianino). ▪ Išlaiko tikslią, nesudėtingų dainelių intonaciją, atlieka elementarius ritmiškus judesius su muzika. ▪ Klausosi linksmų, ramių muzikos kūrinių, dainuojamų ar grojamų instrumentais. ▪ Judesiais parodo aukšto ir žemo registro muziką (striksi kiškučiai, šleivoja meškučiai). ▪ Klausydami polkos, lopšinės atlieka judesius. ▪ Vaidina nesudėtingas žinomas pasakas.	▪ Prieš dainavimą atlieka įvairius kvėpavimo pratimus. ▪ Klausosi pasakų. ▪ Žaidžia žaidimus, kuriuose reikia atlikti vaidmenį. ▪ Piešia, aplikuoja gamtos reiškinius, patirtus įspūdžius. ▪ Naudoja piešimo technikas: spalvotus pieštukus, flomasterius, akvarelę, štampukus, spalvotas kreideles. ▪ Lipdo iš modelino, plastilino, molio. ▪ Kuria pasakų personažus vaidindami. ▪ Dalyvauja popieriaus lankstymo kūrybos procese. ▪ Klausosi muzikos, bando nusakyti apie ką grojama. ▪ Dalyvauja muzikiniuose žaidimuose, patys kuria juos. ▪ Groja įvairiais muzikos instrumentais: barškučiais, būgneliais, varpeliais ir kt. ▪ Savo jausmus išreiškia muzikiniais garsais. ▪ Tobulina muzikos klausymosi įgūdžius. ▪ Derina šokį su plojimu. ▪ Kuria lėlių teatro personažus, vaidina panaudodami juos.
UGDYMO GAIRĖS	
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
❖ Dainuoti trumpas, vaiko pasauliui artimas dainas, lopšines vaikui ir su vaiku. ❖ Žaidinti, supti, kutenti, myluoti, linksminti vaiką specialiai šiems	❖ Klausytis su vaikais muzikos kūrinių, gamtos garsų ir juos tyrinėti pasikalbant, pasakojant, aptariant. ❖ Dainuoti su vaikais trumpas, aiškaus ritmo, siauro diapazono liaudies bei

tikslams skirtais žaidinimais ir liaudies dainelėmis.

- ❖ Išraiškingai ir džiugiai bendrauti su vaiku, siekiant sukelti jam teigiamas emocijas.

- ❖ Į vaiko skleidžiamus garsus atsakyti balsu, perteikiant įvairias vokales galimybes (pvz. dainuoti, niūniuoti, kalbėti vieno aukščio tonu), o judesius atkartoti, palaukiant kol vaikas atsakys judesiu. Tokiu būdu yra paskatinamos pirmosios vaiko kūrybinės iniciatyvos.

- ❖ Reikėtų vaiką nešioti, ritmingai sūpuojant, kilnoti, judinti jo rankas ir kojas.

- ❖ Vaikui pradėjus kaip nors intonuoti, veikti, bandyti jam pritarti, veikti kartu. Drąsinti vaiką rodyti iniciatyvą, veikti, tyrinėti.

- ❖ Žaidinti su žaislu ir be jo, kalbėtis įvairiomis emocijomis intonacijomis (švelniai, linksmi, meiliai, paguodžiančiai), naudoti įvairių tempą (greitai, lėtai).

- ❖ Teigiamas emocijas reikšti kiek paryškintai, kad vaikas įsimintų.

- ❖ Tuos pačius žaidimus, pokštavimus kartoti keletą kartų.

- ❖ Sudaryti progų vaikams pamatyti žaismingą, elementarių pasikartojančių veiksmų suaugusiojo piešimą, lipdymą, kad vaikas pats panorėtų išbandyti vienokius ar kitokius veiksmus.

- ❖ Pasiūlyti vaikui saugias, geros kokybės, minkštas, ryškias dailės priemones ir medžiagas (vaškinės kreidės, storą teptuką, ryškių spalvų dažus, lipdymo tešlą ir kt.), kad jomis ką nors veikdamas patirtų džiaugsmą.

- ❖ Su vaikais klausytis įvairių stilių muzikos (etninės, klasikinės ir kt.) bei sudaryti muzikinę aplinką, kurioje vaikas galėtų išgirsti įvairius aplinkinio pasaulio garsus.

- ❖ Dainuoti su vaiku trumpas, nesudėtingas, pasikartojančio teksto

originalios kūrybos dainas, jas imituoti judesiais.

- ❖ Sudaryti galimybę vaikams žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelių atliekant nesudėtingus judesius – eiti, bėgti rateliu, suktis po vieną ir už parankių, mojuoti, ploti ir t. t.

- ❖ Pasirūpinti, kad vaikams netrūktų įvairių vaikiškų muzikos instrumentų groti bei jų garsams tyrinėti.

- ❖ Padedant tėvams, atnešti į grupę įvairių medžiagų iš gamtos ar buities atliekų daiktų ir kartu su vaikais pasigaminti namų darbo muzikos instrumentų.

- ❖ Skatinti vaikus improvizuoti, kurti balsu ir judesiais melodinius motyvus savo vardui, žodžiams.

- ❖ Pastebėti ir įvertinti vaikų bandymus kurti savo dainas, ritmus, melodijas, pasiūlyti spontaniškai kurti patiems.

- ❖ Drauge su vaikais žaisti vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, leisti juos savaip interpretuoti, t. y. sugalvoti savo judesių vietoj žinomų.

- ❖ Šokdamas vaikas perteikia istoriją, tačiau iš esmės jis tyrinėja šokio elementus – erdvę (aukštyn, žemyn, pirmyn, atgal), tempą (greitai, lėtai), ritmą, energiją (kampuotai, plaukiančiai, didelis, mažas judesys).

- ❖ Kuriant vaikas turi naudoti natūralius, su jokia šokio žanru nesusijusius judesius.

- ❖ Parūpinti žaidimams tikrų daiktų: virtuvės, kirpyklos, statybų reikmenų.

- ❖ Parodyti, kur yra ir kaip galima žaisti su stalo teatro, pirštinių lėlėmis. Paskatinti aprengti lėles savo sumanytais veikėjais, kurti savas situacijas pagal girdėtas pasakas, matytus filmukus.

- ❖ Pamačius aktorių parodytą spektaklį darželyje, siūlyti vaikams patiems pažaisiti teatrą.

- ❖ Drauge su vaiku eiti ratelius, parodyti judesių, veiksmų, paaiškinti, kas jais

daineles, niūniuoti, kalbėti vieno aukščio tonu atskirus garsus ar žodžius. ❖ Parinkti įvairią muziką ir garsus vaikų judėjimo skatinimui – klasikinę, gamtos garsus (lietaus, jūros, upelio čiurlenimo, paukščių balsų), tylą. ❖ Judant su vaikais išgauti kūno perkusijos garsus (ploti per šlaunis, pilvą, skruostus, barbenti pirštais į grindis ar kt.). ❖ Suteikti vaikams pakankamai laiko tyrinėti įvairius judesius, žaidinti juos, naudojant plaštakų, galvos judesius, kykavimus. ❖ Sudaryti galimybes kartu su vaiku groti vaikiškais skambančiais žaislais, barškučiais, parūpinti medinių, plastmasinių žaislų, su kuriais vaikas galėtų veikti. ❖ Žaidžiant reikšti jausmus, norus, rodyti judesius ir veiksmus. ❖ Kalbėti maloniomis, linksmomis intonacijomis, skatinti veiksmus ir intonacijas mėgdžioti. ❖ Vedžiodant žaislą, kartoninę figūrėlę, parodyti, kaip galima veikti, skatinti vaiką pamėgdžioti ir atrasti savų veikimo būdų. ❖ Kartoti tuos pačius veiksmus, žodžius, balso intonacijas. ❖ Matant, kad vaikas dar nori tęsti veiklą, pasiūlyti pasirinkti kitą popieriaus lapą, jau pažįstamas arba kitas piešimo priemones ar medžiagas. ❖ Vaiko veiklai skirti daug dėmesio, pritarti žvilgsniu, šypsena, pagirti, pasidžiaugti pasiekimais. ❖ Sudaryti galimybes žaisti, tepinėti dažais, paišelioti, štampuoti kempinėle stovint, sėdint, ant įvairaus dydžio, ilgio, formos ar spalvos, paviršiaus popieriaus, daiktų. ❖ Klausyti su vaikais dainelių apie paukščius, žvėris, gamtos reiškinius ar trumpų instrumentinės muzikos kūrinėlių. ❖ Dainuoti su vaikais įvairaus turinio dainas, imituojuojant jų tekstą	vaizduojama, skatinti juos kartoti laisvai, savaip. ❖ Nekoreguoti vaiko emocinės raiškos (nereikalauti iš vaiko tam tikros emocinės išraiškos). ❖ Nelyginti vaiko išraiškos su kito vaiko ar vaikų. ❖ Džiaugtis kiekvieno vaiko pastangomis, atradimais. ❖ Mokyti pabaigus žaisti nusilenkti. ❖ Svarbu laikytis nuostatos, kad ikimokyklinio amžiaus vaikas ne pirmiau išmoksta, o paskui kuria, bet kurdamas mokosi. ❖ Vaikas pats atras kūrybos ir vaizdavimo ypatumus veikdamas taip, kaip nori, kaip patinka. ❖ Pedagogo vaidmuo ir pagalba – turtinti vaiko patirtį, gausinti įspūdžių ir emocijų, stebėti vaiko raišką ir kūrybą, padėti realizuoti idėjas ir sumanymus, aprūpinti priemonėmis ir medžiagomis, stiprinti vaiko pasitikėjimą, palankiai vertinti kūrybos savitumą, išradingumą, įdėtas pastangas ir kt. ❖ Skatinti žaislingai eksperimentuoti linijomis, spalvomis, formomis (pvz., klausant išraiškingo mokytojo pasakojimo ant smėlio ar dažais padengto plastiko bandyti taip, kaip pavyksta, pavaizduoti pikta, šokančią, šokinėjančią liniją; lašinant skirtingų spalvų ir skirtingą kiekį dažų į vandenį, sukurti šviesių ir tamsių, šiltų ir šaltų spalvų labirintą. ❖ Padėti vaikams suprasti, kad iš įvairių medžiagų, buities ir gamybos atliekų galima sukurti originalių, gražių darbų. ❖ Sudaryti sąlygas vaikams klausytis ne tik vokalinės ir instrumentinės muzikos įrašų, bet ir gyvos muzikos, pakviečiant į darželį profesionalius muzikantus. ❖ Skatinti vaikus išsakyti savo nuomonę po matyto koncerto, muzikinio spektaklio, pramogos ar vakaronės. ❖ Dainuoti su vaikais visiems kartu vienbalses ir dialogines dainas. Skatinti dainuoti individualiai išmėginant, kaip skamba balsas grupėje, salėje, lauke ir kitur.
---	--

judesiais. ❖ Žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelių juos imituojant judesiais. ❖ Judėti pagal muziką einant, bėgant, apsisukant. ❖ Aprūpinti vaikus nesudėtingais vaikiškais muzikos instrumentais (ritminėmis lazdelėmis, būgneliais, barškučiais, varpeliais, mediniais šaukštais ir kt.), daiktais ir kartu su vaikais groti ritminiais muzikos instrumentais, klausytis jų skleidžiamų garsų. ❖ Tyrinėti instrumentų ir daiktų garsines galimybes, duodant jiems laiko tyrinėjimui. ❖ Sudaryti sąlygas ir paskatinti vaikus kurti, padainuojant apie tai, ką jie veikia, žaidžia, mato, girdi. ❖ Reiktų visas šokio veiklas atlikti kartu su vaikais tyrinėjant įvairius judesius, kartais atiduodant iniciatyvą vaikams ir kartojant jų atliekamus judesius. Vengti rodyti judesius ir prašyti, kad vaikai pakartotų. ❖ Judesių sekas vaikai gali šokti tyloje, kad atsiskleistų jų ritmo suvokimas. Galima jas atlikti pagal įvairią muziką (greitą, lėtą). ❖ Kviesti vaikus, kurie norėtų parodyti sujungtas judesių sekas grupės draugams, aptarti jų pasirodymą, išryškinant teigiamas puses. Kasdienės šokėjo - žiūrovo situacijos padeda vėliau įveikti scenos baimę. ❖ Parūpinti žaislų, leisti jais naudotis. ❖ Gėrėtis vaiko žaidimu. ❖ Žaidžiant drauge, reikšti įvairias emocijas, skatinti tai daryti ir vaiką, pasakoti, ką daro: važiuodamas mašina linksmi kalba, pasakoja, ką mato, kur važiuoja, kas atsitinka. ❖ Skatinti vaiką įsijausti į veikėjus, siužetą. ❖ Parodyti veiksmus ir leisti juos kartoti laisvai, savaip, leisti reikšti tokias emocijas, kokios tuo metu kyla.	❖ Dainuoti atliekant įvairius vaikų darbus (pvz., piešiant, stebint augalus, gyvūnus, einant pasivaikščioti ir t. t.). ❖ Eiti ratelių, žaisti muzikinius žaidimus, šokti lietuvių liaudies, originalios kūrybos šokius. ❖ Skatinti vaikus šokti ir atlikti judesius be pedagogo pagalbos – savarankiškai sumažinti ir padidinti ratelį, šokti bėgamuoju žingsniu. ❖ Pasirūpinti, kad vaikams netrūktų muzikos instrumentų, žaislų, buities daiktų, savo gamybos instrumentų, su kuriais jie galėtų groti, pritarti dainoms, šokiams, muzikiniams žaidimams. ❖ Kartu su vaikais apžiūrėti įvairius instrumentus, juos išmėginti, pasigaminti savo instrumentų ir tyrinėti jų skambėjimo galimybes, tembrus. ❖ Drauge su vaikais kurti ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms balsu ar muzikos instrumentu. Paskatinti vaikus kurti judesius rateliui, žaidimui. Pasidžiaugti, pagirti vaikus už jų originalumą, drąsą, norą kurti. ❖ Drauge su vaikais šokti ratelius, kurie yra paprasti savo forma, t. y. sukamieji rateliai. ❖ Vaikų sugalvotos judesių sekos turėtų būti parodomos vienu kitiems ir klausiama vaikų, ką jie matė, mokytoja kreipia pokalbį link to, kad vaikai sietų pamatytą personažą su atliekamais judesiais, vartotų žodžius „bėgo greitai kaip vilkas“, „šokinėjo aukštai kaip varlė“, „šliaužė lėtai kaip vėžlys“. ❖ Pasekus ar paskaičius pasaką, pažiūrėjus vaidinimą, paskatinti patiems vaidinti. ❖ Parodyti, kaip galima judėti ir kalbėti - intonuoti pagal tipiškus veikėjo bruožus, tempo ritmą: katinas ryžtingai, meškinas lėčiau, nerangiau, zuikis greičiau, emocionaliau. Kaip gali judėti ir kalbėti - intonuoti fantastinis veikėjas – ateivis iš kosmoso? ❖ Vaikų vaidinimus derėtų stebėti stengiantis suprasti, palankiai vertinti. Jei kas
--	---

❖ Skatinti pasakoti apie savo piešinį. ❖ Nestabdyti vaiko, jei jis su savo kūrybos darbeliu ima žaisti, bėgioti, vaizduoti tai, ką nupiešė. Tai padės vaikui suprasti, kad savo sumanymą gali įkūnyti piešinyje. ❖ Stebėti vaiko raiškos procesą, paprašyti papasakoti apie savo piešinį ar lipdinį, kad suprastum, kaip vaikas reiškia savo potyrius ir emocijas, kokią paramą ar pagalbą reikėtų teikti, kad vaikas pajustų džiaugsmą ir pasitenkinimą. Svarbu, kad jo darbelis būtų matomas, juo pasidžiaugta. ❖ Pasiūlyti eksperimentuoti įvairesnėmis priemonėmis ir medžiagomis. ❖ Kalbėti apie tai, ką vaikas daro, paskatinti išbandyti kitus būdus.	nors neaišku, paklausti, pvz., „Ką atsakė šienpjoviai?“ Parodyti, kaip galima keisti kostiumus, dekoracijas. ❖ Drauge žaisti muzikinius žaidimus ir ratelius, parodyti ir skatinti laisvai, savaip kartoti veiksmus. ❖ Aiškinant siužetą, padaryti pauzes, kad vaikas galėtų susikaupti į savo mintis, sumanymus ir pagal juos veikti. ❖ Pasidžiaugti vaiko sukurtais veiksmais, jų emocionalumu, išraiškingumu. Įtraukti vaiką į dekoracijų, kostiumų kūrimą ir išdėstymą. Klausti jo nuomonės, atsižvelgti į sumanymus. ❖ Svarbu turtinti vaiko patirtį, gausinti įspūdžius norint, kad vaiko kūrybinė raiška nebūtų skurdi, pvz., tyrinėti artimiausią aplinką, dalyvauti renginiuose, stebėti meno kūrinius, žmonių ir gyvūnų gyvenimą, klausyti istorijų bei patiems jas pasakoti ir kt. Kuo turtingesnė bus vaiko patirtis, tuo išradingesnė ir įdomesnė bus jo kūryba. ❖ Pradedant vaizduoti žmogaus judesius, svarbu tyrinėti kūno galimybes (gali lankstytis, šokinėti, suktis), stebėti kitų judesius (šokėjų, sportininkų), patiems išbandyti atlikti įvairius judesius, kurti pozas. ❖ Kalbėtis su vaiku apie jo kūrinėlį, diskutuoti ką, kodėl ir kaip jis pavaizdavo. Ką ir kodėl norėjo išreikšti, kodėl pasirinko tokias priemones ir kt. Aiškintis, ką jis dar norėtų papasakoti, sukurti. Gėrėtis jo sumanymais, pagirti už išradingumą ir kt. ❖ Padrąsinti kurti smulkesnių detalių, gamtinės medžiagos, mozaikas, mandalas, juostas, kilimėlius, dėti vaisių ir daržovių mozaikas rudenėlio šventei. ❖ Planuoti pakankamai laiko, kad vaikai galėtų pasinerti į sumanymų realizavimo procesą, veikti kūrybingoje aplinkoje. ❖ Numatyti vaikų kūrybiškumą skatinančius meno projektus . ❖ Sudaryti progų kurti, reikšti savo potyrius, įspūdžius neįprastomis sąlygomis ir priemonėmis, (pvz., piešiant gamtoje, ant asfalto, šaligatvio plytelių, smėlio, šlapio
--	--

	sulamdyto popieriaus, laikraščio, piešti plunksna, kitu teptuko galu, pagaliuku, akmenėliu ir kt.) ❖ Padėti vaikui išsaugoti kompiuterine grafika sukurtus vaizdus, skatinti apie juos pasakoti, sugalvoti pavadinimus. ❖ Sudaryti sąlygas vaikams klausytis įvairių epochų, kultūrų ir stilių muzikos. Klausytis tylos, triukšmo, palyginti jų skirtumus. ❖ Dainuoti su vaikais įvairaus turinio dainas ir skatinti juos dainuoti visur, kur įmanoma: grupėje, lauke, dirbant, bendraujant, žaidžiant. ❖ Eiti su vaikais ratelių, pasimokyti šokių su įvairiais žingsniais ir elementais (šoninis, pakaitinis žingsniai, dvigubas ratelis ir kt.). ❖ Skatinti tyrinėti savo ir kitų vaikų judesių grakštumą, plastiškumą, pasidžiaugti vaikų noru, gebėjimais gražiai šokti. ❖ Pasirūpinti, kad grupėje vaikai turėtų muzikos instrumentų, spalvotų natų, „dirigento lazdelę“, muzikos įrašų, klausymosi aparatūrą, įrašų apie žymius muzikantus ir jų muzikavimą. ❖ Groti kartu ir paskatinti vaikus groti melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais muzikines pjeses solo ir orkestre. Išsirinkti dirigentą, kuris diriguotų orkestrui. ❖ Pamokyti vaikus sekti dirigento judesius, kad jie kartu galėtų pradėti ir baigti kūrinėlį. ❖ Žaisti su vaikais kompozitorius, skatinant kurti melodijas tekstams, knygų iliustracijoms, paveikslams, trumpoms pasakėlėms. Mokyti dalį teksto dainuoti, dalį kalbėti, pratinantis dainuoti kaip operetėje. Su vaikais žaisti muzikinius dialogus, vietoje kalbos dainuojant. ❖ Improvizuoti, kurti judesius kontrastingo pobūdžio muzikai, dainoms, šokiams. ❖ Atlikimui parinkti nesudėtingos struktūros folklorinius žaidimus, ratelius.
--	--

	Galima naudoti ir kitų tautų folklorinę medžiagą, ypač jei grupėje yra vaikų iš mišrių šeimų. ❖ Jei atlikti yra siūloma autoriniai (profesionalių choreografų ar mokytojų) sukurti šokiai, reikia parinkti tokius, kuriuose nėra sudėtinių judesių, kur reikia užkryžiuoti kojas vieną prieš kitą, ar peršokti nuo dviejų kojų ant vienos arba nuo vienos ant dviejų, todėl netinka polkos, valso, ča ča ča ir kiti sudėtiniai šokio žingsniai. ❖ Siūlyti vaikams stebėti gamtą gyvai (pvz., pro langą) arba nuotraukoje ar paveiksle, įžvelgti, kaip kokie gamtos reiškiniai (lietus, vėjas, ugnis) ir aplinkos objektai (gyvūnai, automobiliai, traukiniai) juda ar nejuda, ir tas mintis panaudoti kuriant savo judesių sekas. ❖ Žaisti - vaidinti trumpas improvizacijas pagal literatūrinius, muzikinius, pačių vaikų išgalvotus siužetus. ❖ Suaugusiajam pačiam įsivaizduoti, kaip pasiūlyta situacija gali būti suvaidinta, pasiūlyti, reikalui esant, savo sumanymą. Kartu rodyti jautrumą vaiko iniciatyvai, sumanymams, jų nenuslopinti. ❖ Pasiūlyti naudoti įvairius suneštus butaforinius daiktus, parodyti, kaip tie patys daiktai gali būti panaudoti įvairiems tikslams: žaisti, kurti vaidinimą lėlių teatre, arba apsirengti dramos, taip pat muzikinio ratelio veikėjais, pasipuošti. ❖ Kartais įdomesnį teatrinį rekvizitą (nekasdienišką skrybėlę, didelę dėžę ir pan.) tyčia padėti aiškiai matomoje vietoje, kad vaikai jį patys panaudotų teatrinei kūrybai. ❖ Žaisti muzikinius žaidimus ir eiti ratelius skatinant išgyventi pasitenkinimą, reikšti norus ir jausmus pagal skirtingas to paties siužeto situacijas. ❖ Turtinti vaikų patirtį, vaizdinius. ❖ Sudaryti progų pamatyti tautodailės, taikomosios dekoratyvinės ir vaizduojamosios dailės, šiuolaikinio meno (instaliacijų, abstrakčių skulptūrų,
--	--

	fotografijų ir kt.) kūrinį, menininkų kūrybos procesą artimoje aplinkoje, parodose, muziejuose, tradicinėse šventėse. ❖ Ugdyti vaiko vaizduotę skatinant įsiziūrėti bei apibūdinti, kokia gali būti ir ką gali „kalbėti“ linija (ji gali būti rami, aštri, virpanti, gali šokinėti, suktis, gali tyliai ir garsiai skambėti, gali pasakyti apie skirtingus kvapus – rožės ar česnako...), spalva gali skleisti šilumą ar šaltį, ant popieriaus išpūtinėtų į šonus dažų dėmė gali priminti skrendantį paukštį ir pan. ❖ Palaikyti unikalų vaiko gebėjimą vaizdu išreikšti pojutiminę patirtį (garsų, kvapų, skonio ir kt.). ❖ Sukurti situacijų, kad vaikai išbandytų ir suprastų, jog grafiniais ženklais ir simboliais (skaičiais, raidėmis) taip pat galima kurti ornamentus, vaizdus, dekoruoti audinius, daiktus. ❖ Sukurti savo inicialais išgražintą asmeninę kortelę, atviruką, paveikslėlį. ❖ Eksperimentuoti ir atidžiau įsiziūrėti į įvairių medžiagų ir technikų teikiamas galimybes (pvz., priešingose stalo pusėse sėdintys vaikai lėtai rankomis brauko ant jo esančius dažus, stebėti jų maišymąsi, atsiradusius atsitiktinius raštus ir vaizdus). Padaryti vaikams patikusių fragmentų atspaudus. ❖ Sudaryti progų netikėčiausiais būdais pažinti dailės medžiagų galimybes: atliekant eksperimentą „sprogstančios spalvos“ (naudojant maistinius dažus, pieną ir skystą muilą), piešiant stiklo kamuoliukais, bandant spalvų maišymąsi per nutiestus popierinio rankšluosčio tiltus, mėgaujantis ebru (tapyba ant vandens) ir t. t. ❖ Kaupti elektroninius arba popierinius vaikų kūrybos albumus (kompiuterinius piešinius, sukurtų kompozicijų nuotraukas ir kt.).
--	--

Ugdymo sritis: estetinis suvokimas

Vertybinių nuostatų. Domisi, gėrįsi, grožisi aplinka, meno kūrinių, menine veikla.

Esminis gebėjimas. Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, grožisi meno kūrinių, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, išpūdziais.

VAIKŲ GEBĖJIMAI 1 – 2 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 2 – 3 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 3 – 4 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 4 – 5 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 5 – 6 M.
Reiškia teigiamas emocijas klausantis įvairios muzikos. Džiaugiasi savo darbėliu. Skirtingai reaguoja į girdimus garsus, intonaciją, vaizdus. Mėgdžioja kas jam patinka. Mėgdžioja garsus. Klausosi ir mėgaujasi trumpomis istorijomis. Reaguoja matydamas vaizdus, spalvingas iliustracijas.	Emocingai reaguoja į dainų garsus, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinių objektus. Žaisdamas ir veiklos metu savo jausmus išreiškia verbalinėmis ir neverbalinėmis priemonėmis: gestais, simboliais, mimika ir kt. Atpažįsta girdėtus kūrinius. Pasako ar patiko kūriny. Apžiūrinėja spalvingų iliustracijų knygeles, liečia rankomis, „kalbina“ spalvingus paveikslėlius.	Džiaugiasi menine veikla, nori šokti, dainuoti, vaidinti. Džiaugiasi savo kūrinių, rodo kitiems. Išsako ir kitaip išreiškia savo jausmus, nuomonę, sumanymus. Keliais žodžiais ar sakiniiais pasako savo meninius išpūdzius. Reaguoja į kitų vertinimus. Grožisi gamtos garsais, spalvomis. Sutelkia dėmesį stebėdamas vaidinimą. Vertina matytą vaidinimą ar spektaklį. Pajunta, įvardija knygelėje vaizduojamų personažų emocines būsenas.	Atpažįsta ir įvardija kitų emocijas ir jausmus, tinkamai reaguoja. Grožisi savo dailės kūrinių, pasakoja, ką pavaizdavo, sukūrė. Supranta ir pakomentuoja kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Dalijasi išpūdziais po koncertų, spektaklių. Pagiria draugo piešinį, šokį. Pasako savo nuomonę apie aprangą, išvaizdą. Sako komplimentus. Pastebi grupės aplinkos estetiką ir ja rūpinasi.	Papasakoja išpūdzius apie meninio kūrinio siužetą. Grožisi ir palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, įvardija kodėl gražu. Stebi kitus, jų nuotaiką, elgseną, analizuoja, aptaria. Pastebi papuoštą aplinką. Nori matyti ir kurti grožį aplinkoje. Pasakoja, aiškina, ką pats sukūrė ir kaip kūrė. Domisi kitų meninėmis idėjomis ir jas panaudoja savo veikloje. Dalijasi išpūdziais apie matytą vaidinimą, koncertą, parodą. Kuria grupės aplinkos estetiką, puošia ir ja rūpinasi. Aptaria savo meninę kūrybą ir kitas veiklas.

ŽINIOS IR SUPRATIMAS

NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
▪ Noriai klausosi nesudėtingų pasakų, apsakymų, nutikimų.	▪ Klausosi įvairaus žanro kūrinių.

▪ Žodžiais nusako savo veiksmus, norus, ketinimus. ▪ Džiaugiasi savo ir draugų darbeliais, žaidžia su jais. ▪ Emocingai reaguoja į įvairaus pobūdžio muziką. ▪ Noriai varto knygeles. ▪ Varto knygos lapus, norėdamas surasti mėgstamus paveikslėlius. ▪ Lentynoje išsirenka patikusių knygą ir paprašo paskaityti. ▪ Domisi dailės kūrinių, moka atpažinti juose matytus gamtos reiškinius, objektus. Šiuos reiškinius (lietų, sniegą) vaizduoja piešimo, tapymo, šlampavimo priemonėmis. ▪ Džiaugiasi savo ir draugų kūryba, atliktais darbeliais. ▪ Pasivaikščiojimų metu žavisi gamtos grožiu (pražydusia gėlyte, nutūpusiu paukšteliu ir kt.). ▪ Pastebi ir vertina šventinę aplinką. ▪ Vaidina, improvizuoja. ▪ Pastebi atnaujintą grupės aplinką. ▪ Trumpai susidomi garsiai, įvairia intonacija jam skaitoma knyga ir atranda, kad tai yra malonu ir įdomu. ▪ Imituoja mėgstamų knygelių skaitymą (pvz. atsineša knygelę, varto lapus ir naudodamasis paveikslėliais, atpasakoja jau girdėtą kūrinių). ▪ Grojant muzikai, mimika ir kūno judesiais reaguoja į ritmą.	▪ Stebi, aptaria meno kūrinius esančius artimiausioje aplinkoje. ▪ Ieško meno kūrinių knygose, pasakoja ką mato. ▪ Vaidina patys, stebi draugų vaidinimus. ▪ Dalyvauja įvairiuose konkursuose, parodose. ▪ Vertina draugų darbus. ▪ Lankosi profesionalų parodose, muziejuose. ▪ Nuolatos atnaujina savo grupės aplinką estetiškais darbeliais bei piešiniais. ▪ Noriai klauso skaitomų ar pasakojamų grožinės literatūros tekstų. ▪ Tausoja knygas. ▪ Pratinasi saugiai, tvarkingai elgtis su dailės priemonėmis ir medžiagomis. ▪ Dirba turėdamas estetinį suvokimą. ▪ Atsiskleidžia meniniai sugebėjimai. ▪ Džiaugiasi savo ir kitų darbeliais. ▪ Pastebi spalvų pasaulio grožį. ▪ Atranda naujas formas erdvėje. ▪ Pastebi gamtos formų ir spalvų, linijų įvairovę ir harmoniją. ▪ Pastebi „linksmas“ ir „liūdnas“, „šviesias“ ir „tamsias“ spalvas, „tiesias“, „kreivas“, „dideles“, „mažas“ linijas, „vingiuotas“ ir „apvalias“ formas. ▪ Patiria gamtos grožio jausmą. ▪ Džiaugiasi spalvomis. ▪ Lavina regėjimo, lytėjimo įgūdžius ir įpročius. ▪ Dainuoja daineles, lopšines. ▪ Žaidžia garsais, kuria naujus žodžius. ▪ Vartoja vaizdingus žodžius. ▪ Pasakojimą papildo judesiais, gestais, mimika. ▪ Vaidina pasakas, inscenizacijas. ▪ Išsako komentarus apie savo ir kitų kūrybinius darbus.
--	---

	▪ Savo kūryboje naudoja įvairias meninės raiškos priemones ir būdus. ▪ Grožisi meno kūriniais vartydami knygas. ▪ Vertina matomus meno, tapybos kūrinius. ▪ Vertina kas gražu ir kas – ne.
UGDYMO GAIRĖS	
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
❖ Kurti muzikinę aplinką, kurioje vaikas turėtų galimybę klausytis įvairių garsų ir malonių, švelnių melodijų, atliekamų balsu ar muzikos instrumentais. ❖ Emocionaliai kalbėtis, žaidinti, bendrauti, kad vaikas girdėtų intonacijomis ir jautų veiksmais reiškiamas emocijas. ❖ Suteikti vaikui galimybę sureaguoti savo tempu, t. y. palaukti tiek laiko, kiek reikia vaikui, o ne kiek atrodo tinkama mokytojui. ❖ Būti šalia vaiko, padrąsinti jo bandymus, pamokyti, kaip paimti ir rankoje išlaikyti piešimo priemonę. ❖ Sukurti jaukią, gražią aplinką, kurioje vaikų akių lygyje būtų išdėstyti gražūs daiktai, vaikams prieinami žaislai, paveikslėliai, nuotraukos. ❖ Dainuoti vaikui, klausytis įvairios nuotaikos dainų, kontrastingos nuotaikos muzikos kūrinių, skatinti teigiamas, džiugias emocijas ir slopinti neigiamų emocijų proveržius. ❖ Leisti vaikams stebėti šokį gulint ar sėdint ant grindų, kad jie galėtų pakeisti pozą ir laisvai kūnu reaguoti į stebimo šokio sukeliamus įspūdžius. ❖ Kartu su vaiku žaisti ir išraiškingai rodyti, kaip galima veikti, tarytum žaislas ar stalo teatro lėlė būtų gyva. Gąsdinimo, pasibaisėjimo emocijas reikšti sąlygiškomis mimikomis ir intonacijomis, leidžiant vaikams pajusti ir suprasti, kad taip elgiamasi ne iš tikrųjų, o tyčia. ❖ Išdėlioti piešinius vaikui matomoje vietoje, kad jis galėtų prieiti ir vėl į	❖ Sudaryti galimybes vaikams dalyvauti muzikinėje veikloje ir darželyje vykstančiuose renginiuose. ❖ Pastebėti momentą, kada vaikas sako, kad nori gražiai ką nors daryti, palaikyti jo norą, pasidžiaugti, pagirti. ❖ Paprašyti pasakyti ir parodyti, kaip jis būtų daręs. ❖ Įsiklausyti į vaiko klausimus ir, jei vaikas pats nepaaiškina, paaiškinti, prieš vaidinimą trumpai papasakoti, apie ką bus vaidinama. ❖ Atkreipti vaiko dėmesį į pabaigą, paklausti, kokia ji – laiminga ar liūdna? ❖ Padėti pajusti vaizdo, nuotaikų pasikeitimus keičiantis linijai, formai bei spalvai. Pasikalbėti, kokius potyrius pavyko papasakoti piešiniu, naudojant vienokias ar kitokias dailės raiškos priemones, paklausti, kaip jam gražiau. ❖ Sudaryti progų klausyti, stebėti skirtingus meno kūrinius, paskatinti reikšti savo išgyvenimus, paprašyti pasakyti, kaip jaučiasi, ką pajuto. ❖ Būti greta vaikui apžiūrinėjant meno kūrinius, daiktus, žaislus, sustiprinti estetinio jautrumo pradmenis – pritarti, papildyti jo išsakytas mintis („Taip, ir man patinka, ir man gražu.“). ❖ Kasdienėje veikloje kalbant su vaikais nuolat vartoti žodžius „džiaugiuosi tavo piešiniu, puikiai atrodai, gražiai pasielgei“, kad vaikai galėtų išgirsti ir pradėti suprasti, kas yra gražu. ❖ Klausant, apžiūrint meno kūrinius kalbėti apie savo ir kitų darbelius: kodėl patinka, kuris gražesnis, kuris linksmiausias, kokių spalvų ar formų, kurį norėtum

juos pasižiūrėti. Pagirti, pasikalbėti apie jo kūrinėlį.

- ❖ Suteikti vaikui galimybę pažinti ir išbandyti įvairias dailės medžiagas ir priemones.

- ❖ Sudaryti galimybes vaikui matyti gražius gamtos, aplinkos vaizdus, spalvingas knygeles, dailės kūrinius.

- ❖ Duoti klausytis įvairios nuotaikos muzikos kūrinių, kad vaikas juos įsimintų ir vėliau juos kartu aptarti.

- ❖ Pažiūrėjus drauge šokį, užduoti mąstymą skatinančius klausimus, pvz., „Ką matėte?“, „Kodėl tau atrodo, kad ragana buvo pikta?“.

- ❖ Žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimus, klausytis jų įrašų. Užduodant klausimus (pvz., „Kas čia?“) paskatinti atpažinti vaizduojamą pasaką.

- ❖ Skatinti pasakoti apie savo piešinį. Nestabdyti vaiko, jei jis su savo kūrybos darbeliu ima žaisti, bėgioti, kažką vaizduoti judesiais, tai padės vaikui suprasti, kad gali bet ką pavaizduoti.

- ❖ Džiuginti vaikus ir kaupti jų muzikinius išpūdžius, skatinti atidžiai klausytis muzikos, ja grožėtis.

- ❖ Kadangi vaikai nuo gausių ryškių išpūdžių greit pavargsta, reikėtų stebėti trumpą vaidinimą, tą patį daug kartų.

- ❖ Nepraleisti progos pamatyti tas akimirkas, kai vaikas grožisi, džiaugiasi gamtos ir kitos aplinkos daiktais ar reiškiniiais, žaislais, savo išvaizda.

- ❖ Tinkamu momentu būtina jį pakalbinti, paklausti, kas jam gražu.

- ❖ Pritarti vaiko komentarams, papildyti jo vertinimą kitais žodžiais.

- ❖ Pasidomėti, ar vaikui patiko vaidinimas.

- ❖ Nuraminti, jei vaikas bijo, jog vilkas gali ateiti ir į jo namus.

- ❖ Akcentuoti, jog teatre viskas vyksta ne iš tikrųjų, o taip yra sugalvota, pramanyta, sužaisa.

dar išgirsti, pamatyti, kodėl?

- ❖ Pažiūrėjus šokį, aptarti, atsakyti į klausimus: „Kaip?“, „Kodėl?“.

- ❖ Kalbėtis apie spalvas paletėje, kurios spalvos jiems atrodo linksmos arba liūdnos, tyrinėti spalvų maišymosi efektus.

- ❖ Stebėti, kad vertindami neįskaudintų vieni kitų.

- ❖ Dažniau atkreipti vaikų dėmesį į jų vertinimą, tai, kas gražu, gera, nei į pasibjaurėjimą, pasipiktinimą.

- ❖ Padėti vaikui įgauti pasitikėjimą, pritarti, padrąsinti tęsti savo kūrybą.

- ❖ Paprastai ir vaikams suprantamai atskleisti muzikos kūrinių grožį.

- ❖ Paskatinti vaikus savo žaidimuose vaidinti muzikantus, šokėjus, dainininkus, vaizduojant, kad jie yra scenoje, dainuoja su mikrofonu ar groja muzikos instrumentu.

- ❖ Kartu su vaikais žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimų, klausytis vaidinimų įrašų, žiūrėti animacinius filmukus.

- ❖ Sudaryti sąlygas vaikams dalyvauti ar stebėti įvairius muzikinius, vaidybinius renginius.

- ❖ Stebėti menininkų kūrybos procesą bei patiems kartu kurti, nes estetinį suvokimą ir jautrumą vaikas geriausiai ugdomi veikdamas, kurdamas, apie tai kalbėdamas, aiškindamas.

- ❖ Supažindinti vaikus patraukliai ir maloniai veiklai paties mokytojo ir kitų kūrybos pavyzdžiais.

- ❖ Išklausti vaiką ir pačiam mokytojui pasakoti apie savo kūrybinius sumanymus.

- ❖ Diskutuoti, ką dailininkas norėjo pasakyti:

- Užsimerk ir pasakyk, ką jautei žiūrėdamas į šį paveikslą?

- Ką dailininkas galvojo tapydamas šį paveikslą?

- ❖ Gamta visais metų laikais yra pats stipriausias estetišio ugdymo šaltinis,

❖ Vaikams prieinamoje vietoje, jų akių lygyje, turėtų būti profesionaliosios dailės, tautodailės kūrinių bei meniškų taikomosios dailės dirbinių, kad kartas nuo karto jie būtų apžiūrimi, apie juos pasikalbama.

todėl reikėtų skatinti vaikus įvairiausiais būdais pamatyti, pajusti kasdien atsiveriantį vis naują grožį.

❖ Nuolat ugdyti vaikų estetinį skonį atkreipiant dėmesį į kasdien vaiko aplinkoje esančius daiktus, drabužių puošybą, kitų bei pačių vaikų sukurtą tvarkingą ir gražią aplinką.

❖ Skatinti vaikus domėtis muzika ir jos išraiškos priemonėmis, aptarti turinį, nuotaiką ir grojančių muzikos instrumentų tembrus.

❖ Sugalvoti įvairių būdų, kaip padėti vaikui suvokti ir papasakoti matyto kūrinio siužetą: žiūrėti pasakojimo video įrašą, klausyti ausinėmis audio įrašo, papasakoti draugui „telefonu“ ir kt.

❖ Kartu su vaikais žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimus, klausytis vaidinimų įrašų, žiūrėti animacinius filmukus.

❖ Sudaryti sąlygas vaikams dalyvauti ar stebėti įvairius muzikinius, vaidybinius renginius.

❖ Sudaryti galimybę vaikams stebėti vaizduojamosios (tapybos, grafikos, skulptūros) ir taikomosios – dekoratyvinės (keramikos, tekstilės, odos, amatų, liaudies meistrų dirbinių ir kt.) dailės kūrinius, reprodukcijas ir kt. ugdymo įstaigoje, parodose, galerijose, mugėse, šventėse, tradiciniuose renginiuose.

❖ Sukurti situacijų, kad vaikas galėtų meno kūrinius, savo ir kitų meninę veiklą vertinti savaip lygindamas.

❖ Paskatinti kiekvieną išsakyti savo nuomonę.

❖ Paklausti, kaip dar kitaip galėtų apie muziką, šokį, vaidinimą pasakyti, ką dar tai galėtų reikšti ir pan.

❖ Kasdienėje veikloje suteikti progų suprasti ir pajusti, kad tiesa, gėris ir grožis visada teikia džiaugsmą ir pasitenkinimą.

❖ Prašyti papasakoti apie savo dailės kūrinius, pateikti į meninius sprendimus orientuotus klausimus, pvz.: „Kuriamo piešinyje geriausiai pavyko pavaizduoti

	išvyką į zoologijos sodą?“, „Kuriam piešinyje pavyko nupiešti tamsiai arba šviesiai žalią, eglutę?“, „Kodėl taip patinka nupiešta karalaitė?“. ❖ Sudaryti sąlygas vaikams dalyvauti ar stebėti kuo daugiau ir įvairesnių muzikinių, vaidybinių renginių, koncertų, lankytis parodose, muziejuose, teatre, miesto šventėse ir kitur. ❖ Pasikalbėti apie patirtus įspūdžius, pasidalinti savo mintimis, emocijomis, pasidžiaugti pastebėtu grožiu. Užduoti atvirus klausimus: - Ką pajutai? - Kas įsiminė? - Kas patiko? - Ko reikia, kad vaidinimas, šokis ar piešinys būtų gražus, įspūdingas? ❖ Žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimų, klausytis jų įrašų, žiūrėti animacinių filmukų. Skatinti pastebėti subtilesnes veikėjų kalbos intonacijų, poelgių, veiksmų, kostiumų, lydinčios muzikos, dekoracijų detales. ❖ Sudaryti galimybes vaikui kitiems girdint ir matant pasidžiaugti savo ir kitų kūryba bei kasdiene veikla. ❖ Demonstruoti jo kūrinėlius, ruošti visų vaikų arba autorines parodėles, sudaryti individualius albumus, parodyti tėveliams, kad girdėtų ir jų pagyrimą bei atsiliėpimus. ❖ Palaikyti ir paskatinti vaiko norą siekti grožio, pagirti už jo pastangas, parodyti kitiems, užrašyti vaiko pasakojimą ir prisegti prie demonstruojamo darbelio, kad pamatytų, kad jo grožio siekimas yra pastebėtas ir vertinamas. ❖ Skatinti vaikus aptarti stebėtą ar klausytą meno kūrinį, pagrįsti savo nuomonę, atsakant į klausimą, kodėl patiko ar nepatiko. Jei vienas vaikas sako, kad jam patiko, klausti, ar yra tokių, kuriems nepatiko, leidžiant suprasti, kad visokios nuomonės yra svarbios. ❖ Paskatinti geranoriškai vertinti kitų saviraiškos ir kūrybos bandymus,
--	---

	išsakyti savo ir gerbti kitų nuomonę. Paprašyti pakomentuoti, kurie kūriniai kelia estetinį pasigėrėjimą (malonu žiūrėti į gražius, grakščius šokio judesius) ir kurie atgraso (baisu žiūrėti žiaurumu ir agresiją perpildytą animacinį filmuką). ❖ Sudaryti progų suprasti aplinkos grožio svarbą ir jį vertinti. ❖ Patiems dalyvauti jį puoselėjant: nelaužyti medelių, neskriausti gyvūnėlių, dalyvauti medelių sodinimo akcijose, atskrendančių paukščių sutiktuvėse ir kt. Gėrėtis gerai atliktu darbu, neigiamai vertinti prastą. ❖ Pastebėti, pagauti momentą, kada vaikas kuo nors gėrisi, džiaugiasi, pritarti jam, padiskutuoti, kodėl taip reikėtų elgtis, kaip kiti jaučiasi, kai mato netinkamai elgiantis, kokį elgesį pavadintų gražiu ir kt. ❖ Pratinti gražiai elgtis viešose vietose (teatre, koncerte, parodoje, prekybos centre). ❖ Skatinti suprasti ir atskirti, kokia išvaizda gali būti pavadinta gražia, akcentuojant tai, ką patys gali padaryti, kad atrodytų gražiai. ❖ Siekiant, jog ugdytūsi gebėjimą pamatyti bei tinkamai vertinti savo ir kitų išorės grožį, ieškoti tinkamiausių būdų (pvz., kurti projektus, skaityti istorijas, žiūrėti filmukus ir kt.) ❖ Per pasivaikščiojimus lauke ar darželio aplinkoje paskatinti stabtelėti ir įsižiūrėti į detales, atrasti gražius daiktus, gamtos ar miesto vaizdus. Jei grupė turi fotoaparata, fotografuoti ir, jei yra galimybė, kaupti atspausdintus arba elektroninius vaizdus, peržiūrėti naudojant multimediją. Džiaugtis pastebėjimais, gražiais užfiksuotais vaizdais. ❖ Kalbėtis, ką jis pakeistų aplinkoje, kad būtų gražiau, kurti ir realizuoti projektus. ❖ Su grožiu susijusius dalykus įtraukti į kasdieninės veiklos pokalbius ir veiklą, atkreipti vaikų dėmesį, diskutuoti su vaikais, kas gražu ir negražu, išnaudoti visas galimybes vaiko estetinių vertybių puoselėjimui.
--	---

	❖ Dažnai klausytis įvairių muzikos kūrinių (dainų, šokių, simfoninės muzikos, operų ar baletų ištraukų), paskatinti vaikus susikaupti, išklausius savo mintimis pasidalinti su pedagogu ir draugais. Užduoti klausimų apie skambėjusią muziką, atlikėjus. ❖ Skatinti aptarti stebėtą šokį, atkreipti dėmesį į šokėjų judesius, kostiumus, šokio muziką ir pan. ❖ Skatinti turėti skirtingas nuomones, leidžiant suprasti, kad visokios nuomonės yra priimtinos. ❖ Pasamprotauti, ką teatre veikia aktorius, suteikti progų pasikalbėti, užduoti jiems klausimų apie teatrą. ❖ Kalbėtis vaikui suprantama kalba apie vizualaus meno kūrinių ir jų pačių kūrybos raiškos priemones – kompoziciją, spalvą, formą, siluetą, proporcijas, padėtį erdvėje ir plokštumoje. ❖ Paskatinti realizuoti kilusius sumanymus čia ir dabar, nes praktinė patirtis teikia daugiausiai peno estetiniam suvokimui ir jausenai. ❖ Stebėti ir padėti vaikams realizuoti kilusius sumanymus: suteikti pakankamai laiko, parūpinti drabužių ir kitos atributikos, reikalui esant įsijungti į vaidinimą ar žaidimą. ❖ Diskutuoti ieškant vienokių ar kitokių meninių sprendimų, pvz., kuriuose piešinėliuose yra tamsiai, kuriuose šviesiai mėlyna spalva, kas piešinėliuose pavaizduota arti, o kas toli, kodėl taip atrodo ir kt.
--	---

Ugdymo sritis: kūrybiškumas

Vertybinė nuostata. Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.

Esminis gebėjimas. Savitai reiškia savo įspūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas idėjas ir jas savitai įgyvendina.

VAIKŲ GEBĖJIMAI 1 – 2 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 2 – 3 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 3 – 4 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 4 – 5 M.	VAIKŲ GEBĖJIMAI 5 – 6 M.
Manipuliuoja įvairiais	Eksperimentuoja su dailei,	Ižvelgia naujas įprastų	Išradingai, neįprastai naudoja	Domisi naujais, nežinomais,

žaislais, daiktais. Veria, dėlioja, stato, konstruoja. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus. Domisi naujais daiktais ir veiksmiais. Įžengia į „eskizinę stadiją“ – žavisi savo pirmųjų darbų įspūdžiu. Labai mėgsta tapyti. Su tuo pačiu daiktu atlieka keletą veiksmų. Spontaniškais judesiais, įvairiomis priemonėmis ar pirštais piešia ant įvairaus paviršiaus. Naujus daiktus, žaislus pritaiko žaidimams.	lipdymui skirtomis medžiagomis, tapo, piešia įvairia technika, naudoja įvairias medžiagas. Rūšiuoja, grupuoja įvairius daiktus. Žaidžia su vaikais, bendrauja, žaidžia siužetinius žaidimus, atlieka tam tikrus vaidmenis. Kuria žaidimų aplinką, muzikuoja su kitais, groja įvairiais muzikos instrumentais, klausosi muzikos įrašų. Įsivaizduoja apie ką jam pasakojama. Tapo vertikaliais, horizontaliais judesiais. Piešia apskritimus. Pradedą išreikšti savo kūrybingumą per muziką, meną, vaizduotę lavinančius žaidimus. Pastebi ir gyvai skirtingai reaguoja į tą patį daiktą, žmones, veidus, garsus, vaizdus, skonių, lytėjimo potyrius.	daiktų savybes. Sugulvoja įdomių idėjų. Ieško skirtingų veikimo būdų. Ieško nežinomos informacijos. Siūlo naujas, netikėtas idėjas, jas savitai įgyvendina. Išgyvena kūrybinį džiaugsmą. Geba savarankiškai ieškoti atsakymo, spontaniškų idėjų. Žaisdamas persikūnija į įvairius veikėjus, sugulvoja nebūtų veikėjų. Improvizuoja, kuria naujas, netikėtas, originalias, fantastines istorijas.	įvairias medžiagas, priemones. Pasitelkia vaizduotę, žaidžia įvairius kūrybinius žaidimus. Kūrybiškai reiškia savo mintis. Išmėgina naujas idėjas, jas savitai realizuoja. Bando planuoti savo veiklą. Išbando naujus eksperimentavimo būdus. Atsako į fantastinius, neįprastus klausimus. Pateikia idėjų ir „netikėtų“ (nestandartinių) atsakymų. Siūlo įvairius (dažnai neįprastus) problemų sprendimo būdus.	sudėtingais dalykais. Geba išvelgti problemas, diskutuoti, klausinėti, įsivaizduoti, fantazuoti. Ieško netikėtų sprendimų. Nebijo daryti kitaip, savitai išreiškia save. Nori suprasti, atlikti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. Savitai vaizduoja pasaulį. Lengvai sugulvoja, keičia idėjas, siūlo kelis variantus. Džiaugiasi veikimo procesu ir rezultatu. Žinomas istorijas pakeičia naujais herojais. Interpretuoja, fantazuoja, kuria istorijas ir pasakas.
ŽINIOS IR SUPRATIMAS				
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ		NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ		

▪ Piešia vienos ar kelių spalvų guašu. ▪ Taškuoja, brūkšniuoja, keverzoja teptukais, storais pieštukais, flomasteriais, kreidelėmis, vaškinėmis kreidelėmis. ▪ Brauko teptuku per popierių brėždamas linijas. ▪ Štampuoja teptuku, pirštu, delnu. ▪ Piešia įvairius ženklus. ▪ Gnaibo, minko, kočioja tešlą, plasteliną, molį. ▪ Bando kirpti žirkėmis. ▪ Klijuoja popierių. ▪ Plėšo popierių skiautelėmis. ▪ Piešia, lipdo individualiai ir kolektyviai. ▪ Dėlioja plyteles, kubelius vertikaliai, horizontaliai, vieną ant kito, kombinuotai, darant nesudėtingus perdengimus. ▪ Pavadina statinius. ▪ Stato, konstruoja, dėlioja dėliones, mozaikas. ▪ Stebint paveikslėlius, atpažįsta nesudėtingus gamtos reiškinius. ▪ Dėlioja iš paprastų figūrėlių vaizdelį, pasako kas tai yra. ▪ Žaisdami mėgdžioja gyvūnus, susitapatina su jais. ▪ Klausosi dainelių, įvairaus tempo muzikos. ▪ Atlieka įvairius judesius pagal muziką. ▪ Bando dainuoti, groti. ▪ Stuksena kaladėlėmis, barškučiais klausantis muzikos. ▪ Bando vaikiškai perteikti būdingus personažams judesius.	▪ Aktyviai reiškia savo idėjas įvairiomis dailės, piešimo priemonėmis: pieštukais, kreidelėmis, akvarele, guašu ir kt. ▪ Piešia individualiai ir bendrai. ▪ Susipažįsta su tapybos technikomis. ▪ Išradingai naudoja guašą, akvarelę, eksperimentuoja su netradicinėmis tapybos priemonėmis savo idėjoms išreikšti. ▪ Eksperimentuoja su įvairiomis lipdymui tinkamomis medžiagomis: moliu, plastilinu, modelinu ir kt. ▪ Piešiniuose naudoja raides, skaičius, rodykles. ▪ Kerpa pagal kontūrą. ▪ Tyrinėja dailės priemones: pieštukus, teptukus, kreideles, guašą, molį ir kitas lipdymo medžiagas. ▪ Pastebi meno kūrinius. ▪ Noriai kaupia potyrius ir įspūdžius, semdamasis įkvėpimo kūrybai. ▪ Intuityviai naudoja liniją, spalvą, formą išgyvenimams ir idėjoms reikšti. ▪ Grožisi savo ir kitų dailės kūryba, aiškinasi savo sumanymus, sprendimus, domisi kito idėjomis. ▪ Plėšydami popierių koliažams ir karpydami žirkėmis, lavina smulkiuosius raumenis. ▪ Reikšdami savo mintis ir įspūdžius meninėmis formomis, taiko mąstymo įgūdžius. ▪ Pasirinkdami dažus, priemones, įrankius, daro sprendimus, išmėgina naujas idėjas, planuoja, eksperimentuoja. ▪ Maišydami spalvas, patiria priežasties ir pasekmės santykį. ▪ Bandydami ir mokydami iš klaidų, įgyja naujos patirties. ▪ Inszenizuoja žinomas pasakas. ▪ Kuria savas istorijas, pabaigia pradėtą pasaką.
---	--

	▪ Kuria ir komentuoja savo kūrybą. ▪ Improvizuoja kreipdamas dėmesį ne tik į daiktus, bet ir imituodamas veiksmus.
UGDYMO GAIRĖS	
NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ	NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ
❖ Pasirūpinti, kad aplinkoje vaikas nuolat patirtų vis naujų išpūdžių. Aplinkoje turėtų atsirasti smalsumą žadinančių dalykų – garsų, spalvų, žaislų, meno kūrinių – kurie žadintų smalsumą ir atkreiptų dėmesį. ❖ Reikėtų išnaudoti visus 5 pojūčius (uoslės, skonio, regos, klausos, lytėjimo), suteikiant galimybes apžiūrinėti aplinką, klausytis, skonėtis, uosti, paliesti ir pajusti įvairių žaislų medžiagų paviršius (tekstūras). ❖ Duoti žaisti su įvairių spalvų, tekstūros, formų žaislais, leisti klausytis įvairių garsų, suteikti galimybę užuosti įvairius kvapus. ❖ Turėtų būti įvairių, atkreipiančių dėmesį, naujus potyrius žadinančių žaislų, medžiagų (skirtingų formų, tekstūros, spalvų), objektų, skleidžiančių garsus... ❖ Medžiagų ir žaislų nuolatinis atnaujinimas, kaitaliojimas turėtų būti vaikams įprastas reiškinys. ❖ Aplinka ir joje esantys žaislai, priemonės, naudojami veiklos metu, turėtų lavinti visus pojūčius. ❖ Naudojami žaislai, kuriuos galima išardyti, išbandyti jų formas, pritaikant tinkamiausią, taip pat garsus skleidžiančius žaislus. ❖ Parūpinama priemonių ir skatinama veikla, grindžiama visų 5 pojūčių išnaudojimu aplinkai tyrinėti. ❖ Reikėtų vaikui pasiūlyti žaisti dailės priemonėmis ir medžiagomis, kad eksperimentuojamais judesiais įgyta patirtis taptų pirmuoju žingsniu kūrybos link. ❖ Sukuriama saugi ir džiaugsminga, laisva aplinka, kurioje vaikas gali	❖ Vaikai skatinami išbandyti įvairių veiklų, įvairius daiktų panaudojimo būdus, siekiant, kad vaikai pastebėtų, jog tą patį daiktą, priemonę, dalyką galima panaudoti įvairioms reikmėms ir tikslams (žaisti, vaidinimui kurti, dekoracijoms puošti) ir kaip galima pakeisti jo funkcijas, išvaizdą, skirtingai jį pritaikius ar panaudojus. ❖ Suteikiama laisvė, erdvė, laikas, pasiūlant naudoti įvairius suneštus butaforinius daiktus, kuriuos vaikai gali panaudoti kurdami vaidinimus, rinkdamiesi jiems patinkančią veiklą, režisuodami savo pačių sugalvotas istorijas. ❖ Lavinamas kūrybiškas mąstymas – lankstumas, gausumas, detalumas, originalumas „Kaip dar kitaip galėtum pasakyti, padaryti, ką dar tai galėtų reikšti?“ (mąstymo lankstumas). ❖ Vaikas prašomas kuo tiksliau apibūdinti kūrinį, išdailinti piešinį ir pan. (mąstymo detalumas). ❖ Užduodant netikėtus, fantastinius klausimus, skatinama vaiką išsakyti originalias mintis (mąstymo originalumas). ❖ Vaiko prašoma drąsiai išsakyti visas į galvą atėjusias idėjas: nupiešti, suvaidinti, atlikti kuo įvairesnius judesius,– prašoma drąsiai išsakyti visas į galvą atėjusias idėjas (nupiešti, suvaidinti, atlikti kuo įvairesnius judesius, sukurti melodijas ir t. t. (Mąstymo, riba idėjų, gausumas). ❖ Vaikai skatinami džiaugtis savo kūriniais, galima aptarti, kokias sugalvotas idėjas, originalius sprendimus galima pritaikyti ar išbandyti realiame gyvenime. ❖ Aptariama, ką naujo, originalaus pavyko sukurti, svarstoma, kaip dar galėtų patobulinti panašų kūrinį kitą kartą.

eksperimentuoti su įvairia, bet saugia medžiaga. ❖ Siūloni žaidimai su vandeniu. Vaikai jį gali pilstyti, sverti, semti, laistyti (prižiūrėti suaugusiųjų). ❖ Lauke nesmarkiai lyjant ir nesant šaltam orui, tinkamai aprengti vaikai gali braidyti po balas, taškyti vandenį, semti jį kibirėliais. ❖ Skatinama klausti, domėtis, į klausimus atsakoma trumpai, bet aiškiai, siekiant sudominti ir skatinti toliau tyrinėti. ❖ Vaikai skatinami daryti taip, kaip iki šiol nedarė, pasirenkant kuo įvairesnius sprendimus. ❖ Veikla vyksta ir patalpose, ir lauke. ❖ Vaikai skatinami savarankiškai, be suaugusiųjų pagalbos, statyti smėlio pilis, jų dekoravimui naudoti gamtos dovanas (kankorėžius, smilgas, kaštonus, medžių žiedus...), piešti, tapyti, žaisti.	❖ Vaikai pagiriami, įdomiausi posakiai, klausimai, veiklos būdai užrašomi, skatinama idėjomis pasidalinti grupėje, kad vaikai pajustų, jog originalūs atsakymai ir mintys yra vertinami. ❖ Skatinamas kūrybiškumas, idėjos reiškiamos laisvai ir kuo daugiau, užduodama daug atviro tipo klausimų „Kaip...?“, „Ką dar...?“, „Kas būtų...?“ ir pan.). ❖ Klausama ir drąsinama, kad jų būtų kuo daugiau: mąstymo <i>lankstumo</i> – skatinama išsakyti, pavaizduoti kuo įvairesnes idėjas... ❖ <i>originalumo</i> – klausama ir prašoma išsakyti idėjas taip, kad niekas kitas taip nesugebėtų, drąsinama fantazuoti, kurti, nebijoti savo idėjų, sakyti visa, kas tik ateina į galvą... ❖ Skatinama fantazija, žaidžiant ir kuriant nerealias, bet prasmingas situacijas (įsivaizduokime, kad mes einame džunglėmis...). ❖ Prašoma sugalvoti, kaip būtų galima detalai išstobulinti savo „objektą“, įsivaizduojant, papasakojant, išreiškiant judesiu, piešiant, kad jis būtų kuo labiau išbaigtas, dar tobulesnis. ❖ Suteikiama galimybė ir skatinama atrasti skirtumus tarp fantazijos ir realybės. ❖ Įdomi veikla ir patirtis, skatinanti patirti naujus išgyvenimus. ❖ Skatinimas dalintis praeityje išgyventa įdomia patirtimi, veikla, kelionių įspūdžiais ir nuotykiiais su kitais vaikais. ❖ Vengiama įvertinimo, vaikų „rūšiavimo“ pagal pasiekimus, kūrybos produktai nevertinami, nelyginami vieni su kitais, nerenkami geriausieji kūriniai, vaikai nesivaržo vieni su kitais. Priimami ir palankiai vertinami visokie atsakymai, bet kokio lygio veiklos rezultatai, visais atvejais surandant, pastebint ir išsakant tai, už ką būtų galima juos pagirti. ❖ Įvairių medžiagų, žaislų priemonių pasirinkimas, skatinant vaiką kurti iš jų naujus produktus po vieną ar grupelėse. ❖ Skatinama dalintis idėjomis, dirbant porose ir (ar) grupelėse, kartu priimti
--	---

	sprendimą. ❖ Projektų, grupinės veiklos organizavimas. Mokymas(is) dirbti grupėje, pokalbiai apie tai, kaip jaučiasi kiti vaikai, jei vienas neleidžia kitiems nieko pasakyti. ❖ Mokymo dalintis idėjomis. Pavyzdys: – Jūs abu norite piešti šia spalva, bet ji yra tik viena. Tai ką jūs galite padaryti, kad ją pasidalintumėte? ❖ Tokie pokalbiai turėtų vykti nedidelėse grupelėse. ❖ Tolesnis mąstymo skatinimas. Užduodami klausimai „Kas būtų jeigu..?“. ❖ Siūloma įvairi veikla ne tik patalpoje, bet ir lauke, skatinant pamatyti naujus, iki tol nepastebėtus įvairius gamtos reiškinius skirtingais metų laikais, stebėti augalų, paukščių gyvenimą... ❖ Toliau atkreipiamas dėmesys į visus žmogaus pojūčius. Mokoma pastebėti, įsiklausyti, užuosti, paliesti ir pajusti... ❖ Panaudojami įvairūs metodai ir būdai: a) smegenų audrinimo (pvz., klausama, ką daryti, kad žmonės būtų laimingi?); b) užduodami fantastiniai klausimai (pvz., kas būtų, jei nustotų šviesti Saulė, jei išnyktų visi suaugusieji?); c) prašoma išvardinti kuo daugiau daikto panaudojimo būdų (pvz., kaip dar galima panaudoti šaukštą, plastikinius butelius?); d) kūrybiniai vaidinimai (prašoma suvaidinti kokia nors tema trumpą siužetą, padalijus vaikus į dvi grupes (vieni vaidina, kiti spėja, kas ten vaidinama); e) pasakos kūrimas sėdint ratu; f) fantastinio gyvūno piešimas (po vieną ar grupelėse). Prieš tai vaikams paaiškinama, kad galimi patys įvairiausi atsakymai ir kuo jie įdomesni ir labiau netikėti, tuo geriau. ❖ Žaidybinės ir tyrinėjimo aplinkos sukūrimas suteikiant įvairias reikiamas
--	---

	priemonės ir medžiagas. ❖ Skatinama perkurti pasakas (pvz., klausiant, kas būtų, jei pasakoje vilkas taptų geras, o Raudonkepurnaitė – klastinga?).
--	--

4.6 REKOMENDUOJAMOS TEMOS NUO 1 METŲ IKI 3 METŲ VAIKAMS

Ruduo	Žiema	Pavasaris	Vasara
„Mano grupė“ „Mano darželis“ „Aš noriu turėti draugų“ „Mano grupės draugai“ „Mano žaislai“ „Mažųjų žaidimai“ „Savo grupėje aš saugus, mylimas“ „Aš saugau save ir kitus“	„Žiemužė atkeliavo“ „Sveika, eglutė“ „Laukiame šventų Kalėdų“ „Sveikas, Kalėdų seneli“ „Žiemojantys paukščiai“ „Šalta žiemužė paukštelius skriaudžia“ „Paukščių globa žiemą“	„Pirmieji pavasario požymiai“ „Pavasaris – gyvybės atbudimo metas“ „Mažieji amatininkai“ „Kaziuko mugė“ „Parskrendantys paukščiai“ „Gandrai, gandrai ga-ga-ga“	„Sveika, vasarėlė“ „Vaikystės spindulėliai“ „Tėtis – geriausias draugas“ „Žaidimai su smėliu ir vandeniu“ „Smėlio pilys“ „Muilo burbulai“ „Mažieji sportininkai“

„Saugaus eismo savaitė“ „Mus supantys daiktai“ „Keliamame rudens takeliu“ „Sveika ir gardu“ „Muilas geras ir naudingas, muilas švarai reikalingas“ „Mano kūnas“ „Noriu augti sveikas“ „Krenta medžių lapai“ „Rudens išdaigos“ „Rudens gėrybės“ „Kas darže užauga“ „Derliaus šventė“ „Daržas ir sodas“ „Šviesa – tamsa“ „Aš noriu pats viską išbandyti“ „Žiba, žiba žiburėliai“ „Diena – naktis“ „Vėlinės“ „Išskrendantys paukščiai“	„Paukščiai mūsų kieme“ „Mano drabužėliai“ „Atsisveikinimas su eglute“ „Žiemos džiaugsmas, pramogos, pavojai“ „Vienas ir daug“ „Mes - Lietuvos vaikai“ „Mes mylime Lietuvą“ „Mažieji statybininkai“ „Statiniai iš sniego“ „Spalvų savaitė. Mūsų spalvos“ „Transportas“ „Naminiai gyvūnai“ „Naminiai paukščiai“ „Miško žvėreliai“ „Žvėreliai žiemą“ „Bandymai su ledu, sniegu“ „Žiema, žiema bėk iš kiemo“ „Seku, seku pasaką“	„Didelis – mažas“ „Aš mergytė, aš berniukas“ „Žemės diena“ „Mes už švarią žemę“ „Velykos – pavasario šventė“ „Rid rid rid margi margučiai“ „Pavasario darbai“ „Mes – Lietuvos vaikai“ „Sėjame, sodiname, auginame“ „Mano knygelės dar plonos...“ „Knygelių šalyje“ „Mažieji artistai“ „Mano vaikystės pasaka“ „Tau, mano mamytė“ „Kas pievoje gyvena“ „Graži mūsų šeimynėlė“ „Mažieji šokėjėliai“ „Auginu gėlytę“ „Pražydo pievos ir laukai“ „Medžiai, krūmai pavasarį“	„Sportiniai žaidimai“ „Mano linksmas kamuolys“ „Kūrybiniai darbai kieme“ „Muzikiniai žaidimai, pramogos“ „Linksmos saulėtos dienele“ „Spalvoti drugeliai“ „Lauko gėlės“ „Po vasaros dangum“ „Visiems kartu – labai smagu“ „Vasaros spalvos“ „Mes švarūs ir sveiki“ „Aprinkime lėlytę“ „Tyrinėjimai lauke“ „Mus supantys medžiai“ „Mes muzikos šalyje“ „Eksperimentuoju, tyrinėju, žaidžiu“ „Dūzgia bitele“ „Vabalų karalystėje“ „Lyja, lyja lietūs“
---	---	--	---

4.7. REKOMENDUOJAMOS TEMOS NUO 3 METŲ IKI 6 METŲ VAIKAMS

Ruduo	Žiema	Pavasaris	Vasara
„Mano grupė“	„Sveika, žiemužė“	„Pavasaris – gyvybės atbudimo“	„Vaikystės spindulėliai“

„Mano darželis“ „Mano grupės draugai“ „Vasarėlės įspūdžiai“ „Mokomės sutarti, bendrauti“ „Mano jausmai, emocijos, nuotaikos“ „Mus supantys pavojai“ „Mano teisės ir pareigos“ „Noriu augti sveikas“ „Aš saugau save ir kitus“ „Aš saugus, kai žinau“ „Transportas“ „Ruduo per žemę eina“ „Pilna derliaus kraitė“ „Darbai rudenį“ „Daržo ir sodo gėrybės“ „Gaminu ir valgau“ „Medžiai rudenį“ „Naminiai gyvūnai ir jų priežiūra, nauda žmogui“ „Naminiai paukščiai ir jų priežiūra, nauda žmogui“ „Saugaus eismo savaitė“ „Mano kūnas“ „Drabužiai puošia ir šildo“ „Išskrendantys paukščiai“ „Duonutės kelias“	„Žiemos pramogos“ „Žiemojantys paukščiai“ „Paukščių globa“ „Žvėrelių globa žiemą“ „Sveika, eglutė“ „Kalėdų belaukiant“ „Saulėgrįža“ „Saulė, mėnulis ir žvaigždės“ „Žiemos žaidimai“ „Sveikas, Kalėdų seneli“ „Atsisveikinimas su eglute“ „Pasistatėm sniego senį“ „Balta, balta kur dairais“ „Metų laikų kaita“ „Aš ir laikas. Laikrodis“ „Laikrodis, termometras, svarstyklės“ „Orų stebėjimai, permainingos“ „Bandymai su ledu, sniegu“ „Statiniai iš sniego“ „Žiemos pavojai“ „Kodėl serga žmonės“ „Norime būti sveiki – augti dideli“ „Žiema, žiema bėk iš kiemo“ „Šokim, trypkim, linksmi būkim“ „Mano drabužėliai žiemą“ „Vieni auga, kiti sensta“ „Kuo būsiu užaugęs“	metas“ „Pirmieji pavasario pranašai“ „Amatai, verslai“ „Kaziuko mugė“ „Parskridai – pragydai“ „Parskrendantys paukščiai“ „Pavasario giesmininkai“ „Miško žvėrys“ „Miško paukščiai“ „Vandens pasaulis“ „Velykos – pavasario šventė“ „Margučių raštai“ „Velykų tradicijos ir papročiai“ „Žemės diena“ „Švariname aplinką“ „Žemė – gyvybės planeta“ „Pavasario darbai“ „Mes – Lietuvos vaikai“ „Mano tėvynė – Lietuva“ „Plazdėk, trispalve“ „Švenčių ir pramogų džiaugsmas“ „Tau, mano mamytė“ „Mano šeima“ „Sėjame, sodiname, prižiūrime“ „Knygelių šalyje“ „Klausyk, vaikel, kaip skamba raidelės“	„Sveiki vaikai – laiminga vaikystė“ „Sveika, vasarėlė“ „Vasaros džiaugsmas ir pavojai“ „Aš sveikinu tėvelį“ „Mano tėvelis pats šaunias“ „Saulutė mus visus sušildys“ „Saulė, vanduo, oras“ „Smėlio pilys“ „Žaidimai su smėliu ir vandeniu“ „Orų stebėjimas, jų permainingos“ „Mes gamtos vaikai“ „Darželio aplinka, gėlynai“ „Darbai darže, gėlynuose“ „Muzikiniai žaidimai, pramogos“ „Sportiniai žaidimai, pramogos“ „Kūrybiniai darbai kieme“ „Būk žvalus ir sveikas“ „Pievų gėlės“ „Kas pievelėje gyvena“ „Vabaliukai“ „Bitelė darbštuolė“ „Gamta – visų namai“ „Vaistažolių auginimas, rinkimas, ruošimas žiemai“ „Aš mėgstu dirbti ir padedu kitam“ „Eksperimentuoju, tyrinėju, žaidžiu“ „Vandens nauda“
---	---	---	--

„Duonutė skaniausia“ „Orų stebėjimai, permainos“ „Lietaus lašelio kelionė“ „Viskas apie orą“ „Mano diena“ „Ar nebuvai miške?“ „Diena – naktis“ „Žiba, žiba žiburėliai“ „Vėlinės“ „Tolerancijos diena“ „Mes panašūs, mes skirtingi“ „Atradimai – išradimai“ „Eksperimentuoju, tyrinėju ir žaidžiu“ „Adventas – susikaupimo, laukimo metas“	„Kuo dirba mano mama, tėtis“ „Profesijų įvairovė“ „Mano mylimi namučiai“ „Mes mylime Lietuvą“ „Lietuvių liaudies papročiai, tradicijos“ „Keliamume aplink pasaulį“ „Tautų įvairovė“ „Seku, seku pasaką“ „Mus supantys daiktai“	„Kaip knygelė gimsta“ „Mano mylimiausia pasakų knyga“ „Teatro savaitė“ „Mes artistai“ „Mažieji šokėjėliai“ „Pražydo pievos ir laukai“ „Medžiai, krūmai pavasarį“ „Mano dantukai“	„Vaivorykštės spalvos“ „Mikroskopo paslaptys“ „Joninių šventės tradicijos, papročiai“ „Rasos šventė“ „Visi drauge kuriame pasaką“ „Eismo taisyklės žinosi – nieko kelyje nebijosi“
--	--	---	---

V. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vaiko pasiekimų vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymo(si) ypatumus ir daromą pažangą kaupimas, interpretavimas ir apibendrinimas. Vaiko pasiekimai ir pažanga stebimi ir fiksuojami pagal „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą“, kuriame išdėstyta aštuoniolika vaiko ugdymo(si) pasiekimų sričių su esminėmis nuostatomis ir gebėjimais, kuriuos vaikas turėtų įgyti iki šešerių metų, t. y. per visą ikimokyklinio ugdymo(si) laikotarpį.

Pasiekimų vertinimo tikslas – atsižvelgiant į realius vaiko gebėjimus bei patirtį ir siekiant optimalios vaiko vystymosi raidos numatyti tolesnio ugdymo(si) gaires. Esminės nuostatos ir gebėjimai apima svarbiausius visapusiško vaiko ugdymo(si) pasiekimus.

Vertindami ugdymo pasiekimus siekiame:

- išsiaiškinti kiekvieno vaiko poreikius ir galimybes;
- pažinti vaiką ir jo individualybę;
- padėti vaikui pačiam susivokti, kas jam sekasi gerai, o kur reikia pagalbos;
- nustatyti pasiekimų lygį ir daromą pažangą;
- informuoti tėvus ir siekti abipusio bendradarbiavimo;
- numatyti ir įvertinti savo darbo veiksmingumą.

Pagrindiniai vaiko pasiekimų vertintojai yra grupių ikimokyklinio ugdymo mokytojai. Vaiko pasiekimai vertinami kasdieninės įvairios veiklos metu. Pasiekimų vertinimas fiksuojamas mokslo metų pradžioje (spalio mėn.) ir pabaigoje (balandžio mėn.). Vaikui pradėjus lankyti įstaigą atliekamas adaptacinis stebėjimas ir jo pasiekimų vertinimas. Specialiųjų ugdymo(si) poreikių vaikų pasiekimų vertinime dalyvauja lopšelio-darželio logopedė, spec. pedagogas.

Pedagogai vertina vaiko gebėjimus pagal visas ugdymo(si) sritis, nustato vaiko pasiekimo žingsnelį ir numato silpniau išreikštus gebėjimus. Mokytojų vertinimas apie vaiko pasiekimus užrašomas vaiko pasiekimų ir pažangos apraše.

Pasiekimų žingsniuose taškais išskirti nuo gimimo iki šešerių metų atsirandantys bei tobulėjantys šio gebėjimo komponentai.

Kasdieninio gyvenimo įgūdžių srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- vaiko asmeniniai valgymo ir mitybos įgūdžiai;
- kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai;
- saugaus elgesio įgūdžiai;
- taisyklinga kūno laikysena.

Fizinio aktyvumo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- stambiosios motorikos įgūdžiai ir fizinės vaiko savybės;

- smulkiosios motorikos įgūdžiai, rankų – akių koordinacija.

Emocijų suvokimo ir raiškos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- savo jausmų suvokimas ir jų pavadinimas;
- kitų jausmų atpažinimas ir tinkamas reagavimas į juos;
- savo bei kitų nuotaikų ir jausmų apmąstymas.

Savireguliacijos ir savikontrolės srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- gebėjimas nusiraminti, atsipalaiduoti;
- savo jausmų raiška tinkamais būdais, jausmų raiškos kontrolė;
- gebėjimas laikytis taisyklių, susitarimų.

Savivokos ir savigarbos srityje vaikui ugdantis stiprėja:

- vaiko asmeninio tapatumo jausmas;
- bendrumo su šeima, grupe jausmas, tautinio tapatumo jausmas;
- savęs vertinimas.

Santykių su suaugusiais srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- gebėjimas atsiskirti nuo tėvų ir pasitikėti mokytojais, abipusė pagarba;
- gebėjimas palaikyti partneriškus santykius su mokytojais;
- žinojimas, kaip saugiai elgtis su nepažįstamais suaugusiais.

Santykių su bendraamžiais srityje vaikui ugdantis tobulėja gebėjimai:

- užmegzti geranoriškus santykius su kitais vaikais;
- mokytis bendrauti ir bendradarbiauti, spręsti tarpusavio nesutarimus;

- užmegzti ir palaikyti artimesnius asmeninius santykius su vienu ar keliais vaikais.

Sakytinės kalbos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- aplinkinių kalbėjimo klausymasis;
- kalbėjimo atpažinimas ir supratimas;
- natūralus vaiko kalbėjimas su suaugusiais ir vaikais apie savo patirtį ir išgyvenimus;
- vaiko kalbėjimas su suaugusiais ir vaikais apie supančią aplinką, jos objektus, įvykius;
- kalbėjimas laikantis perprastų kalbėjimo taisyklių;
- tautosakos ir grožinių literatūros kūrinių deklamavimas, sekimas, pasakojimas.

Rašytinės kalbos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- domėjimasis skaitymu, raidėmis, žodžiais bei įvairiais simboliais ir jų atpažinimas;
- domėjimasis rašymu, raidžių bei žodžių rašinėjimas, įvairių simbolių braižymas (piešimas);
- trumpų žodelių skaitymas.

Aplinkos pažinimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- socialinės aplinkos pažinimas;
- gamtinės aplinkos pažinimas;
- pagarba gyvybei ir aplinkai.

Skaičiavimo ir matavimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- gebėjimas vartoti skaičius ir matematinius simbolius daiktų kiekiui žymėti, daiktų grupėms palyginti pagal kiekį;
- gebėjimas suprasti daikto vietą eilėje, pastebėti dėsningumus, sudaryti įvairias sekas.
- gebėjimas tapatinti, grupuoti, klasifikuoti daiktus pagal formą, dydį, spalvą;

- gebėjimas matuoti;
- daikto vietos ir padėties erdvėje suvokimas;
- laiko tėkmės suvokimas.

Meninės raiškos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- emocijų, patirties, minčių, įspūdžių raiška meninėmis priemonėmis ir būdais;
- meninės raiškos priemonių tyrinėjimas ir eksperimentavimas;
- meninė kūryba ir improvizacija.

Estetinio suvokimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- nusiteikimas grožio, meninės kūrybos potyriams bei džiaugsmui; aplinkos, žmonių santykių, meno, savo ir kitų kūrybos grožio pajauta;
- jautrumas grožiui, meno raiškos priemonėms (spalvai, linijai, formai, judesiui, muzikos garsams ir kt.);
- jutiminių ir emocinių grožio išgyvenimų prisiminimas, apmąstymas ir dalijimasis su kitais.

Iniciatyvumo ir atkaklumo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- gebėjimas pačiam susirasti veiklą ir ją turtingai plėtoti;
- gebėjimas įsitraukti į suaugusiojo pasiūlytą ugdymąsi skatinančią veiklą, susikonsultuoti ir išradingai ją plėtoti;
- gebėjimas susidoroti su kliūtimis siekiant sumanymų rezultato.

Tyrinėjimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- domėjimasis supančia aplinka;
- tyrinėjimas pasinaudojant įvairiais pojūčiais;
- atrastų, sužinotų dalykų aptarimas.

Problemų sprendimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- problemų atpažinimas, išvelgimas;
- sprendimų, išeičių paieška ir tinkamiausio sprendimo pasirinkimas bei įgyvendinimas, pasekmių, panaudojus sprendimą, stebėjimas ir apmąstymas.
- mokymasis įveikti nesėkmes.

Kūrybiškumo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- domėjimasis naujais, nežinomais, sudėtingais dalykais;
- gebėjimas išvelgti problemas, klausinėti, diskutuoti, įsivaizduoti, fantazuoti;
- gebėjimas ieškoti atsakymų, netikėtų idėjų, kurti variantus, savaip pertvarkyti, pritaikyti;
- drąsa veikti, daryti savaip.

Mokėjimo mokytis srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- numatymas, ko nori išmokti;
- aktyvus mokymasis;
- gebėjimas apmąstyti, ko išmoko.

Kasdieninė informacija apie vaiko pasiekimus kaupiama ir fiksuojama vaiko pasiekimų apraše. Vertinimo medžiaga laikoma grupėje, konfidenciali. Apie vaiko pasiekimus informuojami tėvai, kalbamas asmeniškai, prašoma papildomos informacijos apie vaiką. Pateikiamos rekomendacijos tėvams. Vertinimo rezultatai aptariami mokytojų tarybos, vaiko gerovės komisijos posėdžiuose.

Vaiko daroma pažanga yra vertinama nuolat, pasirenkant vertinimo būdus ir metodus: stebėjimą, diskusiją, pokalbį, vaiko pasakojimus, jo darbelių ir veiklos analizę. Vertinimo būdai ir metodai pasirenkami ir taikomi, atsižvelgiant į tai, kas vertinama – žinios ir supratimas, gebėjimai, nuostatos ar jų visuma – vaiko kompetencija.

Kompetencijos įvertinimas grindžiamas ilgalaikiu vaiko stebėjimu ir informacijos iš įvairių šaltinių kaupimu, jos apibendrinimu. Apibendrinamasis vertinimas pateikiamas trumpais komentarais, nusakančiais stipriąsias ir silpnąsias vaiko puses. Nurodomos tobulintinos sritys.

Vertinami konkretaus vaiko pasiekimai ir jo daroma pažanga, lyginant ankstesnius vaiko pasiekimus su dabartiniais. Vaikų pasiekimai viešai nelyginami.

Vaikui pereinant į priešmokyklinio ugdymo grupę, informacija apie vaikų pasiekimus perduodama priešmokyklinio ugdymo mokytojai.

Panevėžio lopšelis-darželis „Kregždutė“
ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas

Vaiko vardas, pavardė, amžius:

Trumpos žinios apie vaiką:

Amžius	6																		
	5																		

	4																		
	3																		
	2																		
	1																		
	sritis	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18

Pasiekimų sritys	Žingsniai	Pasiekimų sritys	Žingsniai
1. Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai		10. Aplinkos pažinimas	
2. Fizinis aktyvumas		11. Skaičiavimas ir matavimas	
3. Emocijų suvokimas ir raiška		12. Meninė raiška	
4. Savireguliacija ir savikontrolė		13. Estetinis suvokimas	
5. Savivoka ir savigarba		14. Iniciatyvumas ir atkaklumas	

6. Santykiai su suaugusiais		15. Tyrinėjimas	
7. Santykiai su bendraamžiais		16. Problemų sprendimas	
8. Sakytinė kalba		17. Kūrybiškumas	
9. Rašytinė kalba		18. Mokėjimas mokytis	

Tobulintinos sritys:

Apibendrinamasis vertinimas:

Vertintojas:

VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Adaškevičienė E. Šiuolaikinė edukacinė sistema ir sveikas darželis. Klaipėda, 2000.
2. Andriekienė R.M., Ruzgienė A. Ankstyvosios vaikystės pedagogika. Klaipėda, 2001.
3. Bartkevičienė V. Tradiciniai ir šiuolaikiniai žaidimai kaip kūno kultūros metodas. Vilnius, 1995.

4. Becker- Textor Ingeborg. Kūrybiškumas vaikų darželyje. Vilnius, 2001.
5. Bylinė R., Leistrumienė S.. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius, 2008.
6. Čepienė R. Protiniai sugebėjimai ikimokykliniame amžiuje. Vilnius, 1985.
7. Čepienė R., Žakaitienė A. Individualus pasirinkimas vaikystėje: galimybės ir realybė. Vilnius, 1992.
8. Diane Trister Dodge, Sherrie Rudick, Kai –lee Berke. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius, 2008.
9. Diane Trister Dodge, Laura J. Colker, Cake Heroman. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius, 2007.
10. Einon D. (adaptuota Monkevičienės O.) Ankstyvasis ugdymas. Vilnius, 2006.
11. Glebuviene V. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kalbos lavinimo programos psichologiniai ir pedagoginiai pagrindai. Vilnius, 1995.
12. Gražienė V. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius, 2007.
13. Grinevičienė N. Vaikystės žaidimai. Kaunas, 2002.
14. Grinevičienė N. Vaikų kūrybos skatinimas socialiniuose žaidimuose. Kaunas, 1998.
15. Gučas A. Vaikų darželio pedagogika. Kaunas, 1994.
16. Jarovaitienė R. Lietuvių vaikų žaidimai. Klaipėda, 1994.
17. Juodaitytė A. Vaikai ir vaikystė: socialinės situacijos konteksto paieškos. Vilnius, 1998.
18. Juodaitytė A. Socializacija ir ugdymas vaikystėje. Vilnius, 2003.
19. Monkevičienė O. (sud.). Ankstyvojo ugdymo vadovas .Vilnius, 2001.
20. Monkevičienė O. Banevičiūtė B. ir kt. Projektas „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtra“ Nr. VP1-2.3.-ŠMM-03-V-02-001. Ikimokyklinio ugdymo turinio programų rengimo metodinės rekomendacijos. Vilnius, 2014.
21. Neifachas S. Vaikų ugdymas darželyje: dabartis ir ateities perspektyva. Vilnius, 2008.
22. Pamela A. Coughlin, Kristen A. Hansen ir kt. Į vaiką orientuotų grupių kūrimas. Vilnius, 1997.
23. Piličiauskas A. Ankstyvasis muzikinis ugdymas: dėmesys žmogaus sveikatai. Muzikinio ugdymo aktualijos. Šiauliai, 2000.

24. Rauckienė A. Ikimokyklinio amžiaus vaiko gamtinė aplinka ir jo sampratos apie gyvąją gamtą. Pedagogika, t.29, 1994.
25. Rauckis J. Vaikų fizinis aktyvumas kūno kultūros pratybose. Vaikas šeimoje ir darželyje. Klaipėda, 1994.
26. Szarkowicz D. Stebėjimas ir refleksija vaikystėje. 2011.
27. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Klaipėda, 2014.
28. Ikimokyklinio ugdymo turinio programų rengimo metodinės rekomendacijos
29. Dokumentai:
 - 29.1. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas.
 - 29.2. Vaiko teisių konvencija.
 - 29.3. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas.
30. www.smm.lt

Ikimokyklinio ugdymo programą rengė:

direktoriaus pavaduotoja ugdymui Renata Stakėnienė

priešmokyklinio ugdymo mokytoja metodininkė Jolanta Vaitkevičienė

ikimokyklinio ugdymo mokytoja metodininkė Laima Stasiukaitienė

ikimokyklinio ugdymo mokytoja metodininkė Jūratė Poddubnienė